

PRESIDENTTI – YKSI KAIKKIEN PUOLESTA?

**Vuoden 2012 presidentinvaalin ehdokkaiden kampanjaretoriikan
analyysi Kenneth Burken identifikaatioteorian näkökulmasta**

Atte Koskinen

Pro gradu -tutkielma

Valtio-oppi

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2016

Sisältö

1. JOHDANTO	4
1.1 Tutkimuskysymys ja -menetelmät.....	7
1.2 Aineiston kerääminen ja rajaus.....	8
2. PRESIDENTINVAALI TUTKIMUSKOHTEENA	10
2.1 Presidenttiretoriikan aikaisempi tutkimus.....	10
2.2 Suomen presidentinvaali tutkimuskohteena	13
2.3 Blogit vaalikampanjassa.....	16
2.4 Ehdokkaat.....	18
3. PRESIDENTTIEHDOKKAAN RETORIIKAN BURKELAINEN TULKINTA ...	22
3.1 Identifikaatio	22
3.2 Pelastusdraama	25
3.3 Jumal- ja paholaistermit	30
4. SUOMEN VÄYRYSLÄINEN LINJA	33
4.1 Euroalueeseen liittyminen	33
4.2 Paholaistermi keskittäminen.....	38
4.3 Paholaisten rankaiseminen ja pelastus	39
4.4 Arvokas maaseutu.....	40
4.5 Perinteisen keskustalaisuuden Väyrynen	43
5. HAAVISTO – ASENTEENA YHTEISTYÖ	49
5.1 Talouden epävarmuus ja konfliktit maailmalla.....	49
5.2 Globaali suomalaisuus	51
5.3 Kiusaamisen on loputtava yhteiskuntamme nimissä.....	56
5.4 Haavisto johdattaa esimerkillään pelastukseen	58
5.5 Asennemuutoksen ja sovinnon presidenttiehdokas	60
6. NIINISTÖ – PERISUOMALAISUUDEN PUOLESTAPUHUJA	64
6.1 Uuden maailmanjärjestyksen aika ja perusasenteiden systeemivirhe.....	64
6.2 Perisuomalaisuus.....	66
6.3 Nuorten syrjäytyminen.....	67
6.4 Yhteisen Suomen ratkaisukeskeinen johtaja.....	71
7. PERUS-SUOMEN SOINI	75
7.1 Demokratia, oikeudenmukaisuus ja vapaus uhattuna	75
7.2 Itsenäisyys vai liittovaltio?	77
7.3 Syntinen eliitti pahuuden takana.....	78
7.4 Rankaise eliittiä – äänestä perussuomalaisia	82
7.5 Perus-Suomen Soini presidentiksi	85
8. KESKUSTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET	89
8.1 Suomen presidentinvaali 2012	89
8.2 Tutkimuksen merkitys ja jatkotutkimus	102
LÄHTEET	109
LIITTEET	123

TIIVISTELMÄ

PRESIDENTTI – YKSI KAIKKIEN PUOLESTA?

Vuoden 2012 presidentinvaalin ehdokkaiden kampanjaretoriikan analyysi Kenneth Burken identifikaatioteorian näkökulmasta

Atte Koskinen
Valtio-oppi
Pro gradu -tutkielma
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Ohjaaja: Marja Keränen
Kevät 2016
Sivumäärä: 122 + liite

Tutkielma käsittelee presidentinvaalin 2012 kampanjaretoriikkaa. Lähtökohdan retoriikan tutkimiselle antavat Kenneth Burken identifikaatioteoria, pelastusdraaman käsitteistö sekä jumal- ja paholaistermit.

Tutkielman tehtävänä on arvioida Suomen presidentinvaalin 2012 neljän ehdokkaan, Pekka Haaviston, Sauli Niinistön, Timo Soinin ja Paavo Väyrysen kampanjaretoriikkaa. Lukutapaan nojaten analysoin, millaisen pelastustarinan ehdokkaat blogikirjoituksissaan muodostivat, mitkä termit nousivat ehdokkaiden retoriikassa kyseenalaistamattomaan asemaan ja miten laajasti ehdokkaat pystyivät samastumaan yleisönsä kanssa.

Tutkimusaineiston muodostavat pääasiassa Haaviston, Niinistön, Soinin ja Väyrysen blogikirjoitukset. Blogi tarjoaa ehdokkaille alustan nostaa vaalikampanjan agendalle heidän omien intressiensä mukaisia teemoja. Julkinen keskustelu vaikutti kuitenkin siihen, mitkä teemat painoutuivat ehdokkaiden kampanjassa. Ajallisesti tarkastelen ehdokkaiden kirjoituksia pääsääntöisesti ehdokkuuden varmistuttua.

Presidenttiehdokkaan on saatava yli puolet annetuista äänistä ensimmäisellä tai viimeistään toisella kierroksella tullakseen valituksi presidentiksi. Näin ollen ehdokkaan tulisi pyrkiä laajaan identifikaatioon äänestäjien kanssa. Myös presidenttiehdokkaiden kampanjatunnukset viittaavat usein koko Suomen representaatioon.

Tutkimustulokset osoittavat, että kaikki ehdokkaat eivät kuitenkaan pyrkineet identifioitumaan mahdollisimman laajan yleisön kanssa. Presidentinvaalissa ehdokkaiden retoriikkaan vaikuttavat heidän lähtöasetelmansa, kuten puoluetusta ja perinteinen kannatusalue. Lisäksi monivivahteisuutta retoriikkaan lisäävät ehdokkaiden itselleen asettamansa tavoitteet ja presidentinvaalin kaksivaiheisuus.

Tutkimustulosten perusteella laajoja kansanjoukkoja yhdistävä kampanjaretoriikka osoittautui tehokkaammaksi keinoksi kuin vastakkainasettelua korostava pyrkimys identifikaatioon erottautumisen kautta. Presidentinvaalin toiselle kierrokselle pääsivät Niinistö ja Haavisto, joista ensin mainittu valittiin Suomen tasavallan presidentiksi.

Avainsanat: blogi, kampanja, presidentti, retoriikka, vaali

Keywords: blog, campaign, president, rhetoric, election

1. JOHDANTO

Presidentinvaalissa 2012 valittiin seuraaja tasavallan presidenttinä 12 vuotta toimineelle Tarja Haloselle. Presidentinvaalin ennakoasetelmat muotoutuivat yhtäältä presidenttiehdokkaiksi valittujen henkilöiden perusteella ja toisaalta maan yleisen poliittisen tilanteen vaikutuksesta. Tammi-helmikuussa 2012 pidetty presidentinvaali ajoittui keväällä 2011 järjestettyjen eduskuntavaalien ja syksyllä 2012 järjestettyjen kuntavaalien väliin. Jokainen eduskuntapuolue asetti oman ehdokkaansa presidentinvaaliin. Ehdokkaiksi nimettiin Paavo Arhinmäki, Eva Biaudet, Sari Essayah, Pekka Haavisto, Paavo Lipponen, Sauli Niinistö, Timo Soini ja Paavo Väyrynen.

Presidentinvaalin taustalla vaikutti eduskuntavaalien 2011 historiallisesti poikkeuksellinen tulos. Eduskuntavaalien seurauksena Kansallinen Kokoomus (myöhemmin kokoomus), Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (SDP), Vasemmistoliitto (vasemmisto, vasemmistoliitto), Vihreä liitto (vihreät), Suomen Kristillisdemokraatit (KD) ja Suomen ruotsalainen kansanpuolue (RKP) muodostivat Suomen hallituksen. Opposition jäivät siten Perussuomalaiset (perussuomalaiset) ja Suomen Keskusta (keskusta).

Perussuomalaisten kannatuksen pitkään jatkunut kasvu oli kiihtynyt vuonna 2010 puolueen kannatuksen noustessa Taloustutkimuksen mielipidemittauksissa noin kymmenen prosenttia tammikuun 2010 ja tammikuun 2011 välisenä aikana. Lopulta 17.4.2011 järjestetyissä eduskuntavaaleissa perussuomalaisten kannatus kasvoi 19,1 prosenttiin. Samanaikaisesti kaikki muut puolueet olivat menettäneet kannatustaan suhteessa edellisiin eduskuntavaaleihin. Suurin puolue kokoomus kokosi 20,4 prosentin ja toiseksi tullut SDP 19,1 prosentin kannatuksen. Pääministeripuolueena vaaleihin lähtenyt keskusta putosi 15,8 prosentin kannatuksella neljänneksi suurimmaksi puolueeksi. Perussuomalaiset sai yli 440 000 ääntä enemmän kuin edellisissä eduskuntavaaleissa, kun taas keskustan tappio äänimäärissä oli yli 177 000. Myös vihreät kuuluivat vaalien häviäjiin, äänimäärän pudotessa noin 21 000 äänellä, minkä seurauksena puolue menetti viisi kansanedustajapaikkaansa. (Borg 2012, 17-21.)

Rauli Mickelssonin (2015, 314) mukaan 2010-luvulla poliittisia keskusteluja ei ole käyty niinkään perinteisellä vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudella, vaan akselilla, jonka toisella puolella ovat globalisaatio- ja integraatiomyönteiset ja vapaamieliset kannat ja toisella

konservatiivis-nationalistiset kannat. Tämä asetelma näkyi myös presidentinvaalin aikaisessa keskustelussa. Presidentinvaalin alla merkittäviä puheenaiheita olivat esimerkiksi euroalueen velkakriisi, avioliittolain uudistamiseen liittynyt keskustelu ja kuntauudistus.

Presidentinvaalin alla poliittinen kamppailu erityisesti integraatiomyönteisten ja nationalististen kantojen välillä käytiin koskien euromaiden vastuuta omista ja muiden maiden veloista. Euroalueen velkakriisi eli eurokriisi oli noussut keskiöön huhtikuussa 2009, kun Euroopan unionin neuvosto ilmoitti Kreikan budjettialijäämästä, joka oli aiempaa ilmoitusta huomattavasti suurempi. Kreikkaa tuettiin ensimmäisellä tukipaketilla vuonna 2010. Samana vuonna Euroopan unionin (EU) huippukokouksessa päätettiin perustaa Euroopan rahoitusvakausväline (ERVV). Keskustelua Kreikan toisesta lainaohjelmasta käytiin runsaasti vaalien alla. Suomi ja Kreikka sopivat vakuusjärjestelyistä, joiden tarkoitus oli suojata ”suomalaisten veronmaksajien riskejä”. Kreikan toisesta lainaohjelmasta sovittiin pian presidentinvaalin jälkeen. (Eduskunta 2015b; Valtiovarainministeriö 2011.)

Keskustelua arvoliberaalien tai ”vapaamielisten” kantojen ja arvokonservatiivien välillä käytiin presidentinvaalin yhteydessä myös runsaasti, vaikka teema ei suoranaisesti noussut eurokriisin tavoin blogikirjoitusten päätteisiin. Mediassa keskustelua käytiin muun muassa sukupuolineutraalista avioliittolaista. Keskustelu avioliittolainsäädännöstä on ollut näihin päiviin saakka hyvin kahtiajakautunutta. Esimerkiksi Ajankohtaisen Kakkosen homoilta vuonna 2010 synnytti mediassa voimakkaita reaktioita sekä puolesta että vastaan. Ohjelman jälkeen kirkosta erosi kymmeniä tuhansia jäseniä. Kati Pitkälä (2013, 89-91) on käsitellyt ohjelman yhteiskunnallisia seurauksia pro gradu-tutkielmassaan. Lisäksi mainittakoon, että kristillisdemokraatit asettivat kynnyskysymykseksi, ettei sukupuolineutraalia avioliittoa kirjattaisi vuonna 2011 muodostettuun hallitusohjelmaan. Tästä huolimatta hallituspuolueet vihreät ja vasemmistoliitto tekivät asiasta lakialoitteen (Railo 2012b, 108). Myöhemmin avioliittolaista tehtiin kansalaisaloite, joka päättyi eduskunnan käsiteltäväksi, minkä seurauksena vuonna 2014 eduskunta äänesti sukupuolineutraalin avioliittolain puolesta (Yle 2014).

Presidentinvaalien alla puhutti myös kuntauudistus, josta oppositio oli tehnyt syksyllä 2011 välikysymyksen hallitukselle. Hallituksen luottamusta mitattiin välikysymyksellä: ”Miten

hallitus aikoo turvata lähipalvelut ja paikallisen vaikuttamisen mahdollisuudet kaikille ihmisille koko maassa?” (Eduskunta 2011). Alkuvuonna 2012 keskustelu kuntauudistuksesta yltyi entisestään, kun Suomen Kuvalehti (2012b) julkaisi uutisen ”salaisesta kuntakartasta”. Uutisessa kerrottiin hallituksen tavoitteista yhdistää kuntia niin, että Suomeen jäisi noin 70 kuntaa.

Suomen presidentinvaalissa ehdokkaan on koottava taakseen äänestäjäkunnan enemmistö tullakseen valituksi. Tutkielmassa tarkastelen presidentinvaaliin liittyvän symbolisen representaation ilmentymistä presidenttiehdokkaiden vaalien alla julkaistuissa blogikirjoituksissa. Toisin sanoen, tarkoitukseni on analysoida Kenneth Burken identifikaatioteorian näkökulmasta sitä, millaisia retorisia keinoja presidenttiehdokkaat käyttävät osoittaakseen olevansa ”koko kansan” ehdokas ja miten he käyttävät näitä keinoja.

Presidentinvaali 2012 oli osoitus siitä, kuinka ennakoasetelmat saattavat muuttua merkittävästi ehdokasasettelun päättymisestä ensimmäiseen vaalipäivään. Pekka Haaviston kannatus oli pitkään noin viiden prosentin luokkaa, mutta lopulta hän ylsi toiselle kierrokselle hieman alle 19 prosentin kannatuksella. Toisaalta Sauli Niinistö säilyi vaalin suursuosikkina koko kampanjan ajan, vaikka kannatus tasaantuikin kaikkien puolueiden nimettyä omat ehdokkaansa. Niinistö valittiin Suomen kahdenneksitoista presidentiksi. Hän keräsi toisella kierroksella ennätysellisen, yli 62 prosentin, kannatuksen.

Seuraavaksi esittelen tutkimuskysymyksen ja -menetelmät sekä aineiston rajauksen. Luvussa kaksi käsittelen presidentinvaaleja ja presidenttiretoriikkaa yleisellä tasolla sekä blogeihin liittyviä erityispiirteitä käsiteltävänä aineistona. Tämän jälkeen luvussa kolme käsittelen tarkemmin tutkimusmenetelmäni, jonka jälkeen siirryn varsinaiseen analyysivaiheeseen. Analysoin tarkasteltavana olevan aineiston ehdokkaan mukaan yksi kerrallaan. Päätösluvussa vertailen ehdokkaiden retorisia keinoja keskenään ja heijastan tutkimustuloksia aiempaan tutkimuskirjallisuuteen. Lopuksi teen johtopäätökseni ehdokkaiden retorisista ansioista suhteessa vaalitulokseen.

1.1 Tutkimuskysymys ja -menetelmät

Tässä tutkielmassa analysoin, miten presidenttiehdokkaat pyrkivät omissa kampanjoissaan identifikaatioon äänestäjäkuntansa kanssa. Presidentinvaalissa valitaan valtion päämies tai -nainen kuudeksi vuodeksi kerrallaan. Tullakseen valituksi ehdokkaan on koottava taakseen äänestäjien enemmistö. Presidenttiehdokas pyrkii siis synekdokeeksi kansasta: yhdeksi edustamaan kokonaisuutta (ks. Burke 1969a, 507-11). Presidenttiehdokkaille onkin tyypillistä esittäytyä ”koko kansan” tai ”Suomen etujen” ehdokkaana. Näin ollen presidentinvaali on hyvä kohde burkelaiselle identifikaatioanalyysille. Burken identifikaatioteoria tarjoaa paljon erilaisia mahdollisuuksia analysoida esimerkiksi vaalitulosta ja ehdokkaiden retorista kyvykkyyttä samastua äänestäjäkunnan kanssa. Identifikaatio on tämän tutkielman kannalta ydinprosessi, johon oletan presidentinvaalimenestystä tavoittelevien ehdokkaiden myös laajasti pyrkivän. Tarkastelen presidenttiehdokkaiden retoriikkaa pitäen silmällä seuraavia kolmea pääkohtaa: pelastusdraamaa, jumal- ja paholaistermejä ja identifikaatiota.

Pelastusdraaman avulla tarkastelen, minkä syyllisyyttä tai ahdistusta aiheuttavan haasteen tai ongelman presidenttiehdokas retoriikassaan muodostaa ja millaista strategiaa hän käyttää puhdistautumisen prosessissa kohti pelastusta. Entä millaisen roolin presidenttiehdokas ottaa itselleen omassa pelastustarinassaan? Jumal- ja paholaistermien tarkoituksena on paljastaa, mitkä tekijät nousevat ehdokkaiden tärkeimmiksi motiiveiksi ja toisaalta, mistä termeistä ehdokkaat pyrkivät erottautumaan. Identifikaation kohdalla tarkastelen, millaisen yhteisen tartuntapinnan pelastustarina, jumal- ja paholaistermit, sekä muut mahdolliset samastumisen keinot muodostavat ehdokkaan ja yleisön välille. Lopuksi analysoin ehdokkaiden identifikaatiota ja erottautumista suhteessa pyrkimykseen kansakunnan laajan representaation edustajana: miten hyvin ehdokas onnistui samastumaan ”koko kansan edustajana” blogikirjoituksissa? Johtopäätöksissä keskustelutan analyysini muun tutkimuskirjallisuuden, vaalianalyysien ja -arvioiden kanssa.

Presidenttiehdokkaiden kampanja-analyysissä hyödynnän Kenneth Burken teorioita ihmisestä, pelastusdraamasta ja identifikaatiosta. Metodini ensisijaisena lähteenä käytän Burken omaa tuotantoa. Muita lähteitä ovat Burkea koskevat kommentaarit, David A. Bobbittin *The Rhetoric of Redemption*, Gary C. Woodwardin *The Idea of Identification*

(2003), William H. Ruckertin *Kenneth Burke and the Drama of Human Relations* (1982) ja Jouni Tillin väitöskirja *The Continuation War as a Metanoic Moment, A Burkean Reading of Lutheran Hierocratic Rhetoric* (2012) sekä eräitä tieteellisiä artikkeleita, joista mainittakoon Barry Brummettin (1981) kampanjaretoriikkaa koskeva artikkeli *Burkean scapegoating, mortification, and transcendence in presidential campaign rhetoric* ja Hilikka Summan (1996) artikkeli *Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus*.

1.2 Aineiston kerääminen ja rajaus

Rajaan analyysini vuoden 2012 presidentinvaalin neljään ehdokkaaseen: Sauli Niinistöön, Pekka Haavistoon, Timo Soiniin ja Paavo Väyryseen. Nämä neljä ehdokasta olivat vaalituloksissa kärkinelikko. Vaikka kyseessä on henkilövaali, halusin ottaa analyysiini mukaan ehdokkaita sekä hallituspuolueista että oppositiosta. Analyysini kohteena on sekä kansanedustajaehdokkaita että silloisen eduskunnan ulkopuolisia ehdokkaita.

Rajaan tutkittavan aineiston ehdokkaiden omiin presidentinvaalin alla julkaisemiin blogikirjoituksiin, jotka olivat esillä heidän omilla internetsivuillaan. Näistä sivuista Pekka Haaviston, Timo Soinin ja Paavo Väyrysen sivut ovat blogien osalta edelleen auki (tarkistettu 25.10.2015), vaikka sivustojen ulkoasut ovat muuten muuttuneet (ks. www.pekkahaavisto.fi, www.vayrynen.com, www.timosoini.fi). Sen sijaan Sauli Niinistön kampanjasivu ole enää avoinna, mutta blogikirjoitukset ovat hallussani yhtä kirjoitusta lukuun ottamatta. Tämä kirjoitus ei ole enää saatavilla internetissä, enkä ole lukuisista yrityksistä huolimatta saanut tekstiä haltuuni kokonaisuudessaan. Kirjoituksen osalta olen huomionut artikkelin, joka referoi blogikirjoituksen (ks. Tikka 2012b). Blogikirjoitusten lisäksi viittaan analyysissäni myös Pekka Haaviston uudenvuodenpuheeseen, joka on verkossa saatavilla edelleen *Youtube*-videopalvelussa. Lisäksi huomioin kampanjoiden erityispiirteitä, joiden symbolinen painoarvo identifikaation näkökulmasta on merkittävää. Esimerkkeinä näistä voidaan mainita Sauli Niinistön *Presidentin teko*-kampanja ja Pekka Haaviston vierailu perussuomalaisten kansanedustajan Teuvo Hakkaraisen kotona Viitasaarella.

Suomen presidentinvaaliin liittyy olennaisesti kaksivaiheisuus, mikä vaikuttaa ehdokkaiden retoriikkaan ja sen tutkimiseen. Ensimmäisellä kierroksella useista

ehdokkaista valitaan kaksi ehdokasta toiselle kierrokselle, mikäli yksikään ehdokas ei saa ensimmäisellä kierroksella yli 50 prosenttia annetuista äänistä. Näin ollen ehdokkaan tulisi pyrkiä saavuttamaan kannatuksessaan vähintään sellainen taso, että se riittää viemään toiselle kierrokselle. Kampanjastrateginen tilanne muuttuu toiselle kierrokselle siirryttäessä. Ehdokkaan on kyettävä säilyttämään kannatuksensa niiden parissa, jotka jo ensimmäisellä kierroksella häntä äänestivät. Näiden lisäksi mahdollisia äänestäjiä ovat toisen kierroksen vastaehdokasta ensimmäisellä kierroksella äänestäneet, pudonneita ehdokkaita äänestäneet ja äänestämättä jättäneet henkilöt.

Toiselle kierrokselle selvinneistä ehdokkaista vain Niinistö kirjoitti blogiinsa ensimmäisen kierroksen jälkeen, tosin hänkin vain yhden kirjoituksen. Näin ollen aineistoni ohjaa tarkastelemaan erityisesti ensimmäisellä kierroksella tapahtuvaa valintaa. Tämä tarkoittaa, että keskityn analysoimaan niitä tekijöitä, jotka vaikuttivat siihen, että kärkinelikosta juuri Haavisto ja Niinistö etenivät toiselle kierrokselle. Oletan, että ensimmäisen kierroksen retoriikalla on merkitystä myös toisella kierroksella, koska kierrosten välissä on ajallisesti vain kaksi viikkoa. Ensimmäisellä kierroksella luodaan jo pohja toisella kierroksella tapahtuvalle valinnalle. Tulen pohtimaan pääasiassa ensimmäisen kierroksen aikana kirjoitettujen blogikirjoitusten näkökulmasta niitä retorisia elementtejä, jotka vaikuttivat Niinistön valintaan presidentiksi toisella kierroksella.

Ajallisesti tarkastelen ehdokkaiden kirjoituksia pääsääntöisesti ehdokkuuden varmistuttua. Huomioin myös kirjoitukset, jotka ehdokas on kirjoittanut ilmoitettuaan halukkuutensa puolueensa ehdokkaaksi. Paavo Väyrynen ilmoittautui puolueensa presidenttiehdokkaaksi 22.3.2011. Kun muita ehdokkaita ei ilmaantunut tavoittelemaan keskustan presidenttiehdokkuutta, Väyrynen valittiin tehtävään yksimielisesti 9.9.2011. (Suomenmaa 2011; Taloussanomat 2011.) Sauli Niinistö ilmoitti kesäkuussa 2011 lähtevänsä kokoomuksen presidenttiehdokkaaksi (Turun Sanomat, 2011). Hänen ehdokkuutensa vahvistettiin lokakuun lopussa (Yle 2011b). Pekka Haaviston presidenttiehdokkuus vahvistettiin vihreiden puoluekokouksessa kesäkuussa 2011 (Yle 2011a). Timo Soini ilmoitti tavoittelevansa presidenttiehdokkuutta syyskuussa 2011 ja noin kuukautta myöhemmin puoluevaltuusto vahvisti yksimielisesti hänen ehdokkuutensa (Yle 2011c; Yle 2011d).

2. PRESIDENTINVAALI TUTKIMUSKOHTENA

2.1 Presidenttiretoriikan aikaisempi tutkimus

Presidenttien ja presidenttiehdokkaiden retoriikkaa on tutkittu paljon ja hyvinkin erilaisista näkökulmista. Tutkimus on kuitenkin painottunut Yhdysvaltojen presidentteihin ja presidenttiehdokkasiin, minkä vuoksi se ei ole suoraan vertailukelpoista suomalaisen presidenttiretoriikan kanssa. Yhdysvalloissa presidenttiretoriikkaa tutkitaan systemaattisesti. Maassa toimii presidenttejä ja presidenttiyttä tutkiva *Center for the Study of the Presidency & Congress*, joka julkaisee tieteellistä Yhdysvaltain presidenttien erillisuutta pureutuvaa tiedeajakkajalehteä *Presidential Studies Quarterly*. Seuraavaksi esittelen joitakin tämän tutkimuksenkin kannalta merkittäviä artikkeleita, joissa presidenttien ja presidenttiehdokkaiden retoriikkaa on käsitelty. Tarkoitukseni on kuvata, millaisia tutkimusmahdollisuuksia ja erityispiirteitä presidenttien ja presidenttiehdokkaiden retoriikka tarjoaa. Päätösluvussa arvioin tarkemmin omaa tutkimustani suhteessa aiempaan tutkimukseen.

Roderick P. Hart on antanut suuntaviivoja presidenttiretoriikan tutkimiseen artikkelissaan *Why Do They Talk That Way? A Research Agenda for the Presidency* (2002). Hartin mukaan presidentin retoriikkaan vaikuttavat hänen omat biografiset tekijänsä, filosofiset ja kulttuuriset voimat, institutionaaliset odotukset presidenttiä kohtaan, ajalliset tekijät ja ajan henki sekä välilliset tai epäsuorat tekijät (ks. Hart 2002, 696-702). Hartin kantava ajatus on, että presidentin puheeseen vaikuttavat muutkin tekijät kuin presidentin omat motiivit tai hänen taustansa. Hart huomauttaa esimerkiksi, että ”presidenttiys” perinteisenä instituutiona vaikuttaa itse presidentin lisäksi hänen retoriikkaansa. Presidenttiä kohtaan on aina tietynlaisia odotuksia, minkä vuoksi presidenttien retoriikkaa tulee tarkastella myös ”jatkuvana tarinana”. (Hart 2002, 698, 700, 703.) Vaikka artikkeli ei varsinaisesti koske presidenttiehdokkaiden retoriikkaa, se on myös tämän tutkimuksen kannalta mielestäni huomionarvoinen, sillä usein presidenttiehdokkaat pyrkivät osoittamaan kyvykkyytensä ja ominaisuutensa nimenomaan tulevina presidenttinä. Esimerkiksi osa vuoden 2012 presidentinvaalin ehdokkaista piti niin kutsutut uudenvuodenpuheet vuoden vaihtuessa tasavallan presidentille tyypillisesti (ks. esim. Haavisto 31.12.2011; Väyrynen 31.12.2011b).

Presidenttiehdokkaiden retoriikassa ajallisen kontekstin merkitys korostuu usein voimakkaasti. On tavallista puhua sellaisista aiheista, jotka koskettavat juuri vaalien alla äänestävää yleisöä. Erittäin hyvä kuvaus tästä on Martin J. Medhurstin analyysi Eisenhowerin presidentinvaalikampanjan retoriikasta artikkelissa *Text and context in the 1952 presidential campaign: Eisenhower's "I shall go to Korea" speech* (2000). Medhurst painottaa puheen linkittymistä Korean sotaan, kylmän sodan diskurssiin ja yleisesti ulkopolitiikkaan. Eisenhowerin puheessa korostuivat aikakauden ajatusmaailma sekä retorinen, historiallinen, psykologinen ja ideologinen konteksti. (Ks. Medhurst 2000.) Artikkelissa on kuvattu hyvin sitä, miten presidenttiehdokas pyrki osoittamaan syyllisyyden olevan kilpailevan puolueen ja kommunistisen järjestelmän niskassa. Yhtäältä kommunismi nähtiin vihollisena ja sitä kuvattiin viholliselle tyypillisin sanavalinnoin esimerkiksi brutaaliksi, väkivaltaiseksi, jumalattomaksi, yksilöä ja vapautta kunnioittamattomaksi (Medhurst 2000, 476-477). Toisaalta ulkopolitiikan suhteen osoitettiin, kuinka presidentti Trumanin johtama hallinto oli tehnyt raskaita virheitä Korean sodan osalta (Medhurst 2000, 472-473, 477).

Presidenttiehdokkaalle on tyypillistä näyttäytyä itse ratkaisevana tekijänä jonkin ongelman poistamiseksi. Medhurst (2000, 479-481) on kuvannut Eisenhowerin oman roolin ja taustan linkittymistä hänen käyttämäänsä retoriikkaan koskien hänen lupauksiaan matkustaa henkilökohtaisesti Koreaan ja päättää sota nopeasti ja kunniakkaasti. Tämä yhdistyi ehdokkaasta käytyyn keskusteluun. Medhurstin (2000, 469-470) mukaan Eisenhowerin ansiot esimerkiksi toisen maailmansodan osalta herättivät yleisössä luottamusta ja voiton mielikuvan. Lopulta Eisenhowerin puheessa esitettiin yleisölle vaaleissa tehtävä päätös, jossa yleisö valitsee hänen ja hänen vastaehdokkaansa väliltä uuden presidentin. Hän oli esittänyt oman vaihtoehdonsa ja roolinsa, mutta lopullinen ”tuomio” oli kansan käsissä (Medhurst 2000, 481).

Identifikaation kannalta mielenkiintoinen vaalikampanjaa koskeva analyysi on Roderick Hartin ja Mary Johnsonin *Constructing the electorate during presidential campaigns* (1999), jossa tutkitaan, millä tavalla ehdokkaat pyrkivät etsimään, määrittelemään ja löytämään äänestäjäkuntansa presidentinvaaliretoriikassaan. Hart ja Johnson tutkivat, mitä presidenttiehdokkaat liittävät ”the American people”-käsitteeseen vaalikampanjoissaan. Ensiksi he tutkivat ehdokkaiden käsitystä amerikkalaisesta kansasta sen suhteen, millainen menneisyys, nykyisyys tai tulevaisuus kansalla on. Toiseksi he tarkastelevat, miten

ehdokkaat määrittelevät sen, millaisessa tilanteessa amerikkalainen kansa on, ja millaisia haasteita tai voimia kansa kohtaa. Kolmanneksi tarkasteltavana on kansan rooli maan kehityksessä ehdokkaiden retoriikassa. Neljänneksi Hart ja Johnson tarkastelevat, miten ehdokkaat määrittelevät kansansa toimintaa: mitä amerikkalainen kansa tekee tai ei tee? Lisäksi ehdokkaiden retoriikasta luetaan esiin adjektiiveja ja adverbeja, joilla kansaa kuvataan, ja mitkä ovat kansan vahvuudet ja heikkoudet. Hart ja Johnson tarkastelevat myös niitä tahoja, jotka ehdokkaat nimeävät kansansa toiveiden ja unelmien esteeksi. (Ks. Hart ja Johnson 1999.)

Yllä kuvattu artikkeli on yksi esimerkki määrittelyn politiikasta, joka presidenttiretoriikassa on tyypillistä. Määrittelyn tehokkuutta presidentin retoriikassa on pohtinut David Zafersky artikkelissaan *Presidential Rhetoric and the Power of Definition* (2004). Zaferskyn mukaan presidentin retoriikkaa voidaan lähestyä eri näkökulmista: arvioimalla viestin ja yleisön suhdetta, puhujan ja viestin suhdetta sekä purkamalla teksti ja tarkastelemalla sen eri ulottuvuuksia. Toisaalta retoriikka myös heijastelee presidentin arvoja ja maailmankatsomusta. Presidentti voi kyetä poliittisen positionsa ansiosta muokkaamaan sitä kontekstia, josta yleisö eri tapahtumia tai ehdotuksia tarkastelee. Tällöin hän käyttää määrittelyä retoriikan keinona. Määrittely voi tapahtua siten, että jokin termi yhdistetään toisiin termeihin. Käsite tai idea voidaan myös erottaa osiin, esimerkiksi teoriaan ja käytäntöön, ja tämän jälkeen tarkastella sitä puhujalle suotuisasta näkökulmasta. Lisäksi tilanteen voi määritellä jonkin symbolin kautta, jolloin se saattaa saada erilaisia merkityksiä. Edellä mainittujen ohella määrittelyn keinona voidaan käyttää myös näkökulman muutosta: jokin tilanne on mahdollista esittää uudessa tai erilaisessa valossa. Zafersky myös huomauttaa, että määrittelyä voi käyttää vaalikampanjassa myös esimerkiksi vastaehdokkaiden määrittelyyn. (Zafersky 2004, 609-613.)

Zafersky antaa artikkelissaan kahdeksanosaisen kuvauksen tilanteista, joissa määrittelyn tai uudelleenmäärittelyn voimaa on käytetty retorisesti hyväksi. Esimerkeistä mainittakoon viimeisin, joka koski George W. Bushin puhetta syyskuun 11. terrori-iskujen jälkeen. Bush totesi Yhdysvaltain olevan ”sodassa”, vaikka isku ei ollut sotilaallinen, eikä sitä toteuttanut mikään tietty valtio. Mikään maa ei myöskään ollut julistanut sotaa Yhdysvalloille tai Yhdysvallat muille maille. Tilanteen kutsuminen ”sodaksi” merkitsi pyrkimystä vaikuttaa yleisön reaktioihin: sotatila edellytti kansallista yhtenäisyyttä ja kansallistunnetta, nopeata

reagointia tapahtumiin ilman ylimääräistä keskustelua ja tuen osoittamista presidentille. (Zafersky 2004, 617-618.)

Tarkemmin presidentti Bushin retoriikkaa terrori-iskujen jälkeen on arvioitu Robert L. Ivien ja Oscar Ginerin artikkelissa *Hunting the Devil: Democracy's Rhetorical Impulse to War* (2007). Artikkelissa tarkastellaan Bushin retoriikkaa demokratian ja totalitaarisen terrorismin välillä. Siinä kuvataan tarkasti, miten Bush käytti demokratian käsitettä hyväkseen retoriikassaan ja miten demokratia itse asiassa antoi sysäyksen terrorismin vastaiselle sodalle. Ivie ja Giner erittelevät niitä määritelmiä, joita Bush yhdisti pahantekijöihin (evildoers). Lisäksi he arvioivat sitä, miten Bush esitti Yhdysvaltojen roolin sodassa valloittajan (conqueror) sijaan pelastajana ja vapauttajana (liberator), ja kuinka hän samalla otti itselleen roolin demokratian ja terrorismin välisen taistelun ratkaisijana (decider) ja komentajana (commander). (Ivie ja Giner 2007.)

Tutkielmaani liittyy olennaisesti ajatus presidentistä ”koko kansan” edustajana. Alessandro Capone on käsitellyt tästä näkökulmasta presidenttiehdokkaan retoriikkaa artikkelissaan *Barack Obama's South Carolina speech* (2010). Edustavuus on tärkeä osa kampanjaretoriikkaa, koska voittaakseen vaalit, ehdokkaan on kyettävä esiintymään eri sosiaalisten ryhmien yhdistäjänä. Capone keskittyy Obaman ”personoimisen” (personification) tekniikkaan. Tekniikkaa hyödyntävä presidenttiehdokas käyttää puheissaan sellaisia tarinoita, jotka joku muu on ehdokkaalle kertonut. Obama yhdisti siis oman puheensa yleisöltä kuulemiinsa ehdotuksiin tai huolenaiheisiin. Tämän tekniikan avulla hän käänsi vallan niiltä, jotka tavallisesti hallitsevat, niille, joita tavallisesti hallitaan. Näin presidenttiehdokas on ikään kuin kansan ”animaattori”. Tämän tekniikan perusprosesseihin kuuluvat lisäksi puhuminen ”minun” sijaan ”meistä”, kansankielisyys eli puhuminen tavallisen kansan kieltä ja moniäänisyys, joka ottaa sekä vastustajien että kannattajien väitteet huomioon. (Capone 2010.)

2.2 Suomen presidentinvaali tutkimuskohteena

Presidentinvaalikampanja on tutkimuksellisesti mielenkiintoinen tapahtuma. Ehdokkaat ja ehdokkaiksi pyrkivät henkilöt tuovat julkisen poliittisen keskustelun agendalle omia vaaliteemojaan, kiertävät Suomea ja tapaavat äänestäjäkuntaa. Presidentillä on edelleen

merkitystä suomalaisessa politiikassa, huolimatta kriittisistä arvioista presidentti-instituutiota kohtaan, ja välittämättä puheenvuoroista, joissa koko instituutiota vaaditaan lakkautettavaksi (ks. esim. Wiberg 2012). Suomen perustuslaissa todetaan, että ”Suomen ulkopoliittikkaa johtaa tasavallan presidentti yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa” (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731). Vuonna 2013 ilmestyneessä kirjassa *Presidentti johtaa – suomalaisen valtiojohtamisen pitkä linja* Seppo Tiihonen kirjoittaa presidentin merkityksestä Suomessa: ”Presidentille on jäänyt merkittävä rooli valtiollisen johtamisen ydinasioissa, ennen muuta ulkopoliittikan johtamisessa. - - [Presidentti] tuo kansan äänen suoraan valtiolliseen politiikkaan, valtiojohtamiseen. Hän edustaa kansalaisyhteiskuntaa ja toimii tällä tavoin kansankunnan rakentajana.” (Tiihonen 2013, 14.)

Eeva Aarnion ja Pekka Isotaluksen toimittamassa *Presidentti 2000*-kirjassa tarkastellaan vuoden 2000 presidentinvaalia. Kirja käy vaalia monipuolisesti läpi eri näkökulmista. Retoriikkaan kirjassa pureutuu Erkki Karvosen (2000) artikkeli ”*Eheyttäjä-Esko*” ja ”*tasa-arvo-Tarja*”, joka käsittelee Tarja Halosen ja Esko Ahon kampanjointia retorisena toimintana. Karvonen tarkastelee kampanjaretoriikkaa ensiksi Aristoteleen *Retoriikka*-teoksen keskeisten ajatusten näkökulmasta, toiseksi Kenneth Burken identifikaation näkökulmasta ja kolmanneksi vaaliretoriikkaa tarkastellaan ”kehystämisenä” eli poliittisen tilannemääritelmän tuottamisena. Artikkelin loppuosassa Karvonen tarkastelee Halosen ja Ahon yksittäisten kampanjapuheiden retoriikkaa. (Ks. Karvonen 2000, 128–154.)

Myös presidentinvaalista 2006 on kirjoitettu vaalikirja *Presidentinvaalit 2006*, jonka ovat toimittaneet Pekka Isotalus ja Sami Borg. Isotalus (2007, 10) kirjoittaa artikkelissaan *Presidentinvaalien 2006 juonenkäänteet ja kampanjan ominaispiirteet*, että ehdokkaiden strategiat, vaaleja edeltävät tapahtumat ja keskustelu vaikuttavat siihen, millaiseksi vaaliasetelmat ja -tulos muodostuvat. Vuoden 2006 vaaleissa Sauli Niinistö ilmoittautui suostuvansa puolueensa presidenttiehdokkaaksi maaliskuun lopussa ja istuva presidentti Tarja Halonen toukokuun 19. päivä vuonna 2005. Myös Timo Soini asettui ehdolle jo alkuvuonna, tarkemmin huhtikuussa 2005. (Isotalus 2007, 30.) Vuoden 2012 presidentinvaalin osalta ehdokkaat asettuivat ehdolle, ainakin virallisesti, vasta vuoden 2011 loppupuolella. Vain Paavo Väyrynen ilmoitti ennen kesää 2011 tavoittelevansa presidenttiehdokkuutta. Tosin Timo Soini ilmoitti jo vuonna 2009 asettuvansa todennäköisesti ehdolle seuraavassa presidentinvaalissa (MTV3 verkkosivut 2009). Toden

teolla kampanjointi aloitettiin sekä vuoden 2006 että 2012 presidentinvaaleissa loppuvuonna.

Presidentinvaaleilla on Isotaluksen (2007, 10) mukaan suuri media-arvo, ja siten ne tarjoavat hyvän mahdollisuuden analysoida vaaliasetelmien rakentumista. Presidentinvaalin kohdalla on kuitenkin vaikea tarkasti osoittaa, mistä vaalikampanja alkaa tai päättyy: ”Kampanjointi alkaa jo kauan ennen kuin yhtäkään ehdokasta on nimetty. Varsinainen virallinen ehdokkaiden kampanjan aloitus on itse asiassa jo kampanjan loppupeliä. - - Kampanja näyttää olevan käynnissä, kun joku niin tulkitsee” (Isotalus 2007, 26). Tästä syystä olen itse rajannut tutkimusaineistoni vain ehdokkaaksi ilmoittautumisen ja valitsemisen mukaan.

Vaalikampanjan olennainen osa ovat tänä päivänä myös gallupit. Kansalaisilta kysytään usein suosituinta henkilöä seuraavaksi presidentiksi jo hyvissä ajoin ennen seuraavaa vaalia. Pertti Suhonen kirjoittaa artikkelissaan *Mielipidetutkimukset presidentinvaaleissa* (2007) gallupien historiasta ja merkityksestä presidentinvaaleissa. Gallupeihin luetaan niin mielipidemittaukset kuin kannatusmittauksetkin. Suhosen mukaan gallupeilla oli vuoden 2006 presidentinvaalissa tärkeä asema niin ehdokkaiden, kampanjaorganisaatioiden, äänestäjien kuin mediankin kannalta. Suhosen mukaan osa vaaligallupeista tehdään julkisuutta varten, ja näin media osallistuu ”enemmän tai vähemmän tarkoituksellisesti politiikan keskeisiin prosesseihin”. (Suhonen 2007, 56-76.) Ehdokkaat huomioivat gallupeja nimenomaan kannatusmittausten valossa myös presidentinvaalin 2012 blogikirjoituksissa. Kannatusmittausten perusteella ehdokas voi esimerkiksi arvioida, onko hänen identifikaatioon tähtäävä retoriikkansa riittävän tehokasta ja hän voi myös muuttaa strategiaansa, mikäli kokee sen tarpeelliseksi.

Presidentinvaalin 2012 tuloksia on pohdittu esimerkiksi vaalikampanjoista kertovissa kirjoissa, joita ovat Juha-Pekka Tikan kirjoittama *130 päivää - Sauli Niinistön presidentinvaalikampanjan tarina* (2012a), Risto Uimosen *Puolivallaton presidentti* (2012), Riikka Kämpin ja Jussi Lähteen kirjoittama kirja *Sydänten presidentti* (2012), joka kertoo Pekka Haaviston presidentinvaalikampanjasta. Paavo Väyrynen ja Timo Soini ovat kuvanneet presidentinvaalikampanjoitaan kirjoissaan *Suomen linja* (Väyrynen 2014) ja *Peruspomo* (Soini 2014). Keskusteluun presidentinvaalin eri piirteistä ovat osallistuneet

myös Veikko Eranti ja Juho Lindman (2014), Antti Lehmusvirta (2012), Mikko Majander (2012), Erkki Railo (2012b) ja Jouni Tilli (2012b).

2.3 Blogit vaalikampanjassa

Internetin kehittyminen 1990-luvulla mahdollisti poliittisen viestinnän ja vaikuttamisen sähköisesti. Tämä kehitys loi niin sanotun Web 1.0-ympäristön, jossa vaaleissa ehdolla ollut saattoi julkaista internetissä tietoja itsestään, politikoida, perustaa internetsivuja sekä vastata vaalikoneeseen. Internetin kehittyminen erityisesti 2000-luvulla on mahdollistanut siirtymisen ”Web 2.0-ympäristöön”, jolla tarkoitetaan internetin vuorovaikutuksellisia ja dynaamisia toimintamuotoja. Esimerkiksi iltapäivälehdillä on omat keskustelupalstansa, joissa voidaan käydä lukijoiden kesken keskustelua päivän uutisaiheista. Tällöin puhutaan massamedian uutistoimituksen kaksisuuntaistumisesta. Lisäksi yksilöt voivat muodostaa internetissä yhteisöjä, joissa ei vain keskustella, vaan myös luodaan verkostoja, jotka mahdollistavat tiedontuottamisen ja -jakamisen, kokoontumisen organisoimisen ja kansalaisadressien luomisen. (Häyhtiö ja Rinne 2010, 43–45.)

Jaana Kivi (2014) on tutkinut sosiaalisen median vaikutuksia politiikan journalismiin ja uutisointiin. Sosiaalisen median nousun myötä perinteisellä medially ei ole enää yksinoikeutta tarjota areenaa julkiselle poliittiselle keskustelulle: ”Sosiaalinen media on kanava erilaisille poliittisille näkemyksille paljon riippumattomammin ja omalta osaltaan myös rehellisemmin kuin perinteinen media” (Kivi 2014, 75). Lukijan kannalta tilanne on ongelmallisempi, koska kirjoittajan lähteet ja tarkoitukset eivät ole aina luotettavia, sillä sosiaalisen median julkaisuihin eivät vaikuta journalistinen kontrolli tai ammatillinen etiikka. Kiven mukaan poliitikkojen avoin blogi- ja *Facebook*-merkintöjen kirjoittaminen on ”murtanut kansalaisten ajattelumallia *alamaisena* politiikalle ja sen tekijöille”. Toisaalta Kivi toteaa, että journalisteilla on syytä objektiivisuuteen, koska poliittinen tieto on avoimempaa ja ”sosiaalisessa mediassa päivystävät kansalaisjournalistit tarkkailevat myös perinteisen median toimia”. (Kivi 2014, 75-76.) Sosiaalisen median kanavista eniten perinteisessä mediassa lainataan poliitikkojen blogeja. Puolue tai henkilö voi provosoivalla käytöksellään sosiaalisessa mediassa tarkoituksenhakuisesti pyrkiä ylittämään uutiskynnyksen. (Kivi 2014, 68-70.) Blogien sisällöt tarjoavat välittömyyttä ja blogien seuraaminen nopeuttaa tiedonkulkua ja poliittista ajatuksenvaihtoa (Kivi 2014, 29).

Yhdysvalloissa sosiaalisen median hyödyntäminen ja blogien käyttö vaalikampanjassa on ollut tavallista jo useissa vaaleissa. Vuoden 2008 presidentinvaaleja on pidetty ”Facebook-vaaleina”, eräänlaisena esimerkkinä sosiaalisessa mediassa käytävistä vaaleista ja syynä myös Suomen puolueiden Facebook-innostukseen. Strandberg (2012, 81-82) toteaa Obaman onnistuneen hyvin sosiaalisessa mediassa, koska kampanjan viestit saatiin ketjuuntumaan ja virtaamaan ilman että koko yleisön tarvitsi aktiivisesti etsiä niitä. Suomessa sosiaalisen median käyttö vaalikampanjoissa on seurannut muutaman vuoden viiveellä suhteessa Yhdysvaltoihin.

Viestintätieteilijät ovat kiistelleet ja kiistelevät edelleen internetin tehokkuudesta vaalikampanjakanavana. Verkkokampanjoinnin voi aloittaa pienellä budjetilla, joka on etu vähävaraisille poliittisille organisaatioille, esimerkiksi uusille puolueille. Optimistit uskovat, että internet voi lisätä ”vähän politiikasta kiinnostuneiden” osallistumista, kun taas pessimistit ovat sitä mieltä, että verkkoa hallitsevat suuret poliittiset organisaatiot ja keskustelua seuraavat jo valmiiksi politiikasta kiinnostuneet. (Strandberg 2009, 61.)

Suomessa internetin merkitys on ollut valtiollisten vaalien kampanjoissa odotettua pienempi (Strandberg 2012, 79). Esimerkiksi eduskuntavaaleissa vuonna 2011 blogia käytti yhteensä 55 prosenttia puolueiden ehdokkaista. Samoissa vaaleissa blogia ilmoitti seuraavansa vähintään ”melko paljon” vain viisi prosenttia vastaajista. (Strandberg 2012, 84-86.) Strandberg arvioi, että sosiaalisen median vaikutus valitsijoiden äänestyspäätökseen oli erittäin vähäinen. Tutkijat ovat arvioineet, että sosiaalista mediaa käytetään kampanjassa osana niin kutsuttua long tail-strategiaa, jonka mukaan verkossa yritetään tavoittaa useita erilaisia kansalaisryhmiä eri viestintäkeinoin ja mahdollisimman monissa kanavissa. (Strandberg 2012, 89.)

Tämän tutkimuksen kannalta blogi on yksi sosiaalisen median viestintävälineistä, jonka avulla ehdokas voi yrittää luoda identifikaatiota yleisön kanssa. Teoriassa presidentinvaalin alla julkaistut blogit olivat kaikkien niiden saatavilla, joilla oli mahdollisuus internetiselailuun. Blogi on yksi keino ehdokkaalle vaikuttaa lukijoihin, sillä kyseessä on suoran viestinnän keino, johon ei kuulu journalistista kontrollia. Erannin ja Lindmanin (2014, 104) mielestä vaaliviestintä internetissä kohdistuu ensisijaisesti jo varmistuneiden kannattajien aktivointiin. Identifikaation näkökulmasta blogin

journalistinen kontrolloimattomuus on kuitenkin huomionarvoista. Ehdokas voi tarjota intressinsä tai samastumispinnan yleisölleen juuri sellaisena kuin hän kokee sen olevan tehokkaimmillaan. Myös vuorovaikutuksellisuus ehdokkaan ja yleisön välillä on usein mahdollista blogin yhteydessä olevan kommenttikentän avulla. Mikäli suora kommentointi ei ole mahdollista, yleisö voi kommentoida ja jakaa kirjoitusta tai politisoida sen esimerkiksi eri yhteisöpalveluissa, kuten *Twitterissä* tai *Facebookissa*.

Vuoden 2012 presidentinvaalien alla jokaisella ehdokkaalla oli oma kampanjasivusto ja blogi. Tutkimuksessa käyttämistäni blogeista Niinistön ja Haaviston blogit olivat ainakin osittain avoimia kommenteille, kun taas Soinin ja Väyrysen blogit eivät olleet vaalin alla vuorovaikutuksellisia. Kaikkien ehdokkaiden blogeja pystyi jakamaan vapaasti muun muassa *Facebookin* kautta. Blogikirjoituksia käytettiin tulkintani mukaan niin puolueen sisäiseen viestintään kuin uudenkin yleisön tavoitteluun. Blogin avulla presidenttiehdokkaat julkaisivat esimerkiksi pitämiään puheita tai lehtikirjoituksia, jolloin ne ovat jokaisen luettavissa Suomessa ja ulkomailla. Blogi tarjosi mahdollisuuden julkaista kirjoituksia kellonajasta riippumatta. Ehdokas kykeni nopeasti kommentoimaan häneen kohdistuvia kehuja tai moitteita koskien vaalitenttejä tai muita julkisia esiintymisiä.

Tutkimukseni kohteena olevista ehdokkaista Soini julkaisi yli 30 ja Haavisto, Niinistö ja Väyrynenkin kymmenen tai useampia blogikirjoituksia. Kaikki kirjoitukset eivät viittaa suoraan presidentinvaaleihin ja osa kirjoituksista on lyhyitä, päiväkirjamaisia merkintöjä. Lisäksi blogikirjoituksia luettaessa ja analysoitaessa kannattaa huomata, että kampanjaryhmään kuulunut henkilö on voinut osallistua merkintöjen kirjoittamiseen tai niiden julkaisemiseen. Olettamukseni kuitenkin on, että presidenttiehdokas on itse kirjoitustensa takana, vaikka joku muu olisikin kirjoittanut ne osittain tai kokonaan.

2.4 Ehdokkaat

Ajatus presidentistä ”kaikkien edustajana” ilmenee presidenttiehdokkaiden kampanjatunnuksissa. Presidentinvaalissa 2012 Paavo Väyrynen ja Paavo Lipponen halusivat käyttää tunnuksenaan ”Koko kansan Paavo”, mutta lopulta vain Väyrynen käytti teemaa (ks. esim. Iltalehti 2011b). Timo Soini nimesi kampanjansa tunnuksella ”Suomen

Soini presidentiksi”. Sauli Niinistön kampanjatunnus oli ”Suomella töissä”. Pekka Haaviston kampanjalause puolestaan oli ”Kokoaan suurempi Suomi”.

Ehdokkaat pyrkivät presidenttinä siis synekdokeeksi kansasta: yksi suomalainen edustaa kaikkia suomalaisia. Ehdokkaat näyttäytyivät usein myös metonymioina, sillä esimerkiksi Paavo Lipposen kampanjatunnuksessa ”Pehmeiden arvojen luja johtaja” aineettomat ”pehmeät arvot” konkretisoituvat metonymisesti, mutta myös hieman ironisesti, ”lujassa johtajassaan” (ks. esim. Iltalehti 2011a). Metonymian avulla jokin aineeton tai abstrakti ilmaistaan jonkin aineellisen avulla. Burke on myös huomauttanut, että metonymia voidaan nähdä laadullisen ja määrällisen synekdokisena erikoistapauksena. (Burke 1969a, 507-511.)

Kokoomuksen presidenttiehdokas ja sittemmin presidentiksi valittu oikeustieteen kandidaatti, varatuomari Sauli Väinämö Niinistö (s. 1948) valittiin eduskuntaan ensimmäisen kerran 1987. Kansanedustajana hän toimi vuoteen 2003 asti, jonka jälkeen hän työskenteli Euroopan investointipankin (EIB) varapääjohtajana aina vuoteen 2007. Niinistö oli oikeusministeri vuosina 1995-1996 ja valtiovarainministeri vuosina 1996-2003. (Suomen tasavallan presidentti 2013.) Niinistö nousi uudelleen eduskuntaan vuonna 2007, saaden yli 60 000 ääntä (Vaalit 2007). Hänet valittiin uuden eduskunnan puhemieheksi. Niinistön halukkuudesta puhemiehen tehtävään löytyy kahdenlaisia arvioita. Unto Hämäläisen (2013, 83) mukaan Niinistö olisi halunnut ulkoministeriksi, koska hänelle ei ollut kertynyt vankkaa kokemusta ulkopolitiikasta tuohon mennessä. Hämäläinen (2013, 83) lisää, että päästyään presidentiksi Niinistö valitsi presidentinkansliaan ulkopolitiikan saralla toimineita henkilöitä. Sen sijaan Matti Virtasen (2013, 473) mukaan Niinistön kannalta puhemiehen tehtävä oli riittävän etäällä ”päivänpolitiikasta”, ja oli oikea tehtävä tukemaan Niinistön pyrkimyksiä presidentiksi seuraavissa vaaleissa.

Valtiotieteiden ylioppilas Pekka Olavi Haavisto (s. 1958) toimi kansanedustajana vuosina 1987-1995. Vuosina 1995-1999 Haavisto oli Lipposen hallituksen ympäristö- ja kehitysministeri. Hänet valittiin eduskuntaan uudelleen vuonna 2007, jossa hän edelleen toimii. Haavisto toimi vihreiden eduskuntaryhmän puheenjohtajana kesäkuusta 2011 toukokuun loppuun 2013 eli myös presidentinvaalin ajan. Haavisto on toiminut myös muun muassa eri Yhdistyneiden kansakuntien (myöhemmin YK) tehtävissä vuosina 1999-

2005 ja Darfurin kriisin YK:n erityisavustajana. (Eduskunta 2015a.) Haavisto oli ehdolla presidentiksi ensimmäistä kertaa vuonna 2012.

Valtiotieteiden maisteri Timo Juhani Soini (s.1962) on entinen Suomen Maaseudun Puolueen jäsen (1979–1995) ja vuodesta 1997 hän on toiminut perussuomalaisten puheenjohtajana. Soini asettui ehdolle presidentinvaaleihin ensimmäisen kerran vuonna 2006. Tuolloin Soinin kannatus oli 3,4 prosenttia. (Soini 2011, 15-16, 90, 212.) Vuoden 2012 presidentinvaalissa Soini valittiin yksimielisesti perussuomalaisten presidenttiehdokkaaksi (Yle 2011d). Vain noin vuotta aikaisemmin puolue oli saanut historiallisen suuren voiton eduskuntavaaleissa. Eduskuntavaaleissa perussuomalaiset nousi kolmanneksi suurimmaksi puolueeksi, saaden 447 819 ääntä ja 34 edustajaa enemmän kuin vuoden 2007 eduskuntavaaleissa. Perussuomalaisten kannatus vuonna 2011 oli 19.1 prosenttia. ”Jyttyksi” nimetyn ilmiön suuruutta lisää sekin, että puolueen puheenjohtaja Timo Soini oli vaalien ääniharava 43 437 äänellä. (Vaalit 2011.)

Kolminkertainen keskustan presidenttiehdokas Paavo Matti Väyrynen (s.1946) on valtiotieteiden tohtori, joka valittiin eduskuntaan ensimmäisen kerran vuonna 1970 Lapin vaalipiiristä. Väyrynen toimi jo 1970-luvulla opetusministerinä, työvoimaministerinä sekä ulkoasiainministerinä, joista viimeksi mainittuna myös 1980- ja 1990-luvuilla. Lisäksi hän on toiminut ulkomaankauppa- ja kehitysministerinä 2000-luvulla. Vuosina 1995–2007 Väyrynen oli Euroopan parlamentin jäsen. Väyrynen on ollut vuoden 2012 vaalin lisäksi presidenttiehdokkaana kahdesti aiemmin. Edellisen kerran Väyrynen oli presidenttiehdokkaana vuonna 1994, jolloin hän sai äänistä 19,5 prosenttia. (Korhonen 2010, 206.)

Keskustan kannatus vuoden 2011 eduskuntavaaleissa oli 15,8 prosenttia, edustajapaikat vähenivät 16:lla ja kokonaisäänimäärä putosi 177 162 äänellä. Väyrynen valittiin Uudenmaan vaalipiiristä varajäseneksi eduskuntaan. (Vaalit 2011.) Keskustan puheenjohtajana vuosina 1980–1990 toiminut Väyrynen valittiin keskustan presidenttiehdokkaaksi ilman vastaehdokkaita (Taloussanomat 2011). Keskustan poliitikoista esimerkiksi silloinen puheenjohtaja Mari Kiviniemi, talouskomissaari Olli Rehn, europarlamentaarikko Anneli Jäätteenmäki sekä puolueen edelliset presidenttiehdokkaat Matti Vanhanen ja Esko Aho kieltäytyivät presidenttiehdokkuudesta. Helsingin Sanomat järjesti keskustalaisille gallup-kyselyn, jonka mukaan kaikki yllä

mainitut, mutta kieltäytyneet ehdokkaat, olisivat olleet parempia presidenttiehdokkaita kuin Väyrynen. (Junkkari 2011.)

3. PRESIDENTTIEHDOKKAAN RETORIIKAN BURKELAINEN TULKINTA

3.1 Identifikaatio

Kenneth Burken identifikaatioteorian taustalla on Aristoteleen teos *Retoriikka*. Aristoteleen teoriassa reettorilla on kolme vetoamisen strategiaa: oman persoonan ja luonteen esittäminen, ”yhteisten paikkojen” luominen ja niiden käyttäminen yleisöön vetoamiseksi, sekä retoriikan rakentaminen haluttuun suuntaan käyttämällä perusteluna yleisesti hyväksyttyä ”järjestystä”. Yleisöllä on tietyt odotukset puhujaa kohtaan, ja siksi reettorin on syytä miettiä, kenelle hän on puhumassa. Burken esimerkin mukaan on helppoa ylistää ateenalaisia ateenalaisille, mutta vaikeaa ylistää ateenalaisia ”ulkoateenalaisille”. Hyvän reettorin peruslähtökohta on ymmärtää, että jokainen yleisö on eräänlainen ”viestien tuomari”, jolla on oma ymmärryksensä hyvästä, hyveellisyydestä ja totuudesta. (Burke 1969b, 55-59; Woodward 2003, 6-7.)

Burken mukaan retoriikalla ei ole tiettyä paikkaa tai sijaintia, vaan sitä on kaikkialla, missä identifikaatio eli samastuminen ja sen vastinpari erottautuminen esiintyvät rintarinnan (Burke 1969b, 41; Summa 1996, 57). Retoriikka ei ole vain tilanteen kertomista yleisölle, vaan sillä pyritään saamaan ihmiset toimimaan ja liikkumaan. Burken mukaan retoriikka on eräänlaista suostuttelun taidetta. Retoriikkaa ei ole olemassa vain puhuttaessa tietylle yleisölle, eikä retoriikka ole syntynyt tietyissä olosuhteissa, vaan retoriikkaa on aina mukana kaikessa symbolisessa toiminnassa. (Burke 1969b, 40-46.) Burken tavoitteena on osoittaa, miten ”retorinen motiivi löytyy sieltä, mistä sitä ei tunnisteta, tai mihin sen ei oleteta kuuluvan”. Burke toteaa, että retorinen motiivi ”vaanii siellä”, missä toiminnalla on jokin tarkoitus, vaikka toiminnalla olisikin esimerkiksi tieteelliset pyrkimykset: ”Wherever there is persuasion, there is rhetoric. And wherever there is ”meaning,” there is ”persuasion”. (Burke 1969b, 40-46, 172; Summa 1996, 57, 62.)

Burkelaisen retoriikan perusajatus on luokittelun ja hierarkian mahdollisuus yksilöiden ristiriitatilanteissa, tai yksilöiden samastuessa ryhmiin, jotka ovat enemmän tai vähemmän ristiriidassa toisten ryhmien kanssa (Burke 1969b, 22). Toisin sanoen identifikaation lähtökohtana on ihmisryhmien erillisuus ja heidän ristiriitaiset intressinsä (Karvonen 2000, 140). Identifikaatio suostuttelun keinona esiintyy, koska ihmiset eivät ole yksinomaan vain

”yksittäisiä ihmisiä”. Ajatuksemme siitä, keitä olemme, heijastaa omia suhteitamme toisiin ja rakentuu toisten kautta. (Tilli 2012a, 20; Woodward 2003, 12.) Kielellinen ilmaisu onkin ymmärrettävä sosiaalisen toiminnan muotona, eli sen olennainen piirre on kokemusten, toiminnan ja aikomusten kielellinen ilmaiseminen eli ”symbolinen representaatio” (Summa 1996, 55). Tilanteessa, jossa ihmiset olisivat täysin samaa mieltä, ei tarvita retoriikkaa. Toisaalta retoriikkaa ei voi käyttää täydellisen erillisyyden tai erottautumisenkaan tilanteessa, koska se ei tarjoa edellytyksiä retoriikalle. (Burke 1969b, 25.)

Identifikaatio on tämän tutkimuksen kannalta presidenttiehdokkaan ydinprosessi, johon hänen on pyrittävä mahdollistaakseen laajan kannatuksen. Identifikaatio on keino vaikuttaa lukijaansa, kuulijaansa tai muuhun yleisöön. Burke kuvailee identifikaatiota seuraavasti: A ei ole identtinen B:n kanssa, mutta mikäli heidän kiinnostuksensa yhdistyvät, A on samastunut B:n kanssa. A voi samastua B:hen, vaikka heidän kiinnostuksensa eivät ole yhdistyneet, jos hän vain olettaa, että ne ovat yhdistyneet tai A on vakuutettu uskomaan niin. Tämä tarkoittaa siis B:n kannalta sitä, että hänen on saatava A uskomaan, että hän on yhtä B:n kanssa. (Burke 1969b, 20–21.) Identifikaatio tietoisena prosessina ja myös tuloksena tarkoittaa siis ideoiden ja kokemusten samastamista yleisön kanssa. (Woodward 2003, 5.)

”Identifikaatiossa puhuja pyrkii tuottamaan tietynlaisen yhteisöllisyyden, jonka osa hän itsekkin on. Jos puhuja ja yleisö saadaan tuotetuksi ’samaksi’, niin silloin myös puhujan omat intressit ja yleisön intressit on helppo saada näyttämään yhteneväisiltä. Näin identifikaatio tekee suostuttelemisen/suostumisen, vakuuttamisen/vakuuttumisen tai uskottelemisen/uskomisen mahdolliseksi.” (Karvonen 2000, 141.)

Reettori voi käyttää hyödykseen mitä tahansa asiaa, johon yleisö voi samastua. Yksinkertaisin suostuttelun muoto on, kun reettori kommunikoi kuulijan kielellä puheissa, eleissä, mielikuvissa ja tavoissa. Esimerkiksi imartelu on yksi suostuttelun erityismuoto. (Burke 1969b, 21-22, 55.) Identifikaation vahvistamiseksi ovat merkittäviä keinoja myös toisto ja tietyn viestin systemaattinen korostaminen (Burke 1967, 217-218). Jaottelut ”meihin” ja ”muihin” ovat identifioitumista erilaisiin ryhmiin. Esimerkiksi lippu on symboli yhteisestä ja kollektiivinen representaatio, joka ilmentää jaettua tilaa tai tunnetta. Tällaiset symbolit myös jaottelevat ja kategorisoivat ihmisiä. (Tilli 2012a, 16-17.) Identifikaation peruskeino on luoda yhteisiä tartuntapintoja, joita ovat esimerkiksi jaetut olosuhteet ja yhteinen vihollinen tai syntipukki. Lisäksi samastamisen keinoja ovat

puhuminen sanoilla ”me”, ”meidän”, ”yhdessä” ja tunnettujen muotojen sekä universaalien motiivien käyttö (Woodward 2003, 26-27).

Burke ei ole erityisen kiinnostunut vakuuttavasta argumentoinnista teknisellä tasolla, vaan ”piilevästä retorisuudesta” ja ”retoristen identifikaatioiden salakavaluudesta” (Summa 1996, 58–59). Piilevän retoriikan paljastamiseksi voidaan käyttää Burken ajatusta substanssin paradoksista. Kirjaimellisesti ”sub-stance” on jotain, mikä sijaitsee tai seisoo henkilön tai asian alla tai tukee sitä. Tavallisesti substanssi viittaa johonkin, mitä jokin on, eli jonkin asian ainekseen tai sisältöön. Burke kuitenkin huomauttaa, että määriteltäessä mitä jokin asia on, vaaditaan väistämättä jotain, mitä asia ei ole. Esimerkiksi identifikaatio ilmenee aina vastinparinsa erottautumisen kanssa. Vaikka identifikaatio on pyrkimys pois erimielisyyksistä puhujan ja yleisön välillä, se ironisesti esiintyy aina erottautumisen kanssa eli luo myös joko erottelua ja erottautumista jostakin. Näin ollen identifikaatiokaan ei koskaan voi olla täydellinen. (Burke 1969b, 21–23.)

Identifioituminen voi olla joskus myös niin salakavalaa, ettei tarkastelun kohde itsekään välttämättä tiedä identifioituneensa johonkin toimintansa kautta. Tämä tarkoittaa, että yksilön omat periaatteet eivät ole myöskään tae siitä, etteikö hän voisi identifioitua johonkin. Esimerkkinä Burke käyttää paimenta, joka toimii lampaan hyväksi ja suojelee pahalta. Samanaikaisesti paimen kuitenkin saattaa identifioitua projektiin, joka tähtää lampaan myymiseen markkinoilla. Samalla tavalla Burken ajatus on, että kuuluminen mihin tahansa joukkoon, kuten puolueeseen, on retorista. (Burke 1969b, 27–28.)

Identifikaation ja erottautumisen esiintyminen aina rintarinnan mahdollistaa retoriikan tarkastelun myös sen osalta, mitä esimerkiksi blogikirjoituksista on luettavissa esiin, ilman että sitä on eksplisiittisesti sanottu tai kerrottu. Oletettavasti tämä korostuu erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa puhujan on identifioitava laajasti ja hyvin erilaisten ryhmien kanssa. Tästä on juuri presidenttiehdokkaiden retoriikassa kyse. Sen lisäksi, että tulen analyysissäni tarkastelemaan sitä, miten presidenttiehdokkaat pyrkivät identifioitumaan erilaisin prosessein yleisönsä kanssa, analysoin myös tarkasti ehdokkaiden erottautumista eri ryhmistä.

3.2 Pelastusdraama

”Man is the symbol-using (symbol making, symbol-misusing) animal, inventor of the negative (or moralized by the negative), separated from his natural condition by instruments of his own making, goaded by the spirit of hierarchy (or moved by the sense of order) and rotten with perfection” (Burke 1966, 16; ks. myös Burke 1970, 40).

Burken teoriassa syyllisyys on ontologista ihmisten symbolisesta luonnosta (symbol-using nature) johtuen. Ihminen on symboleita käyttävä eläin, jonka todellisuus koostuu burkelaisessa teoriassa erilaisista symboleista. Burke toteaa, että vain pieni siivu todellisuudesta koetaan ensikäden kautta. Burken mukaan ihminen on erotettu luonnontilasta itse tekemillään välineillä: ihmisen luomista luonnon poikkeuksista voi tulla ”toinen luonto”, jonka aines on ihmisen omatekemää. (Burke 1966, 9, 13; 1969a, 109.) Kieli on Burkelle merkkien kokoelma, mutta myös ilmaisuja tai ohjeita. Sanat toimivat siteenä ihmisten ja ei-verbaalisen välillä. Toisaalta niin kauan kuin sanojen sisältöä ei ymmärretä, ne ovat merkityksettömiä. Ihminen voi käyttää symboleja tai symbolisuuttaan myös väärin. (Burke 1966, 3-9.)

Ihmisen ”symbolinen luonto”, erilaiset hierarkiat, negaatio ja pyrkimys täydellisyyteen synnyttävät ”järjestyksen” maailmaan (Tilli 2012a, 19; ks. Burke 1970, 184). Tätä järjestystä eri yhteisöissä pyritään ylläpitämään ja noudattamaan, sekä samalla tukahduttamaan ”epäjärjestys”. Kuitenkin järjestys johtaa epäjärjestykseen ja syyllisyyteen, koska kaikkia järjestyksen asettamia käskyjä tai kieltoja ei voida noudattaa tai täydellisyyttä saavuttaa. Syyllisyys johtaa pyrkimykseen pelastua, minkä seurauksena syntyy tarve ”täydelliseen uuhriin” tai uhraukseen, joka kantaa synnit koko yhteisön puolesta. (Burke 1970, 4-5, 314-315.)

Kaikki sosiaaliset järjestykset luovat sellaista, jota ei saa tehdä (thou-shalt-nots) (Bobbitt 2004, 34-35). Negaatio ilmaisuna ”ei ole” tai käskynä ”älä tee” mahdollistaa luokittelun (classification) ja kategorisoinnin (categorization). Se luo myös jännitteitä, eroavaisuuksia ja sosiaalisia hierarkioita ihmisten välille. (Burke 1966, 419-428, 432; Tilli 2012a, 17.) Burken (1966, 9; 1970, 20) mukaan kieltoja ei ole olemassa luonnossa, vaan ne ovat ihmisen symbolisysteemin luoma ”nerokas lisä” maailmankaikkeuteen. Epäonnistuminen kieltojen noudattamisessa (vrt. uskonnollisessa mielessä ”fall of man”) johtaa syyllisyyteen (Bobbitt 2004, 35).

Hierarkialla Burke viittaa sosiaalisista eroista syntyneeseen sosio-poliittiseen hierarkiaan. Sosiaalisessa hierarkiassa korkealla olevat kokevat syyllisyyttä etuoikeudestaan, ja ne, jotka ovat hierarkiassa matalalla, kokevat syyllisyyttä siitä, etteivät ole kohonneet korkeammalle. (Bobbitt 2004, 34; Burke 1966, 15; 1970, 41; Rueckert 1982, 128-132.) Hierarkioita synnyttävät kaikenlaiset luokittelevat järjestelmät ideoista, asioista, ihmisistä ja teoista. Sosiaaliset hierarkiat, kuten lain määrittämät käskyt ja syntymässä periytyvät poliittiset, taloudelliset ja uskonnolliset hierarkiat, aiheuttavat ”kategorista syyllisyyttä”, koska negaation mahdollistamat kieltäytymiset, tottelemattomuus sekä myös epäonnistumiset ovat aina läsnä symbolisessa toiminnassa. (Rueckert 1982, 128-132.) Burke kuitenkin huomauttaa, että mikään tietty hierarkia ei ole välttämätön. Lisäksi on mahdollista, että jokin uusi hierarkia kumoo vanhan hierarkian. (Burke 1969b, 141, 279.)

Symbolinen toiminta sisältää täydellistymisen periaatteen (the principle of perfection, the entelechial principle). Tämä tarkoittaa, että ihmisellä on ”perfektionistinen” taipumus yrittää saavuttaa jokin ihanne tai täydellisyys tila. (Burke 1966, 19-20.) Täydellistymisen periaatteen mukaisesti ihminen voi aina verrata olemassa olevaa tuohon ideaaliin. Koska ihminen ei kuitenkaan voi saavuttaa täydellisyyttä, seurauksena syntyy syyllisyyttä. (Bobbitt 2004, 34-35.) Täydellisyys tavoittelu on seurausta negatiivisuudesta: ihminen pyrkii etsimään aina parempaa ja löytää olemassa olevasta aina jotain, mitä ”ei ole tarpeeksi” tai ”ei ole läsnä”. (Tilli 2012a, 17.)

Syyllisyyttä voidaan kutsua ”sosiaalisesti epäsuhtaksi” (social disrelation), joka kumpuaa tottelemattomuudesta ja kielloista järjestystä kohtaan (Duncan 1968, 121; Tilli 2012a, 19-20). Bobbittin mukaan syyllisyyteen yhdistyvät termit ”ahdistus/pelko” (anxiety), ”tottelemattomuus” (disobedience), ”synti” (sin), ”erilaisuus” (differentiation) ja ”epäjärjestys” (disorder). Näiden lisäksi tutkijat ovat yhdistäneet syyllisyyden termeihin ”häpeä” (embarrassment) ja ”sosiaalinen jännite” (social tension). (Bobbitt 2004, 34-35.) Burkelaisessa teoriassa syyllisyys on synnynnäistä ihmisten symboleita käyttävässä toiminnassa, ja näin ollen puhujan ei tarvitse vakuuttaa yleisöään syyllisyydestä. Reettorin haasteena on ilmaista sellaiset keinot, joilla yleisön syyllisyys voidaan ratkaista. (Bobbitt 2004, 39.)

Tässä tutkielmassa oletukseni on, että presidenttiehdokkaiden blogikirjoitusten kokonaisuus noudattelee Burken pelastusdraaman (guilt-purification-redemption, guilt-redemption cycle, redemption drama) muotoa. Muodon avulla lukija johdatetaan osasta toiseen tietyssä järjestyksessä. Paljon käytettyjä muotoja ovat syllogistinen kehitys, kvalitatiivinen kehitys, toistoon perustuva muoto, satunnainen muoto ja tavanomainen eli tuttu muoto. Tavanomaisen muodon ero toistoon perustuviin tai kehittyviin muotoihin on siinä, että tavanomaisessa muodossa lukijalla voi olla odotuksia muotoa kohtaan perustuen aiempaan kokemukseen tästä muodosta, kun taas jälkimmäisissä muoto ilmenee lukiessa. (Burke 1953, 124-128.)

Pelastusdraamaa voidaan pitää tavanomaisena muotona, sillä se on sekulaariversio kristillisestä pelastustarinasta, jossa ihmisten synnit sovitettiin Jeesuksen uhrautumisella ihmisten puolesta (Bobbitt 2004, 8). Termi ”redeem” eli pelastaa, viittaa uskonnollisessa mielessä ”sielun pelastamiseen synnin tekemisen seurauksilta”. Maallisessa mielessä pelastuminen viittaa vanhojen vääryyksien hyvittämiseen tai jonkun vapauttamiseen syytteestä tai tuomiolta. (Bobbitt 2004, 30.) Pelastusdraamalla ”muotona” on tärkeä merkitys viestin hyväksymisen ja suostuttelevuuden kannalta: ”- - form is the creation of an appetite in the mind of the auditor, and the adequate satisfying of that appetite” (Burke 1953, 31).

Kierto järjestyksestä syyllisyyteen ja syyllisyydestä pyrkimykseen pelastua puhdistavan ”uhrin” kautta on päättymätön (Burke 1970, 222-223). Retorisesti pelastusdraama tarjoaa puhujalle mahdollisuuden osoittaa ”yhteistä” pelastusta etsivien ihmisten kanssa osoittamalla ongelmien alkuperän ja hankkiutumaan siitä eroon, jolloin syyllisyyden tunteen aiheuttama ahdistus edes hetkeksi lakkaa (Bobbitt 2004, 9, 32-33). Puhdistautuminen tapahtuu ulkoisen syntipukin (scapegoat, victimage) tai itsensä syyllistämisen (mortification, self-victimage), retorisen transsendenssin tai muutoksen, liikkeen tai ”dramaattisen katarsiksen” kielikuvien kautta. (Bobbitt 2004, 41-42.)

”The secular variants of mortification, we might say, lie on the ”suicidal” slope of human motivation, while the secular of redemption by sacrifice of a chosen victim are on the slope of homicide” (Burke 1970, 208).

Puhuja voi osoittaa syntipukin löytyvän ”meistä” tai ”muista”. Syntipukkimekanismi perustuu kolmeen periaatteeseen. Ensiksi on olemassa jaettu vääryys tai pahuus, joka

aiheuttaa syyllisyyttä tietyssä ryhmässä. Tämä ryhmä näkee syntipukin ”valittuna” henkilönä, paikkana tai asiana (a chosen vessel), joka puhdistaa heidät, kun taakka ja syyllisyys pahuudesta laitetaan syntipukin kannettavaksi. Näin syntyy erottautuminen, jonka seurauksena syntipukki etäännytetään ryhmästä. Syntipukin avulla yhteiset synnit välillisesti sovitetaan ja yhteisön epäjärjestys hetkellisesti lakkaa. Samalla yhteisölle syntyy yhdistävä ”puhdistettu identiteetti”. (Burke 1969a, 406.)

Mortifikaatiossa minkään ulkopuolisen tahon ei tarvitse tulla tuhotuksi, vaan sen periaatteeseen kuuluu ”itsensä” näkeminen syntipukkina. Se voi ilmentyä esimerkiksi ”marttyyriutena” (martyrdom). Mortifikaatio on pyrkimys nujertaa ”tottelemattomuuden himot”, jotka ovat aiheuttaneet syyllisyyden. Mortifikaation käyttämiseksi suostuttelun keinona reettori voi muodostaa esimerkiksi loogisen yhtälön, jossa tietyllä ongelmalla on todennäköisesti lopulliset ja tuhoisat seuraukset, jolloin yhtälöä ei kannata toimittaa (saying yes to thou-shalt-not). (Burke 1970, 208-212; 247-248; Rueckert 1982, 146-147.)

Transsendenssia Burke (1961, 336) kuvaa seuraavalla tavalla: ”When approached from a certain point of view, A and B are ’opposites’. We mean by ’transcendence’ the adoption of view from which they cease to be opposites.” Transsendenssin avulla voidaan perustella jokin teko jonkin tärkeän, motivoivan tekijän, kuten Jumalan tai ”ideaalin”, esimerkiksi ihmiskunnan, kulttuurin, oikeuden tai totuuden, nimissä (Burke 1961, 338). Transsendenssi tarkoittaa esimerkiksi hierarkian kannalta sitä, että sekä hierarkian ”ylhällä” että ”alhaalla” olevat saadaan ylittämään hierarkian rajat, kun ryhmät integroidaan johonkin laajempaan tai suurempaan kontekstiin. (Bobbitt 2004, 46-47.) On myös mahdollista, että ”syyllisyys kielletään kokonaan sijoittamalla potentiaaliset syyllisyyttä aiheuttavat teot eri kontekstiin” (Brummett 1981, 260). Transsendenssin kautta rakentuu silta eri termien alueiden (realm) välille. Transsendenssissa tapahtuu siirtyminen jostakin olemassa olevasta, kuten Bobbittin esimerkin mukaisesta yhteiskuntapoliittisesta termistä ”amerikkalainen unelma”, johonkin ihanteelliseen tulevaisuuden visioon, perimmäiseen ”unelmaan”. (Bobbitt 2004, 48-53.)

Puhdistautuminen muutoksen, liikkeen tai dramaattisen katarsiksen kautta eivät ole puhtaasti Burken luomia puhdistautumisen keinoja. Näitä muotoja on työstänyt esimerkiksi Bobbitt (2004) analyysissään Martin Luther Kingin *I have a dream*-puheesta. Symbolinen puhdistautuminen on Bobbittin mukaan monimutkainen prosessi, jossa voi olla myös

erilaisia muotoja. Puhdistautumisen muodot voivat mennä myös limittäin. Puhdistautumisen prosessiin liittyy aina liike tai muutos. Prosessissa poistuu tai loppuu jokin, ja se synnyttää aina uutta ja johtaa siten muutokseen. (Bobbitt 2004, 58.) Puhdistautuminen muutoksen tai liikkeen kautta voidaan kuvata esimerkiksi jonkin kansakunnan historiallisena matkana kohti jotakin määränpäättä. Liittyminen tähän kehitykseen, liikkeeseen tai muutokseen on avain puhdistautumiseen: kansakunnan historiallinen matka kohti päämääräänsä on rinnakkainen yksilön sielun matkasta pelastukseen. Puhdistautuminen voi tapahtua myös dramaattisen katarsiksen kautta. Katarsis itsessään viittaa ”puhdistautumiseen”, joka vapauttaa jännitteitä. Retorisesti voidaan kuvata esimerkiksi tilanne dramaattisesta konfliktista hyvän ja pahan välillä, joka ratkeaa hyvien voimien eduksi, minkä jälkeen uudessa maailmassa ei ole enää pahoja voimia. (Bobbitt 2004, 60-61.)

Pelastus on väliaikainen päätepysäkki syyllisyys-puhdistautuminen-pelastus-syklissä. Sen seurauksena ”järjestys” palautuu jälleen yhteisöön. Pelastus on pysähtynyt hetki, jossa puhuja ja kuulijat kokevat yhtenäisyyttä jopa aikaisemmin ristiriitaisista ideoista tai asioista: yhteinen suunta tai määränpää, jota kohti pyritään, on löytynyt. Mikäli kuulijat liittyvät symbolisesti pelastukseen, heidän ”syyllisyytensä on puhdistettu” ja ”he voivat syntyä uudelleen ja pelastua”. (Bobbitt 2004, 61-62; Tilli 2012a, 138.)

”[Redemption is a] moment of stasis, the still moment following the fusion and release of a symbol-induced catharsis, or the still moment of vision when, after the furious activity of dialectic, a fusion at a higher level of discourse takes place to produce a perceived unity among many previously discordant ideas and things” (Ruckert 1982, 137-138).

Identifikaation kannalta on olennaista huomata, että presidenttiehdokas luo samalla pelastustarinallaan ”yhteistä” äänestäjien kanssa, kuten Duncan (1968, 131-132) on kuvannut: ”The enemy must be defeated - - because his defeat and punishment will relieve us of our guilt and fear. - - We become comrades in arms; our hatred of each other is being purged in the sufferings of our enemy.” Sitaatissa ”enemy” voi tarkoittaa mitä tahansa järjestystä tai sopimusta rikkovaa tekijää. Pelastustarinan käyttö retoriikassa tarjoaa siis ehdokkaalle mahdollisuuden identifikaatioon. Puhuja voi pyrkiä samastumaan kuulijoidensa kanssa jakamalla ahdistuksen tai olosuhteet, luomalla yhteisen syntipukin tai löytämään keinot muutokseen.

Analyysissäni tulen lukemaan esiin presidenttiehdokkaiden määrittelemiä epäjärjestystä ja ongelmia aiheuttavia tekijöitä, joista ehdokas pyrkii yleisön symbolisesti vapauttamaan. Järjestyksen tai sopimuksen palauttaminen edellyttää presidenttiehdokkaalta syyllisyyden asettamista ”meidän” tai ”muiden” keskuudesta löytyvän syntipukin selkään, syyllisyyden siirtämistä toiseen kontekstiin tai sen kieltämistä kokonaan transsendenssin avulla tai syyllisyyden retorista ”lopettamista” muutoksen tai dramaattisen katarsiksen avulla. Puhdistautumisen keinot ovat toinen asia, joita presidenttiehdokkaiden retoriikasta pyrin tarkastelemaan systemaattisesti jokaisen presidenttiehdokkaan kohdalla.

3.3 Jumal- ja paholaistermit

Pelastusdraaman lisäksi toinen olennainen keino luoda identifikaatiota ehdokkaan ja yleisön välillä ovat niin kutsutut ”jumaltermiit”. Jumaltermiissä on kyse ihmisen luomasta kielellisestä instrumentista, jonka perusteella toimitaan, ilman että siihen tarvitaan erityistä oikeutusta (Tilli 2012a, 22-23). Jumaltermiit ovat laajennus ”aidosta” ja ”ylivertaisesta” Jumalasta (genuinely transcendent) (Burke 1969b, 298-299), joiden tarkoitus on toimia vastaanansomattomana motiivina toiminnalle, ehdotuksille tai päätöksille. Esimerkkinä jumaltermiistä Burke mainitsee rahan, josta on tullut laajasti hyväksytty motivoiva tekijä toiminnalle. Raha voidaan nähdä ”teknisenä korvikkeena” Jumalalle, jossa ilmentyy ihmisten yhteiset tavoitteet ja motiivit. (Burke 1969a, 108-113, 355-356.)

Maalliset jumaltermiit ovat seurausta kielellisestä pyrkimyksestä täydellisyyteen: ”- - the search for a title of titles, an over-all term. - - Such a secular summarizing term would be technically a ”god term.” Burke vertaa jumaltermiä sellaiseen otsikkoon, joka tiivistäisi jonkin kirjan kaikki esitetyt yksityiskohdat. (Burke 1970, 24-25.) Täydellisyyden lisäksi jumaltermi edustaa johdonmukaisuutta ja ajattomuutta: ”Since a god-term is absolute and pure, it involves a principle of consistency and timelessness” (Tilli 2012a, 22).

Jumalan dialektinen vastinpari on paholainen (Burke 1969a, 111). Siinä missä jumala ilmentää rukousta, toivetta ja pyyntöä, paholaisen avulla reettori voi määritellä täydellisen kohteen herjalle, solvauksille ja haukkumiselle (Burke 1966, 20). Paholaistermejä voivat olla kaikki, joista on syytä erottautua keinolla millä hyvänsä. Retorisesti erottautuminen

paholaistermien avulla on todettu olevan helpompaa kuin identifikaatio jumaltermien kautta: ”Paholaistermejä on olemassa paljon enemmän kuin jumaltermiä, ja sirpaleisuutta on retorisesti helpompaa luoda kuin voimakkaita suuria joukkoja yhdistäviä identifikaatioita” (Korhonen ja muut 2012, 97).

Samalla on kuitenkin muistettava, että erottautuminen ja paholaistermit voivat olla tehokas tapa identifikaatioon. Tätä identifikaation aspektia Burke on tarkastellut Hitlerin retoriikkaa koskevassa kirjoituksessaan *The Rhetoric of Hitler's "Battle"*. Identifikaatio erottautumisen avulla perustui Hitlerin retoriikassa neljään kohtaan: 1) Hitlerin mukaan kaikilla ”arjalaisilla” oli synnynnäinen arvoasema muihin ”alempiarvoisiin rotuihin” verrattuna. 2) Hitler syöksi kaikki maan sisäisten ongelmien syyllisyyden ulkopuolisen syntipukin eli juutalaisten niskaan. Burke on huomauttanut, että mitä suurempia sisäiset ongelmat ovat, sitä enemmän ja suurempia syntejä on mahdollista asettaa vihollisen taakaksi. Samalla Hitlerin ei tarvinnut etsiä vihollista yhteisön sisäpuolelta. Sisäisen erottautumisen vaarana on, että se kääntyy ongelmia nimennyttä henkilöä tai ryhmää vastaan, ikään kuin tämä taho olisi itse sisäisten ristiriitojen aiheuttaja. 3) Syntipukin nimeäminen vallitseviin ongelmiin ja rodullisen ylivoiman esittäminen takasivat Hitlerin kannattajille turhautumisen sijaan positiivisen suunnan elämälle ja mahdollisuuden siirtyä eteenpäin kohti päämäärää, symbolista uudelleensyntymistä. Hitleristä itsestään muodostui tämän kehityksen symboli. 4) Hitler tarjosi taloudesta riippumattomia tekijöitä ratkaisuksi talouden ongelmiin. Hyökkäämällä juutalaista rahataloutta vastaan Hitlerin ei tarvinnut kajota arjalaiseen talouteen ja sen ongelmiin. (Burke 1967, 202-204, 206.)

Erottautumisen teho identifikaation keinona perustuu siihen, että yleisölle ei jätetä muuta samastumisen kohdetta. Hitler ei esittänyt kansalle vaihtoehtoja, vaan hän tarjosi maailmankuvansa ihmisille, joilla ei ollut asettaa mitään vastakkain Hitlerin vaihtoehdon kanssa. Tätä vaihtoehdottomuuteen perustuvaa identifikaatiota Hitler korosti vahvoilla paholaistermeillä ja vastakkainasettelulla erityisesti arjalaisten ja juutalaisten välillä. Arjalaiset kuvattiin ylivoimaisena rotuna, ”rakentavana” ja ”rakkauden” edustajana. Sen sijaan juutalaisiin yhdistettiin ”alempiarvoisuus”, ”juonittelevuus”, ”röyhkeys”, ”tuho” ja ”viha”. Lisäksi juutalaisissa konkretisoitui tarvittava vihollinen, jonka kansa kykeni omin silmin näkemään. (Burke 1967, 202-205, 208, 218.)

Tulen tarkastelemaan presidenttiehdokkaiden retoriikasta edellä esitetyn teorian perusteella sellaisia tekijöitä, jotka ilmenevät jumal- tai paholaistermeinä presidenttiehdokkaiden retoriikassa. Tässä tarkastelen erityisesti termien painottumista ja toistumista sekä termeihin liitettäviä muita tekijöitä blogikirjoitusten retoriikassa. Tulen myös osoittamaan, kuinka ehdokkaat pyrkivät retorisesti myös kohottamaan tiettyjä termejä ”jumalalliseen” asemaan joidenkin yleisesti hyväksytyjen arvojen, kuten demokratian, oikeudenmukaisuuden tai Suomen edun kautta, ikään kuin näiden arvojen toteutuminen olisi mahdollista vain ehdokkaan esittämän jumaltermin avulla.

4. SUOMEN VÄYRYSLÄINEN LINJA

4.1 Euroalueeseen liittyminen

Paavo Väyrysen kampanjatunnus oli ”Koko kansan Paavo”. Hänen blogikirjoituksistaan nousee esiin kaksi suurta pääteemaa, jotka aiheuttavat yleisössä syyllisyyttä: eurokriisin aiheuttamat taloudelliset ja poliittiset vaikeudet Suomessa ja Euroopassa sekä päätöksenteon ja toimintojen keskittäminen. Väyrynen kuvaa molempia teemoja historiallisina jatkumoina, joissa on tehty virheitä, mutta tehdyt virheet voidaan korjata valitsemalla eri henkilöt päättävään asemaan. Sen sijaan ne, jotka nämä virheelliset päätökset ovat tehneet, ovat Väyrysen pelastustarinan syntipukkeja.

Syntipukkistrategian lisäksi Väyrynen käyttää identifikaation ja puhdistautumisen keinona myös transsendenssia tukeakseen esittämäänsä vaihtoehtoa Suomen tulevaisuudelle. Transsendenssissä on kyse siitä, että jopa hyvin erilaisiakin ihmisryhmiä voi yhdistää jokin niiden yläpuolella oleva termi tai motiivi. Tulen osoittamaan, kuinka Väyrynen puolustaa ”koko kansalle” ominaisia suomalaisuuden arvoja, joita hän olettaa myös yleisönsä kannattavan. Näiden arvojen vastinpariksi hän nimeää niitä tekijöitä, jotka uhkaavat kannatettavia arvoja. Kaiken tämän yläpuolella Väyrynen itse on sellainen toimija, joka presidenttinä kääntäisi Suomen suunnan pois syntipukkien ohjaamalta radalta. Burken (1970, 176) mukaan kaikki toiminta vaatii aina jonkin toimijan, ja siten myös pelastus vaatii aina pelastajan. Tätä omaa pelastajan roolia Väyrynen pyrkii omassa pelastustarinassaan korostamaan. Toisaalta joissain tapauksissa pelastaja voidaan nähdä välineenä pelastukselle. Tässä tapauksessa pelastaja sijaiskärsijänä sovittaisi yhteisön kokeman syyllisyyden. (Burke 1970, 5, 176.)

Erkka Railo (2012a, 231) kirjoittaa artikkelissaan *Euroopan unionin talouskriisin julkisuus – kritiikistä konsensukseen*, että politiikan julkisuuden ylivoimaisesti näkyvin aihe keväällä 2011 oli Kreikan ja Portugalin talousongelmat sekä EU:n ja Suomen hallituksen yritykset ratkaista nämä talouden haasteet. Hänen mukaansa Suomen EU-politiikkaa olivat johtaneet kolme suurta, integraatiomyönteistä puoluetta, kokoomus, SDP ja keskusta (Railo 2012a, 231). Euroalueen talouskriisi ponnahti uutisiin vuonna 2010, kun Kreikan talouden tila paljastui Euroopan unionille Kreikan pyydettyä taloudellista tukea. Pernaan (2012, 21) mukaan Suomesta ei löytynyt suuressa määrin ymmärrystä kreikkalaisten tukemiselle.

Pernaa toteaa, että Suomeen muodostui kokoomuksen ”EU-myönteisyyden, eurooppalaisesti orientoituneen liberaalin ja kansainvälisen politiikan” varaan rakennettu liittouma ja perussuomalaisten johtama EU-kriittinen blokki, joiden väliin suurin puolue keskusta ja oppositio puolue SDP jäivät. Lopulta Eurooppa-politiikasta tuli perussuomalaisten eduskuntavaalivoiton merkittävä taustatekijä. (Pernaa 2012, 23.)

Rauli Mickelssonin (2015, 301) mukaan keskustan sisällä on ollut erilaisia käsityksiä Euroopan unionista. Eurokriitikoista Mickelsson nostaa esiin juuri Väyrysen. Väyrysen blogikirjoitusten pelastustarinassa erottaudutaan keskustan eduskuntavaaleja edeltäneestä Eurooppa-politiikasta ja identifioidutaan eurokriittisenä presidenttiehdokkaana. Väyrynen halusi päästä eroon keskustan epämääräisestä linjasta esimerkiksi tulevia euromaiden tukipaketteja kohtaan. Vaikka Väyrynen ei nimennyt vaalikampanjassaan keskustan puheenjohtaja Mari Kiviniemeä syylliseksi Suomen asemaan eurokriisissä, hän on syyttänyt Kiviniemeä keskustan vaalitappiosta eduskuntavaaleissa 2011 (Helsingin Sanomien verkkosivut 2012a).

Väyrysen (29.10.2011) mukaan Suomi teki virheen jo aikanaan liittyessään euroalueeseen. Burkelaistittain tämä virhe on alkuperäinen rikkomus, joka aiheuttaa suomalaisissa syyllisyyttä. Väyrynen muodostaa blogikirjoituksissaan euroalueeseen liittymisestä alkaneen virheiden ketjureaktion. Liittymisen jälkeen Suomeen on syntynyt taloudellista epävakautta, joka johtuu muun muassa euron jyrkistä kurssivaihteluista suhteessa Yhdysvaltain dollariin. Ensiksi devalvoitunut euro aiheutti talouden ylikuumenemista. Ylikuumenemisen seurauksena syntyi voimakas revalvaatio, joka johti vientiteollisuuden vaikeuksiin ja työpaikkojen menetyksiin. Varmemmaksi vakuudeksi päättelynsä todenperäisyydestä Väyrynen vertaa Suomea Ruotsiin, joka päätti jäädä yhteisen valuutan ulkopuolelle: ”Kovin kilpailijamme Ruotsi selviytyi paljon paremmin”. (Väyrynen 29.10.2011.)

Virheen ketjureaktio on saanut jälleen jatkoa eurokriisiin myötä, kun Suomi joutui mukaan Kreikan velka- ja takausjärjestelyihin. Väyrysen mukaan Suomen kansan suhtautuminen Kreikan tukipaketteihin on ollut kielteistä ja Suomi on vaatinut veloilleen vakuuksia. Tämän seurauksena myös maan maine on kärsinyt: ”Kun Suomen kansan mitta on tullut täyteen, ja on ryhdytty asettamaan ehtoja ja vaatimaan vastavakuuksia, meitä on ryhdytty syyttämään häiriköksi ja meidän kansainvälinen maineemme on kärsinyt.” (Väyrynen

29.10.2011.) Maineen vahingoittuminen on yksi lisätodiste euroalueen haitallisuudesta, sillä maineella usein todetaan olevan vaikutusta esimerkiksi matkailuun, taloudelliseen luotettavuuteen ja maan vaikutusvaltaan.

Yllä on esitetty, kuinka Väyrynen kirjoituksessaan 29.10.2011 on osoittanut, että Suomen ongelmat ovat peräisin Suomen liittymisestä euroalueeseen. Väyrynen siirtyy retorisesti vaiheeseen, jossa osoitetaan, ettei syyllisyys ole ”meissä”. Tämä tapahtuu vierittämällä syyllisyys entisen valtiovarainministeri Sauli Niinistön ja entisen pääministeri Paavo Lipposen harteille. Burke (1966, 18-19) toteaa syntipukkimekanismin kumpuavan pyrkimyksestä täydellisyyteen ja ”negaatiosta” eli esimerkiksi epäonnistumisesta: ”The negative helps radically to define the elements to be victimized. And inasmuch as substitution is a prime resource of symbol system, the conditions are set for catharsis by scapegoat.” Väyrysen pelastustarinan ”täydellinen syntipukki” (ks. Burke 1966, 18; 1970, 315) syntyy väärin valitun eurolinjan vastuuhenkilöistä ja heidän epäonnistumisestaan. Syntipukkeja Väyrynen käsittelee erityisesti kuusi päivää myöhemmin julkaistussa blogikirjoituksessaan *Lipposen ja Niinistön mieskohtainen vastuu*.

”- - Presidenttiehdokkaat Paavo Lipponen ja Sauli Niinistö ovat mieskohtaisesti keskeisessä vastuussa siitä, että Suomi on ainoana Pohjoismaana mukana euroalueessa. Heidän mieskohtainen vastuunsa ulottuu myös siihen, että euroalueesta tuli liian laaja ja että Kreikkakin hyväksyttiin sen jäseneksi.” (Väyrynen 5.11.2011.)

Väyrynen syyttää syntipukkeja Suomen viemisestä ”vain tiedonantomenettelyä käyttäen” euroalueeseen. Väyrysen mukaan eduskunnassa ei tiedetty, että EU-kansanäänestyksen yhteydessä äänestettiin myös euroalueeseen liittymisestä. Menettelyvirhe on siten vastoin niin demokratiaa kuin myös perustuslakia: ”Keskustan edustajat perustuslakivaliokunnassa totesivat päätöksentekomenettelyn perustuslain vastaiseksi.” (Väyrynen 5.11.2011.)

Identifikaation kannalta on olennaista huomata, kuinka Väyrynen väittää, että sekä kansalla että eduskunnalla olisi ollut tarvittavaa ”viisautta” jättäytyä euroalueen ulkopuolelle, toisin kuin syntipukeilla: ”- - jos kansanäänestys olisi järjestetty, Suomi olisi nyt yhdessä Ruotsin ja Tanskan kanssa euroalueen ulkopuolella. Samoin olisi käynyt, jos eduskunta olisi käsitellyt asian lakiehdotuksen pohjalta ja perustuslain säätämisen järjestyksessä.” (Väyrynen 5.11.2011, ks. myös 29.10.2011.) Väyrynen tuleeikin

jaotelleeksi Suomen kansan samaan ryhmään Ruotsin ja Tanskan kanssa, jotka eivät kuulu euroalueeseen. Suomea vain on kohdannut vääryys, sillä Suomi olisi samassa asemassa näiden paremmin pärjänneiden maiden kanssa ilman Niinistön ja Lipposen päätöksiä.

Lipposen ja Niinistön virheiden ketju sai jatkoa, kun Kreikka hyväksyttiin euroalueeseen ja samalla alueesta tuli liian laaja: ”Eduskunnassa Kreikan jäsenyyttä ei ole asiakirjojen mukaan lainkaan käsitelty. Niinistö hyväksyi Kreikan jäsenyyden 5.6.2000 Luxemburgissa järjestetyssä EU:n valtiovarainministereiden kokouksessa ja Lipponen Feirassa 19.–20.6.2000 kokoontuneessa Eurooppa-neuvostossa.” (Väyrynen 5.11.2011.) Väyrysen on tarkoitus esimerkein osoittaa, miten salailevasti ja ilman kansan tai eduskunnan siunausta Lipponen ja Niinistö ovat hyväksyneet virheiden tapahtumisen, eikä tulevaisuus näytä lupaavan parempaa.

”Pelkään kuitenkin, että vaikeudet jatkuvat ja joudumme kantamaan kasvavaa vastuuta kriisimaiden vaikeuksista. Pelkään myös, että euroaluetta pyritään kehittämään liittovaltioksi sekä perussopimuksia rikkoen että niitä muuttaen.” (Väyrynen 5.11.2011.)

Väyrynen muistuttaa, että Niinistö ja Lipponen eivät ole tunnustaneet virheitään Suomen liittymisessä tai Kreikan hyväksymisessä euroalueeseen. Hän maalaa yleisölleen uhkakuvia Suomen viemisestä kohti Pohjois-Atlantin liittoa (myöhemmin Nato) ja Euroopan unionin ajautumisesta kohti liittovaltiota, jonka seurauksena Suomi menettäisi yhä enemmän itsenäisyyttään. Näillä tulevaisuudessa siintävillä uusilla virheillä olisi kohtalokkaat seuraukset myös kansallisen turvallisuuden kannalta: ”- - meidän turvallisuutemme voisi vaarantaa vain länsimaiden eli Naton ja Venäjän välinen sotilaallinen selkkaus. - - Tähän tilanteeseen ei ollenkaan sovi se, että Suomi itse liittyisi Natoon ja toisi sen sotilaalliset järjestelmät Venäjän rajoille. Niinistö pyrkii viemään Suomen Natoon muuttamalla EU:n sotilasliitoksi ja Naton eurooppalaiseksi pilariksi.” (Väyrynen 31.10.2011.)

”Euroalue” on Suomen kannalta kaikkien eurokriisin aiheuttamien ongelmien taustalla eli paholaistermi, josta Väyrynen pyrki erottautumaan kaikin mahdollisin keinoin. Väyrysen oma linja on kriittinen nimenomaan euroaluetta, mutta ei koko Euroopan unionia kohtaan. Hänen mukaansa Euroopan unioni ei ole ”poliittinen kääpiö”, vaan kehitys-, kauppa- ja ympäristöpolitiikassa EU on ”johtava voima maailmassa”, jolle pitäisi luoda ”kestävän kehityksen globaalistrategia” (Väyrynen 29.10.2011). Eurokriisin hoitamiseksi Väyrynen

ehdottaa velkasaneerausta, jonka jälkeen ”kriisimaiden on selviydyttävä omillaan”. Pankkien tukemisen vastuu on oltava niiden omistajien ja asianomaisten maiden hallituksilla. (Väyrynen 5.11.2011.)

Väyrysen retorinen erottautuminen paholaistermi ”euroalueesta” huipentuu konkreettiseen eroehdotukseen. Väyrynen pitää todennäköisenä, että Suomen vastuu kriisimaiden vaikeuksista kasvaa ja ”vahvat voimat pyrkivät muuttamaan Euroopan unionin tai ainakin euroalueen ylikansalliseksi liittovaltioksi”. Nämä seikat huomioiden hän esittää harkittavaksi, että Suomi ottaisi käyttöön oman valuutan euron rinnalla ja vähitellen irtautuisi euroalueesta. Väyrysen mukaan näin Suomi selviytyisi paremmin ”Euroopan ja koko maailman myllerrysten keskellä”. (Väyrynen 29.10.2011.)

Identifikaation kannalta on muistettava, kuinka oma valuutta on ollut perinteisesti tärkeä itsenäisyyden symboli. Tero Halosen (2005, 183) mukaan oma raha symboloi mahdollisuutta päättää omista asioista. Lisäksi Suomen markalla on ollut tärkeä merkitys kollektiivisen identiteetin kannalta: oma raha oli Suomen ensimmäisiä omia tunnusmerkkejä ja se oli omiaan vahvistamaan kansallisuusaatetta. Halonen myös huomauttaa, että markalla oli toisen laajasti kannatetun symbolin, hyvinvointivaltion, kannalta ratkaisevaa merkitystä, kun oma valuutta kyettiin devalvoimaan tarvittaessa vientiteollisuuden vauhdittamiseksi. (Halonen 2005, 183.) Tähän yhdistävään, perinteiseen kansalliseen symboliin Väyrynen pyrki vetoamaan lähes tarkalleen kymmenen vuotta euron käyttöönoton jälkeen.

Yhdistävän symbolin vastakohtiksi Väyrysen retoriikassa määriteltiin euroalue ja eurovaluutta. Väyrysen retoriikassa ne yhdistävät Suomea Eurooppaan ja erityisesti sen heikoimpiin lenkkeihinkin, kun taas oma valuutta symboloi kansallista yhteenkuuluvuutta. Erottavan eurovaluutan Suomeen ovat tuoneet Lipponen ja Niinistö, jotka tarjosivat Väyrykselle laajasti erottautumiseen perustuvaa retorista pelikenttää. Identifikaation perustana oli niin sanottu identifikaatio erottautumisen kautta: Yleisön vastustaessa euroa, euroaluetta tai Kreikan ja muiden kriisimaiden kuulumista euroalueeseen, yleisön tuli vastustaa myös Lipposta ja Niinistöä. Jäljelle jäävistä ehdokkaista paras johtaja euroalueen ja syntipukkien vastaiseen taisteluun on Väyrynen itse.

4.2 Paholaistermi keskittäminen

Väyrysen blogikirjoitusten toinen pääteema on keskittämispolitiikan vastustaminen. Keskittämällä Väyrynen näyttää tarkoittavan ihmisen, palveluiden ja päätöksenteon siirtymistä maaseudulta kohti suurkaupunkeja. Myös keskittämispolitiikassa Väyrynen kuvaa ensin kehitystä nykyiseen tilanteeseen ja nimeää siihen johtaneita syitä ja syyllisiä.

”Keskittävä kuntauudistus ja metropolipolitiikka” johtavat Väyrysen mukaan katastrofaalisiin seurauksiin. Väyrynen antaa laajan kuvauksen ensiksi metropolipolitiikan seurauksista: maakuntien väestö vähenee, maaseudun ja pienempien kaupunkien asuntojen ja kiinteistöjen arvo romahtaa, suurkaupungeissa rikkaat rikastuvat ja pienituloiset joutuvat ahtaalle hintojen ja vuokrien noustessa. Toiseksi kuntauudistus aiheuttaa omalta osaltaan asutuksen ja vaurauden keskittymistä, keskustaupunkien rajua kasvua reuna-alueiden kustannuksella, ”suur kuntien” varallisuus- ja toimeentuloerojen kasvua sekä lähidemokratian katoamisen. (Väyrynen 6.1.2012.)

Aivan kuten eurokriisillä, myös keskittämispolitiikalla on historiallinen kehyksensä. Väyrysen pelastustarinassa keskittämiseen yhdistyy toinen paholaistermi, ”materialismi”, jota vastaan ”alkiolainen ihmisaate” ja erityisesti Väyrynen ovat pitkään taistelleet: ”- - esitin [vuonna 1974] kovaa kritiikkiä sitä materialistisiin arvoihin perustunutta kasvu- ja rakennemuutospolitiikkaa kohtaan, jota SDP toteutti 1960-luvun lopulla Mauno Koiviston johdolla.” Myöhemmin tuota keskittämiseen ja eriarvoisuuteen pyrkivää politiikkaa ovat edistäneet myös Holkerin ja Lipposen sinipunahallitukset. (Väyrynen 31.10.2011.)

Jälleen kerran Suomessa on ”keskittämisen vimma”, vaikka Väyrynen on jo pitkään taistellut sitä vastaan: ”Kokoomus ja SDP ovat löytäneet jälleen toisensa keskittävän kunta- ja aluepolitiikan toteuttamisessa - -.” Sinipunahallitusten politiikasta ovat vastuussa hallitusten ministerit Lipponen, Niinistö ja Haavisto, jotka ovat osaltaan olleet tukemassa kehitystä. Nykyinen kokoomuksen ja SDP:n johtama hallitus ohjaa Suomea linjalla, joka tähtää ”ankaraan keskittämiseen erityisesti kunta- ja aluepolitiikassa”. Keskittämispolitiikasta vastaavat Väyrysen mukaan esimerkiksi ”citykokoomuslaiset” ja ”cityvihreät”, jotka ajavat suomalaisia asumaan ”kivikyliin”. (Väyrynen 29.10.2011, 31.10.2011, 16.1.2012.) Keskittämisen hyödyt ovat jääneet sen sijaan harvojen käsiin:

”Keskittämisestä hyötyvät vain suurkaupunkien rahamiehet. Kaikki muut siitä kärsivät.”
(Väyrynen 16.1.2012.)

Keskittämisen vastustaminen perustuu Väyrysen retoriikassa keskustan ikaikaiseen taisteluun oikeiston ja vasemmiston välissä. Jos Väyrysen tarkoitus oli selkeästi linjata uudelleen keskustan suhtautuminen euroon ja euroalueeseen, sama toistui myös keskittämisen osalta. Väyrynen piti esimerkiksi Matti Vanhasen (kesk.) ensimmäisen hallituksen aloittamaa kunta- ja palvelurakennemuutosta (Paras-hanke) epäonnistuneena (Kaleva 2010). Väyrysen syntipukkistrategian erityispiirre on hänen historiallinen otteensa sekä syyllisten että sankareiden määrittelyyn. Keskittämisen vastustaminen näyttää muodostuvan yhdistäväksi tekijäksi erityisesti perinteisten keskustalaisten parissa, kun taas keskustan tuoreemmat johtajat Kiviniemi ja Vanhanen näyttävät hairautuneet syntipukkien, SDP:n ja kokoomuksen viettäväksi edellisissä hallituksissa. Väyrysen retoriikassa on paljon siis kyse myös keskustan linjan uudelleenmäärittelystä.

4.3 Paholaisten rankaiseminen ja pelastus

Väyrynen pyrki osoittamaan, että Suomen euroalue- ja keskittämisongelmat johtuvat syntipukkien vuosikymmeniä jatkuneista virheellisistä päätöksistä. Nämä ovat todisteita hierarkian murennuttamisesta ja syyllisyydestä, joita ulkopuolisen syntipukin käyttäminen Brummettin (1981, 260) mukaan edellyttää. Väyrynen pyrkii osoittamaan, kuinka sekä euroalueeseen liittyminen että keskittäminen ovat samojen syntipukkien syytä. Väyrynen näki myös mahdollisuuksia vaikuttaa presidenttinä kokoomuksen ja SDP:n vallitsevaan keskittävään hallituspolitiikkaan. Syntipukkien ”uhraaminen” symbolisesti tapahtuukin presidentinvaalissa estämällä syntipukkien poliittisen vaikutusvallan kasvamisen.

Syntipukkien saamasta rangaistuksesta seuraa pelastus, josta Väyrynen antaa melko kattavan kuvauksen. Hän lupaa käyttää valtaoikeuksiaan tasavallan presidenttinä niin, että tehtävät päätökset ja lait ovat ”perustuslain mukaisia” (Väyrynen 29.10.2011). Väyrynen viittaa tässä yhteydessä Niinistön ja Lipposen perustuslain vastaiseen menettelyyn ensin Suomen liittymisessä ja myöhemmin Kreikan hyväksymisessä euroalueeseen. Hän huomauttaa, että Niinistöllä on ollut pyrkimyksiä viedä Suomi suoraan tai Euroopan unionin kautta Natoon (Väyrynen 3.1.2012). Samalla tavalla ”vahvoilla voimilla” on

pyrkimyksiä muodostaa EU:sta liittovaltio (31.12.2011b). Mikäli Väyrynen valitaan presidentiksi, hän lupaa puolustaa itsenäisyyttä ja edellyttää, että Suomi säilyttää asemansa ”sotilaallisesti liittoutumattomana, puolueettomana maana” (Väyrynen 31.12.2011b, 3.1.2012).

Myös keskittämispolitiikka tulisi päätepisteeseensä Väyrysen johdolla tai ainakin kehitystä käännettäisiin ”kestävämpään, oikeudenmukaisempaan ja demokraattisempaan suuntaan”. Väyrynen (16.1.2012) lupaa perustaa työryhmän pohtimaan vaihtoehtoja keskittämispolitiikalle. Olennaista on huomata, että huolimatta työryhmän ”parhaimmista” ja ”sitoutumattomista” asiantuntijoista, työryhmän tehtävänä on nimenomaan esittää muutosehdotus nykyiseen kehitykseen:

”Presidenttinä huolehtisin siitä, että parhaimmat asiantuntijat selvittävät keskittämispolitiikan vaikutukset yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen, kansanvallan toteutumiseen ja kestäväan kehitykseen. Työryhmän tulisi myös tehdä ehdotuksia siitä, kuinka kehityksen suuntaa olisi muutettava. Mukaan kutsuisin sekä eri puolueisiin lukeutuvia että sitoutumattomia asiantuntijoita.” (Väyrynen 16.1.2012.)

Väyrynen ei maalaa Suomen tulevaisuutta edes omalla johdollaan maailmaa syleilevin adjektiivein. Hänen retorinen keinonsa on osoittaa, että hän presidenttinä lopettaisi sekä maaseutua kurjistavan että euroalueen itsenäisyyttä uhkaavan politiikan. Lopullisen vastuun Suomen tulevaisuudesta ja rangaistuksien toimeenpanosta Väyrynen (31.12.2011b) ojentaa äänestäjille: ”Toivotan teille kaikille hyvää kuutta vuotta. Presidentinvaaleissa te kaikki voitte vaikuttaa siihen, kuinka hyviä ne ovat.”

4.4 Arvokas maaseutu

Burkea mukaillen Väyrysen ei tarvitse todistaa syyllisyyttä, vaan se on ”synnynnäistä” symbolisessa toiminnassa. Sen sijaan hänen on olennaisempaa keskittyä siihen, kuinka yleisö johdatetaan ongelmakohdasta kohti pelastusta erilaisten puhdistautumisen keinojen kautta. Edellisissä luvuissa olen pyrkinyt kuvaamaan Väyrysen syntipukkistrategiaa, jota hän käytti erityisesti kampanjan alun kirjoituksissa, eikä jätä sitä täysin pois myöhemmistäkään kirjoituksista. Hänen kirjoituksensa pysyivät samoissa teemoissa läpi vaalikampanjan. Vaalien lähestyessä Väyrysen painopiste muuttui henkilöihin

kohdistuvasta syntipukkistrategista transsendenssin avulla tapahtuvaan muutokseen: maaseutu on käännettävissä pois ”syyllisyydestä” korostamalla maaseudun tärkeimpiä ominaisuuksia.

”Prayer ’transcends’ a given conflict (involving a yes and a no) when it adopts a ”higher” point of view from which the opponents are found to merge” (Burke 1961, 326.)

Transsendenssissä on kyse retorisesta keinosta integroida, ainakin hetkellisesti, eri ihmisryhmiä saman termin tai idean alle. Ihmisryhmät voivat olla jopa vastakkaisia, mutta he saattavat kokea yhteistä, mikäli reettori viittaa tärkeään, laajempaan termiin, ajatukseen tai ideaan. (Bobbitt 2004, 46–47.) Samalla syyllisyys tietyllä tavalla kielletään ”sijoittamalla potentiaaliset syyllisyyttä aiheuttavat tekijät eri kontekstiin” (Brummett 1981, 260). Väyrynen pyrkii osoittamaan, että keskittämispolitiikka ja kuntauudistus uhkaavat Suomen kuntia ja maaseutua, vaikka tosiasiaassa vireä maaseutu on jotain, mikä voi pelastaa Suomen. Jumaltermi ”maaseutu” edustaa oikeudenmukaisuutta ja kestävästä kehitystä. Lisäksi Väyrynen korostaa demokratiaa, joka on edellytys maaseudun toiminnalle. Tarkastelen seuraavaksi, kuinka Väyrynen yhdistää maaseudun yllä mainittuihin transsendenttisiin arvoihin, ja miten ”suomalaisuus” voidaan pelastaa näkemällä maaseutu mahdollisuutena syntipukin sijaan.

Kestävällä kehityksellä viitataan tavallisesti sukupolvet ylittävään ympäristön, ihmisen ja talouden yhteistoimintaan tai muutokseen maailmanlaajuisella, alueellisella ja paikallisella tasolla (ks. esim. Ympäristöministeriö 2015). Tätä tulkintaa myös Väyrynen edustaa: ”Riossa käynnistettiin ihmiskunnan tulevaisuudelle äärimmäisen tärkeä työ, jolla kehitystä pyritään suuntaamaan ympäristön kannalta, taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti kestäväälle pohjalle. Kestävän kehityksen edistäminen on erityisen tärkeää nuorille ja tuleville sukupolville, jotta heilläkin olisi mahdollisuus hyvään elämään.” (Väyrynen 31.12.2011b.)

Väyrynen antaa ymmärtää, että kestävä kehityksen paikallinen taso on jäänyt liian pienelle huomiolle, jonka seurauksena Suomi ei ole elänyt siten kuin on opettanut. Tähän paikallisella tasolla tapahtuvaan kestäväan kehitykseen tarvitsemme ”elävän maaseudun” ja ”elinvoimaiset maakunnat”. Väyrynen asettaa vastakkain paholaistamista keskittämisen ja jumalterminsä maaseudun: ”Suomalaisen yhteiskunnan raju keskittäminen olisi vastoin

kestävän kehityksen periaatteita.” (Väyrynen 6.1.2012.) Samalla Väyrynen tulee tätä kautta palanneeksi kampanjan alkupuolen vastakkainasetteluun syntipukkien ja itsensä välille.

Kestävän kehityksen ohella maaseutu edustaa oikeudenmukaisuutta ja demokratiaa. Oikeudenmukaisuuden Väyrynen yhdistää erityisesti pienituloisten aseman parantamiseen ja tuloerojen kasvun hillitsemiseen, joiden välineenä hän maaseudun ja reuna-alueet näkee. Maaseutua ei tule uhrata metropolien tieltä, sillä se johtaisi pienituloisten aseman heikentymiseen, mutta myös kaikkien muiden ihmisten aseman heikentymiseen, kaikista rikkaimpia lukuun ottamatta. Demokratia taas yhdistyy maakuntien itsehallintoon ja kunnallishallinnon lähidemokratiaan, jotka edustavat ”aitoa kansanvaltaa” ja ”kansan tahtoa”, joita paholaistermi keskittäminen uhkaa. (Väyrynen 29.10.2011, 16.1.2012.)

Siinä missä SDP ja kokoomus edustavat keskittämistä, Väyrynen pelastajan roolissaan lupaa puolustaa maaseutua ja siihen yhdistyviä demokratiaa, oikeudenmukaisuutta ja kestävää kehitystä. Vahvan presidentin symbolia osoittaakseen hän ilmoittaa, ettei kaihtaisi käyttää presidenttinä valta-asemaansa puolustaessaan itselleen tärkeitä asioita. Tästä esimerkkinä hän käyttää keskittävää kuntauudistusta, jonka pysäyttämiseksi tai hidastamiseksi hän lupaa käyttää jopa ”järeimpiä valtaoikeuksiaan”. (Väyrynen 29.10.2011.)

Maaseutu ketjuuntuu Väyrysen retoriikassa siis laajasti tunnustettuihin universaaleihin symboleihin, kestävään kehitykseen, oikeudenmukaisuuteen ja demokratiaan. Näiden lisäksi maaseudun jumaltermiin ketjuuntuu suuri määrä muita Väyrykselle tärkeitä arvoja, kuten ”kotiseutu- ja maaseutuhenki”, ”uusiutuvat luonnonvarat” ja ”yhteisöllisyys”. Transsendenttisten ketjujen muodostaminen ei ole lainkaan epätyypillistä presidenttiehdokkaiden retoriikassa. Esimerkiksi Brummett (1981, 259–260) on kuvannut, millä tavalla presidenttiehdokas Reagan määritteli oman jumalterminsä ”the American compact” edustamaan muun muassa ”rauhaa” ja ”vapautta”.

Tällaisten ketjujen tarkoitus on identifioida jumaltermi maaseutu edustamaan myös sellaisia arvoja, joita siihen ei tavallisesti kenties ole yhdistetty. Esimerkiksi demokratian ja asukasmäärältään hyvin pienten kuntien suhdetta on arvioitu Sari Pikkalan *Kuntavaalit ja kuntarakenteen muutos*-tutkimuksessa (2015). Pikkalan mukaan asukasluvultaan pienissä kunnissa yhdenmukaisuuden paine on usein suurta, minkä vuoksi suvaitsevaisuus

valtavirrasta poikkeavia näkemyksiä kohtaan voi olla rajallista. Samalla tavalla kuntakoon suureneminen on korreloinut positiivisesti puoluekirjon kasvamisen kanssa, jota pidetään demokratian toteutumisen näkökulmasta myönteisenä. Samaan aikaan tutkimuksessa todetaan, että lähidemokratian vahvistamisen tarve on ilmeinen. (Pikkala 2015, 145–146.)

Ei siis ole lainkaan kiistatonta, millaisia vaikutuksia demokratian kannalta kuntauudistuksella olisi. Kyse onkin juuri symbolien määrittelystä ja siitä, mitä kukin ehdokas omassa pelastustarinassaan yhdistää symbolien alle. Ehdokkaat pyrkivät valitsemaan transsendenttisiä symboleja, jotta mahdollisimman moni samastuisi ehdokkaan kanssa ja päätyisi kirjoittamaan ehdokkaan numeron äänestyslippuun vaalipäivänä. Demokratia viittaa Väyrysen retoriikassa nimenomaan lähidemokratiaan, joka taas implikoi maaseutuun ja sen aseman vahvistamiseen. Kaiken kaikkiaan Väyrysen strategia on vahvistaa syntipukkien teot läpeensä pahaksi osoittamalla maaseudun jumalarvo koko laajuudessaan. Lisäksi hän pyrkii korostamaan oman roolinsa tärkeyttä maaseudun loukkaamattomuuden takuumiehenä.

4.5 Perinteisen keskustalaisuuden Väyrynen

Ehdokkaan ja yleisön välinen identifikaatio mahdollistuu, mikäli heidän intressinsä yhdistyvät. Ehdokkaalle riittää, että hän saa yleisön uskomaan, että hän on ”yhtä” yleisön kanssa. Ehdokas voi hyödyntää identifikaatioon kaikkia sellaisia prosesseja, joiden avulla hän luo itsensä ja yleisön välille yhteistä tartuntapintaa. Paavo Väyrynen käytti kahta merkittävää pelastustarinaa kytkeytyvää identifikaation keinoa: yhteisen syntipukin löytäminen vallitsevaan ongelmaan sekä transsendenssin avulla erilaisiin ihmisryhmiin samastuminen.

Kun ehdokas käyttää syntipukkistrategiaa, hän itse erottautuu syntipukkien poliittisista linjoista, mutta tarjoaa myös äänestäjilleen tilaisuuden erottautua niistä. Vaaliretoriikassa ei ole tavatonta, että syntipukkien rangaistus edellyttää vaaleissa muutosta yleisön äänestyskäyttäytymiseen. Esimerkiksi Brummett (1981, 260–262) on tarkastellut presidenttiehdokas John B. Andersonin retoriikkaa tältä osin. Väyrynen presidenttiehdokkaana tarjosi äänestäjille mahdollisuuden äänestää uudelleen ja valita toisin kuin aiemmin. Presidentinvaaleissa ehdokas tarvitsee taakseen suuremman ryhmän

kuin oman puolueensa äänestäjät. Esimerkiksi keskittämispolitiikasta kirjoittaessaan Väyrynen huomautti, että kokoomuksen ja SDP:n kansanedustajissakin on henkilöitä, jotka vastustavat puolueidensa nykyistä keskittämislinjau (Väyrynen 16.1.2012). Väyrynen koetti erottautumalla erityisesti kokoomuksen ja SDP:n euro- ja aluepolitiikasta saada taakseen myös sellaisia, jotka ovat aiemmin äänestäneet näitä puolueita, mutta jotka myöhemmin ovat joutuneet pettymään puolueiden politiikkaan.

Identifikaation toteutumiseksi ehdokkaan on löydettävä mahdollisimman paljon yhteistä äänestäjien kanssa. Syntipukkien tultua osoitetuksi Väyrynen vaihtoi strategiaansa. Yhteinen syntipukki on vain yksi identifikaation perusprosesseista, eikä välttämättä riitä äänestyspäätöksen tekemiseen ja identifikaatioon. Kuten Korhonen ja muut (2012, 97) ovat huomauttaneet, sirpaleisuuden luominen on helpompaa kuin laaja identifikaatio. Identifikaation vahvistamiseksi Väyrynen käytti syntipukkistrategian lisäksi transsendenssia, joka on burkelaisessa pelastustarinassa toinen olennainen keino pyrkiä integroimaan kuulijan ja yleisön väliset ajatukset ja tavoitteet. Transsendenssin avulla Väyrynen pyrki laajentamaan samastumistaan keskustan kannattajien ulkopuolelle, vaikkakin vain maaseudun ja maakuntien sisällä.

Kaksi tärkeintä teemaa Väyrysen blogikirjoituksissa olivat eurokriisi ja keskittämispolitiikan vastustaminen. Molemmat teemat olivat poliittisesti hyvin ajankohtaisia, kuten olen tässä tutkimuksessa aikaisemmin kuvannut. Väyrynen muodosti sekä eurokriisistä että keskittämispolitiikasta historialliset jatkumot, joita erityisesti kokoomus ja SDP olivat vieneet väärään suuntaan. Väyrynen pyrki muodostamaan pelastustarinan, jossa hän pelastajana kääntäisi Suomen suunnan

- 1) pois Natosta ja liittovaltiosta kohti puolueettomuutta ja itsenäisyyttä,
- 2) pois euroalueesta kohti kansallista valuuttaa,
- 3) pois ”kivikylistä” kohti elinvoimaista maaseutua,
- 4) pois Niinistön kokoomuksesta ja Lipposen SDP:stä kohti Väyrysen keskustaa.

Seuraavaksi on syytä vielä tarkastella näiden elementtien merkittävimmät piirteet identifikaation kannalta. Aloitan ensimmäisestä kohdasta. Väyrynen presidenttinä lupasi edistää itsenäisyyttä ja puolueettomuutta nimenomaan ”kansanvallan” näkökulmasta: ilman kansalaisten päätöstä liittovaltioon tai Natoon ei Väyrysen johdolla tulaisi liittymään. Väyrynen korosti kansan päätösten tärkeyttä läpi koko kampanjansa, joka oli

retorisesti tietenkin suunnitelmallista. Tämä vahvisti yleisölle sen, että Väyrynen on ”koko kansan” ehdokas. Sen sijaan Niinistö ja Lipponen olivat vieneet Suomen euroalueeseen perustuslain ja kansan tahdon vastaisesti.

Väyrynen ei halunnut kuitenkaan erottautua täysin EU:sta ja Natosta. Vaikka Väyrynen syytti esimerkiksi Niinistöä ja ”federalisteja” Suomen viemisestä kohti ylikansallista liittovaltiota ja sotilasliittoa, omissa EU- ja Nato-linjauksissaan hän kuitenkin tasapainoilee puolueettomuuspolitiikan ja liittoutumisen välillä. Väyrysen mielestä nykyistä yhteistyötä Naton kanssa tulee jatkaa ja Nato-optio tulee säilyttää siltä varalta, että turvallisuustilanne muuttuu. EU:n osalta Väyrynen on myönteinen kehitys-, kauppaa- ja ympäristöpolitiikkaa kohtaan. (Väyrynen 29.10.2011.) Väyrynen pyrki mahdollisimman laajaan identifiointiin, ja koetti osoittaa, etteivät edellä mainitut yhteistyömuodot ole ristiriidassa itsenäisyyden ja puolueettomuuspolitiikan kanssa.

Toisessa kohdassa toetaan, että Väyrynen pyrki suuntaamaan Suomen kohti kansallista valuuttaa. Olen luvussa 4.1 kuvannut, miten euroalueeseen liittyminen näyttäytyi suurena virheenä Väyrysen retoriikassa. Samalla tarkastelin identifiointin kannalta kansallisen valuutan merkitystä. Tässäkin kohtaa Väyrysen tarkoitus oli luoda asetelma, jossa hän puolusti kansallisaatetta, jonka tärkeä osa oma valuutta on. Niinistö ja Lipponen olivat taas vastuussa siitä, että Suomen kansallista identiteettiä oli loukattu ja samalla Suomi oli tullut yhdistetyksi ongelmamaihin, kuten Kreikkaan. Väyrysen ehdotus oman kansallisen valuutan palauttamiseksi tarkoitti samalla tärkeään kansalliseen symboliin vetoamista ja Suomen markan symbolista uudelleensyntymistä. Samalla Suomi identifioituisi esimerkiksi Ruotsin kanssa, ei enää ongelmamaiden kuten Kreikan tai Portugalin kanssa.

Kolmas kohta on selkeästi tarkoitettu keskustan perinteiselle siivelle. Rauli Mickelssonin kirjassa *Suomen puolueet* (2015) todetaan, että Paavo Väyrysen puheenjohtajakaudella keskusta hyväksyi yhden periaateohjelman vuonna 1982. Periaateohjelmassa yhtäältä kritisoitiin ”aineellisen kulutuksen kasvua” ja korostettiin ”suomalaisuutta ja Suomen luontoa”: ”Uudistuvat luonnonvarat ovat se pohja, jolle suomalaisten elämä voidaan kestävästi rakentaa.” Näiden lisäksi ohjelmassa näkyivät myös köyhien asian painottaminen, maakuntien Suomen ja kunnallisen itsehallinnon ja kristillisyyden korostaminen. Mickelsson myös huomauttaa, että keskustan pitkäaikaisen kansanedustajan

Seppo Kääriäisen mukaan ”Väyrynen halusi [puheenjohtajakaudellaan] asettaa sosialidemokraatit ja keskustapuolueen vastakkain.” (Mickelsson 2015, 297–298.)

Väyrysen presidentinvaalin 2012 aikana esittämässä keskittämispolitiikan kritiikissä on huomattavia yhtymäkohtia vuoden 1982 periaateohjelmaan. Yhä edelleen Väyrynen pyrki erottautumaan SDP:stä. ”Aineellisen kulutuksen kasvua” Väyrynen kutsui vuonna 2012 taisteluksi ”materialismin ylivaltaa” vastaan: ”Ihmiskunta on ajautumassa umpikujaan, kun kasvava määrä ihmisiä pyrkii yhä korkeampaan aineelliseen elintasoon eli kuluttamaan vuodesta toiseen yhä enemmän” (Väyrynen 29.10.2011). Kulutuksen sijaan Väyrynen korosti ”uudistuvia luonnonvaroja” ja luonnon kunnioittamista: ”Ihmisen talous on sopeutettava luonnon talouteen. - - On turvauduttava nykyistä enemmän uusiutuviin luonnonvaroihin.” Väyrysen identifioituminen perinteisen keskustalaisuuden ja alkioalaisuuden kannattajana ei ole millään tavalla piilevää. Päinvastoin hän kehotti kaikkia lähtemään ”alkiolaiseen” taisteluun materialismia vastaan: ”Liiallinen materialismi tuhoaa sekä ihmisen että luonnon. Koko maailmassa on saatava aikaan muutos, johon me alkioalaiset olemme kautta aikojen pyrkineet.” (Väyrynen 29.10.2011.)

Väyrysen tarkoitus on houkutella kuitenkin maaseudun avulla myös muiden puolueiden kannattajia taakseen. Tämä tapahtui laajasti jaettujen symbolien kautta. Transsendenttiset arvot, kuten kestävä kehitys ja demokratia ovat yhdistäviä tekijöitä Väyrysen muuten melko vahvasti erottautumiseen perustuvassa retoriikassa. Esimerkiksi kestävä kehitys mielletään tavallisesti vihreäksi arvoksi. Nähdäkseni Väyrysen tarkoitus oli nimenomaan houkutella sellaiset vihreiden kannattajat puolelleen, jotka eivät löydä oman puolueensa ehdokkaastaan Pekka Haavistosta riittävää samastumispintaa itselleen. On selvää, että erityisesti kampanjoiden alkupuolella moni tavallisesti vihreitä äänestävä oli epävarma kannastaan ja suhtautumisestaan oman puolueensa ehdokkaaseen, jonka toiselle kierrokselle pääsyä pidettiin tuolloin vielä epätodennäköisenä. Lisäksi Niinistön toisen kierroksen paikkaa pidettiin koko kampanjan ajan lähes varmana. Kestävän kehityksen avulla Väyrynen olisi voinut toisella kierroksella identifioitua ”vihreämpänä” vaihtoehtona kuin vastustajansa.

Yhteenvetona arvioin Väyrysen retorista antia suhteessa vaalitulokseen. Väyrynen identifioitui pääasiassa kansallisaatteeseen nojaavana maaseudun presidenttiehdokkaana. Hän laajensi tartuntapintaansa transsendenttisillä arvoilla, kuten oikeudenmukaisuudella,

demokratialla ja kestäväällä kehityksellä. Nämä arvot olivat Väyrysen retoriikassa kuitenkin alisteisia jumaltermi maaseudulle. Oikeudenmukaisuudella Väyrynen viittasi pienituloisten asemaan kaupungeissa ja ihmisten oikeuteen asua maaseudulla. Oikeudenmukaisuutta eivät edustaneet ”suurkaupungit” tai niiden ”rahamiehet”, eivätkä kaupungin asukkaat. Näitä Väyrynen kutsui halventavaan sävyyn ”cityvihreiksi” ja ”citykokoomuslaisiksi”. Väyrynen identifioitui pikemminkin pienituloisten presidenttiehdokkaana: ”Lupaan puolustaa pienituloisten ja vähävaraisten ihmisten oikeuksia” (Väyrynen 29.10.2011). Kestävä kehitys viittasi pääasiassa elävän maaseudun kehittämiseen ja maaseudulta saatavien uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntämiseen. Demokratialla Väyrynen viittasi lähidemokratian toteutumiseen ja päätösvallan säilyttämiseen maaseudulla. Myös nämä tekijät olivat omiaan vahvistamaan vastakkainasettelua kaupungin ja maaseudun välillä.

Edellä mainittujen lisäksi Väyrysen voimakas identifioituminen itsenäisyyden, suomalaisuuden ja puolueettomuuspolitiikan ehdokkaana loivat väistämättä nationalistisen ehdokkaan leiman Väyrysen kampanjalle. Tätä vahvisti myös haikailu Suomen oman valuutan perään. Itsenäisyys ja suomalaisuus tarkoittivat Väyrysen retoriikassa puolueettomuuspolitiikan puolustamista, päätösvallan säilyttämistä Suomen rajojen sisäpuolella sekä suomalaisten piirteiden ja maaseudun hengen säilyttämistä. Myöskään Väyrysen edustamat transsendenttiset arvot eivät näyttäneet ulottuvan kansainväliseen politiikkaan, vaan ne koskevat lähinnä Suomea. Esimerkiksi Väyrysen oikeudenmukaisuuden käsitys ei näytä yhdistyvän eurooppalaisen solidaarisuuden aatteeseen, sillä Väyrysen mukaan kriisi Kreikassa ja muissa taloudellisen ahdingon maissa olisi tullut hoitaa ”velkasaneerauksen avulla” ja ”kriisimaiden on selviydyttävä omillaan”. Lisäksi Väyrysen mielestä ”pankkien tukemisen tulee olla niiden omistajien ja asianomaisten maiden hallitusten vastuulla”. (Väyrynen 5.11.2011.) Kuten todettua, Väyrynen (29.10.2011) pyrki lieventämään erottautumistaan kansainvälisyydestä esimerkiksi mainitsemalla joitakin Euroopan unionin tärkeitä tehtäviä, mutta vahvan vastakkainasettelun myötä näiden esimerkkien painoarvo jäi blogikirjoitusten kokonaisuudessa pieneksi. Väyrynen erottautui suurelta osin kansainvälisyyteen myönteisesti suhtautuneista äänestäjistä.

Arvioni mukaan Väyrysen retoriikka perustui liian voimakkaasti erottautumiseen ja sirpaleisuuden tuottamiseen. Kansainvälisyyteen myönteisesti suhtautuvien lisäksi Väyrynen erottautui suuresta osasta suomalaisia eli kaupunkien asukkaista. Halveksivalta

kuulostavat ryhmittelyt koskien kaupunkien asukkaita sekä toisten puolueiden ehdokkaita ja kannattajia olivat omiaan laskemaan jo ennestään maaseudun ehdokkaana pidetyn Väyrysen kannatusta kaupungeissa. Lisäksi edellä mainitut identifikaation keinot viittaavat lähes kaikki tavalla tai toisella maaseudun aseman parantamiseen suhteessa suuriin kaupunkeihin, huomioiden lähinnä vain suurkaupunkien pienituloisten aseman asuntopolitiikassa. Kaupungit näyttävät Väyrysen retoriikassa olevan selvästi vain toissijainen kehittämiskohde. Kehitystä kaupungeissa tapahtuisi Väyrysen johdolla maaseudun kehityksen kautta, jolloin kaupunkien asuntopaine helpottuisi ja pienituloisten asuminen kaupungeissa mahdollistuisi.

5. HAAVISTO – ASENTEENA YHTEISTYÖ

5.1 Talouden epävarmuus ja konfliktit maailmalla

Pekka Haaviston kampanja ei koostunut pelkästään virallisesta kampanjasta, vaan sitä tukivat muun muassa sosiaalisen median varjokampanjat *Siksipekka.fi* ja *kakkonenonykkonen.fi*, *Mieskuoro Pekka*, *Ihmeidentekijät*-ryhmä, joka keskittyi erityisesti mainontaan, sekä suuri määrä pieniä kampanjatoimia (Eranti ja Lindman 2014, 110). Haavisto käytti kahta eri kampanjatunnusta: ”Kokoaan suurempi Suomi” ja ”Valtakunnan sovittelija”. ”Kokoaan suurempi Suomi” on ulkopolitiikkaan viittaava tunnus, jonka tarkoituksena on kuvata Suomea kansainvälisesti tärkeänä, ”kokoaan suurempana” tekijänä muun muassa rauhanvälittäjän roolissa. ”Valtakunnan sovittelija” voi sen sijaan viitata sekä kansainväliseen että kansalliseen sovittelijaan. Virkamiestasolla valtakunnansovittelija pyrkii muun muassa sopimaan työmarkkinajärjestöjen välisiä erimielisyyksiä.

Haaviston presidentinvaalikampanjan tärkeimmät teemat olivat ulkopolitiikan ja kansainvälisten asioiden haasteet, talouden vaikeudet ja työttömyys. Näiden lisäksi Haavisto otti vahvasti kantaa vaalikampanjansa aikana myös kiusaamiseen. Ulkopolitiikkaa käsitteleviä kirjoituksia olivat Ottawan sopimuksen puolesta kirjoitetut blogikirjoitukset *Jalkaväkimiinoista luovuttava* (7.9.2011) ja *Ottawan miinasopimusta tarvitaan* (15.11.2011), Iranin tilannetta käsitellyt kirjoitus *Uhkaava Iranin kriisi* (18.1.2012a), sekä *Suomi rauhanvälittäjäksi* (19.1.2012b). Kansainvälisyyden kannalta on olemassa kaksi ongelmaa, joista ensimmäinen järjestyttää koko kansainvälistä yhteisöä ja toinen koskee suomalaisten suhtautumista kansainvälisen maailman mahdollisuuksiin.

”Maailma ei ole vain nousevien talouksien, vaan myös sotien, katastrofien, inhimillisen hädän ja pakolaisuuden maailma. Tässäkin uskon Suomen kykyyn toimia globaalien ongelmien ratkaisijana, kokoamme suurempana.”
(Pekka Haavisto 8.6.2011.)

Syällisyyttä yleisössä aiheuttavat sota ja väkivalta maailmalla: burkelaisittain suomalaiset ovat kansainvälispoliittisessa hierarkiassa ”ylhäällä”, Haaviston sanoin ”vauraiden maiden eturivissä”, kun taas esimerkiksi Lähi-idässä, Pohjois-Afrikassa, Afganistanissa ja Pohjois-Koreassa on konflikteja, hätää ja kriisejä. Haavisto pitää mahdollisena, että kriisejä voi

syntyä tulevaisuudessa myös yllättäen. Akuuttien kriisien lisäksi ongelmia aiheuttavat myös kriisialueille jääneet jalkaväkimiinat ja räjähtämättömät rypälepommit. Haaviston mukaan miinat estävät pakolaisten pääsemisen koteihinsa ja aiheuttavat vaaran myös miinanraivaajille. (Haavisto 15.11.2011, 18.1.2012a.)

Kriisien ehkäisy ja kriiseissä tukeminen edellyttävät Suomelta ja koko kansainväliseltä yhteisöltä toimia. Haavisto korostaa erityisesti YK:n turvallisuusneuvoston roolia ja Suomen kampanjaa pyrkiä turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi. Suomella ”neutraalina toimijana” olisi kansainvälisesti esimerkiksi YK:n turvallisuusneuvostossa paremmat edellytykset käydä dialogia muun muassa Iranin kanssa kuin monella muulla maalla. Turvallisuusneuvoston lisäksi tasavallan presidentin rooli on merkittävä oikeusvaltio-, ihmisoikeus-, ja ympäristöuhkien torjumisessa yhteistyössä nousevien talouksien kanssa. Haavisto myös ilmoittaa kannattavansa Suomen liittymistä Ottawan sopimukseen ja peräänkuuluttaa myös Venäjän, Kiinan ja Yhdysvaltojen osallistumista sopimukseen, sekä edellyttää miinanraivauksen ja miinauhrien auttamisen jatkamista. (Haavisto 8.6.2011, 18.1.2012a, 19.1.2012b.)

Haavisto tunnistaa myös talouden epävarmuuden aiheuttavan kuulijoissaan ja lukijoissaan pelkoa. Suomea ja koko Eurooppaa on kohdannut ”vastatuulen” aika. Talouden rakenteiden kestäminen kriisissä on epävarmaa ja Suomea uhkaa irtisanomisten aalto ja ”epätoivottuja julkisten palvelujen leikkauksia”. Haavisto muistuttaa, että talouskriisit ovat iskeneet Suomeen yleensä muita maita syvemmin. Yhtäältä talouden ja työttömyyden ratkaisuksi Haavisto tarjoaa aktiivisia työllistämistoimia. Tässä vastuu on hallituksella ja yrityksillä. Työttömyyden osalta olennaista on myös ratkaista periytyvän huono-osaisuuden ja syrjäytymisen kierre. Toisaalta olennainen osa ratkaisua on uudenlainen suhtautuminen kansainvälisyyteen ja sen tarjoamiin mahdollisuuksiin. (Haavisto 8.6.2011, 4.9.2011a, 13.1.2012.)

Seuraavaksi käyn läpi, miten asennemuutos kansainvälistä yhteistyötä kohtaan voi lievittää sekä sotaisan maailman että Suomen talouden haasteiden aiheuttamaa syyllisyyttä, ja miten Haavisto itse olisi oikea vaihtoehto Suomen edustajaksi kansainvälisille areenoille. Myöhemmin käyn läpi kiusaamista syyllisyyttä aiheuttavana tekijänä, jonka puhdistautumiskeinona Haavisto käyttää mortifikaatiota. Tässä yhteydessä osoitan kuinka

Haavisto tuki ”valtakunnan sovittelija”-teemaansa vierailullaan kansanedustaja Teuvo Hakkaraisen luona Viitasaarella.

5.2 Globaali suomalaisuus

Puhdistautuminen on monimutkainen prosessi, jonka avulla puhujan on tarkoitus kuljettaa kuulijansa syyllisyyden tunteesta kohti pelastusta. Haaviston tehtävä oli retorisesti tarjota yleisölleen ne mielikuvat, jotka tukevat sellaista presidenttiehdokkaan muutostarinaa, jonka avulla yleisö saatetaan syyllisyydestä pelastukseen. Yksi puhdistautumisen keinosta on puhdistautuminen ”muutoksen” tai ”liikkeen” kautta. Haavisto näki ”yhteistyön” erityisesti kansainvälisesti jumalterminä, joka on edellytys pelastukselle niin Suomen talouden kuin kansainvälisten konfliktienkin valossa.

”Seison tässä edessäni siksi, että olen aina uskonut maailman muuttuvan kun sitä muutetaan. Ihmeitä tapahtuu, kun niitä tehdään.” (Haavisto 8.6.2011.)

Yllä kuvatus sitaatin mukainen muutosretoriikka on melko tavallista presidenttiehdokkaiden retoriikassa. ”Muutoksen” tai ”uuden” vaatimuksia on käytetty erilaisissa symboleissa tai iskulauseissa erottautumiseen muista ehdokkaista ja osoittaakseen oma representatiivinen suhde tälle muutokselle. Esimerkiksi republikaanien televisiomainos vuonna 1980 yllytti äänestämään puoluetta muutoksen puolesta: ”This time vote Republican – for a change”. Myös ”uusi” on ollut laajasti käytössä Yhdysvaltain erilaisissa poliittisissa ohjelmissa ja kampanjoissa, esimerkkeinä presidentti Franklin D. Rooseveltin ”New Deal”, presidentti Jimmy Carterin ”New South” ja presidenttiehdokas George McGovernin ”New Politics”. (Nimmo 1987, 169.)

Haaviston retoriset elementit täyttävät pyrkimyksen johdattaa yleisönsä pelastukseen ”muutoksen” kautta. Muutokseen liittyy ajallinen siirtyminen menneisyydestä nykyisyyden kautta onnelliseen tulevaisuuteen (ks. Bobbitt s. 58–60). Onnistuneita menestystarinoita edustavat esimerkiksi Nokian ja Angry Birdsin nousut kansainvälisen yritysmaailman huipulle, minkä seurauksena Suomi nousi ”perunakuopista maailman kommunikaatioteknologian kärkimaaksi” (Haavisto 8.6.2011). Vanhat meriitit eivät kuitenkaan enää riitä nykyisyydessä, vaan etsikkoaika tulevaisuuden pelastamiseksi on

käsillä juuri nyt: ”Nyt ollaan Euroopassa tilanteessa, jossa on selvittävä vastatuulella. - - Etsimme nyt ratkaisua, joka olisi Suomen talouden ja suomalaisten veronmaksajien kannalta paras - -. Halusimme maailman parhaiksi ja saavutimme sen – hetkeksi. Se hetki on mennyt, ja uuden suunnan etsiminen on taas käsillä.” (Haavisto 8.6.2011.)

Muutosretoriikalle tyypilliseen tapaan Haavisto peräänkuuluttaa ”uuden suunnan” etsimistä. Haavisto yhdistää puhdistautumisen yhtäältä muutoksen kautta koittavaan parempaan aikaan ja transsendenttisesti suomalaisten erityislaatuiseen kykyyn nousta vaikeistakin tilanteista, erityisesti ”yhteistyön” avulla. Haavisto toteaa, että vaikka vaikeuksien jälkeen kaikki on ollut joskus pirstaleina, silloinkin Suomi on pystynyt nousemaan. Jotta Suomen tarina saisi jatkoa, ei tule katsoa menneisyyteen vaan tulevaisuuteen, sillä ”jokaisena aikana taotaan omaa sampo”. (Haavisto 31.12.2011.)

Haaviston muutosretoriikka on syytä yhdistää ajalliseen kontekstiinsa. Presidentinvaalin taustalla olivat eduskuntavaalit, jotka päättyivät perussuomalaisten voittoon ja vihreiden tappioon. Euroalueen taluskriisi ja maahanmuuttokysymykset olivat näkyvässä roolissa eduskuntavaalien aikaisessa mediassa. Eurokriisi oli sanomalehtien politiikan aiheista näkyvin ja maahanmuutto- ja ulkomaalaisasiat olivat viidenneksi näkyvin aihe. (Railo ja Välimäki 2012, 36.) Jo ennen ensimmäisen kierroksen vaalipäivää Haaviston uskottiin mobilisoivan liikkeelle niin kutsutun antijytkyn (MTV3 verkkosivut 2012). Tähän hän näytti myös pyrkivän korostamalla Suomea ”uhrin” sijaan ”muutosvoimana” kansainvälisessä politiikassa (Haavisto 31.12.2011).

Pelastusdraaman näkökulmasta Suomen näkeminen kansainvälisessä yhteistyössä uhrin sijaan muutosvoimana on itse asiassa puhdistava elementti kahteen syyllisyyttä aiheuttavaan tekijään: 1) konflikteihin ja sotiin maailmalla ja 2) talouden epävarmuuden aiheuttamaan ahdinkoon. Haavisto käyttää ”yhteistyötä” jumalterminä, jonka avulla hän oikeuttaa vaatimustaan muutokseen erityisesti asenteiden osalta: kansainvälinen yhteistyö on edellytys Suomen menestykselle tulevaisuudessa, mutta silti sen vastustajat pitävät sitä uhkana esimerkiksi Suomen itsenäisyydelle ja suomalaisuudelle. Tässä katsantokannassa Haavisto pyrkii transsendenssin mukaisesti kieltämään kansainvälisyyden aiheuttaman syyllisyyden ja kääntämään yleisönsä katseen muutokseen, jota Suomi kipeästi kaipaa selvitäkseen ”vastatuulella”.

Haavisto kannustaa asennoitumaan kansainväliseen yhteistyöhön edellytyksenä Suomen menestykselle ja tärkeälle roolille konfliktien ympäröimässä maailmassa. Asenne (attitude) on burkelaisessa katsantokannassa teon (act) korvike tai ensimmäinen askel kohti tekoa. Retorisesti on siis mahdollista vaikuttaa yleisöön asenteissa, jotta he alkavat toimia asenteidensa mukaisesti. (Burke 1969a, 236; 476.) Esimerkiksi Medhurst (2000, 477) on huomauttanut, että kun yleisö on hyväksynyt ensimmäisen väitteen, sen on helpompi hyväksyä seuraava. Näin ollen yleisön hyväksyessä tietyn asenteen sen on helpompi hyväksyä jatkossa toimet, jotka edustavat tuota asennetta.

Suomi on Haaviston retoriikassa osa kansainvälistä yhteisöä, jonka velvollisuus on osallistua konfliktialueiden auttamiseen. Haavisto ravistelee suomalaisten asennetta kansainvälisyyttä kohtaan huomauttamalla, että tasa-arvoisuus on suomalaisissa ”sisäänrakennettua” ja vahvuutemme ja jopa vientituote, jota muut maat arvostavat. (Haavisto 8.6.2011, 19.1.2012b.) Burkea mukaillen, Haavisto pyrkii ottamaan ensimmäiset askeleet kohti Suomen toimintaa kansainvälisesti kokoaan suurempana globaalien ongelmien osalta. Samalla tämä on Haaviston pyrkimys edistää ihmisissä asennemuutosta, joka tekisi hänen muiden tekojensa tai ehdotustensa hyväksymisen helpommaksi. Vaalien kohdalla kuitenkin vielä ratkaisevampaa on, että yleisö alkaa itse toimia asenteen mukaisesti. Haavisto halusi ensiksi herättää äänestäjissä myönteisen suhtautumisen kansainvälisyyttä kohtaan ja sen jälkeen osoittaa, että hän presidenttiehdokkaana edustaa tuota asennetta. Asennemuutoksen tulisi konkretisoitua äänestystilanteessa: kansainvälisellä asenteella varustetut äänestäjät antavat äänensä Haavistolle.

Asennemuutos kansainvälistä yhteistyötä kohtaan ei kuitenkaan ole Suomen velvollisuus vain moraalista syistä, vaan myös Suomen omista taloudellisista haasteista selviämiseksi tarvitaan apua omien rajojen ulkopuolelta. Jälleen kerran ratkaiseva tekijä Haaviston pelastustarinassa on jumaltermi ”yhteistyö”, erityisesti kansainvälisesti: ”Suomen kyky selvitä tulevaisuudessa on sidoksissa kykyymme tehdä yhteistyötä maailman nousevien talouksien kanssa” (Haavisto 8.6.2011).

Yleisön suostuttelemiseksi Haavisto muistuttaa, että Suomella on olemassa taitoja toimia kansainvälisesti. Yhteistyön lisäksi ”olemme hyviä teknisiä osaajia ja olemme luovia sisältöjen tuottajia” (Haavisto 8.6.2011). Toisena perusteluna Haavisto käyttää Suomen menestyksestä historiaa kansainvälisestä yhteistyöstä. Jo aiemmin mainittujen Nokian ja

Angry Birdsin lisäksi Haavisto myös huomauttaa, että jo *Kalevala* on yhdistänyt Suomen kansainväliseen kulttuuriin Egyptin *Osirista* myöten, lisäksi se on toiminut innoittajana Tolkienin *Taru sormusten herrasta*-trilogialle (Haavisto 31.12.2011).

Jotta näitä menestyksen avaimia päästään hyödyntämään, Suomi on tehtävä ”tunnetuksi ja ymmärretyksi maailmalla”. Tässä välineenä ovat ”modernin diplomatian” keinot, joiden avulla Suomi voi löytää ”laajan kontakti- ja vaikutuspinnan”. (Haavisto 8.6.2011.) Nämä tekijät vaativat Suomeen kansainvälisesti suuntautuneen presidentin, jonka tärkeimpiä tehtäviä edellä mainitut ovat. Ilmiselvästi pyrkimys on viestiä yleisölle, että paras symboli kansainväliselle yhteistyölle presidenttiehdokkaista on nimenomaan kansainvälisellä saralla meritoitunut Haavisto. Samalla Haaviston (8.6.2011) voi nähdä varoittavan yleisöä valitsemasta yhteistyölle vastakkaista linjaa: ”Yhteistyötämme ja luovuuttamme voimme vaurioittaa vain me itse. Muiden aseet eivät siihen pysty.”

Vastapainona taloudelle ja ulkopoliittisille kirjoituksille ovat kulttuuria ja kulttuuritapahtumia käsittelevä teema. Haavisto (4.9.2011b) kirjoitti kesän 2011 kulttuuritapahtumista, joihin hän oli osallistunut. Blogikirjoituksen lisäksi Haavisto (31.12.2011) viittaa uudenvuodenpuheessaan useaan otteeseen Elias Lönnrotiin ja Suomen kansalliseepokseen *Kalevalaan*. Olennaista on pohtia, miksi Haavisto halusi korostaa suomalaisen kulttuurin roolia voimakkaasti. Miten taide ja presidentin tehtävät liittyvät toisiinsa? Varmasti on niin, että Haavisto on aidosti huolissaan esimerkiksi museokohteiden tulevaisuudesta Suomessa. Tästä teemasta Haavisto puhuu muun muassa uudenvuodenpuheessaan (ks. Haavisto 31.12.2011). Tulkitsen kuitenkin suomalaisen kulttuurin käsittelemisen myös suomalaisuuden korostamisena.

Burken substanssin paradoksiin (tarkemmin tämän tutkielman luvussa 3.3; ks. myös Burke 1969b, 21–23) liittyy ajatus siitä, että määriteltäessä mitä jokin on, tulee aina myös määritelleeksi, mitä jokin ei ole. Samalla tavalla identifikaatioon liittyy aina sen vastinpari erottautuminen. Näin ollen kansainvälinen ja kansallinen voidaan nähdä toistensa vastinpareina, jotka kulkevat aina käsi kädessä. Mahdollisimman laajan identifikaation takia Haaviston oli retorisesti tärkeää rakentaa silta kansainvälisten ja kansallisten teemojen välille. Tätä roolia Haaviston vaalikampanjaretoriikassa edustivat kulttuurin ja taiteen puolesta puhuneet blogikirjoitukset.

Pitkähkössä blogikirjoituksessaan *Kulttuurikesästä kulttuurisyksyyn* Haavisto kertoo suuren määrän kulttuuritapahtumia, joihin hän on osallistunut kesän 2011 aikana. Sodankylän elokuvajuhlilla Aki Kaurismäen *Le Havre* ohjaajan omin alkusanoin oli ”suuri puheenvuoro humanismin puolesta”, Peter von Baghin ja thaimaalaisen elokuvantekijän keskustelussa eri kulttuurit kohtasivat, kuten myös Mika Kaurismäen *Mama Africa*-dokumentissa. Haavisto kertoi vierailleen myös Taivalkosken Jalavan kaupassa, jossa valikoima on kuin 1930-luvun kyläkaupasta ja joka auttaa, kun ”pussihousut ovat kuluneet puhki, huopahattu hukkunut ja kumiteräsaappaat vuotavat”. Ravintolapäivää Haavisto kutsui ”suomalaiseksi innovaatioksi”. Tapaamistaan ihmisistä Haavisto nostaa esille ohjaaja-näyttelijä Kari Väänäsen, jota Haavisto kutsuu ”voimanpesäksi”, joka ”taistelee kuin härkä Kemijärven työpaikkojen ja junayhteyksien puolesta”. (Haavisto 4.9.2011b.)

Yllä on mainittu vain osa Haaviston ”kulttuurikesästä”. Tapahtumien luetteloinnin sijaan on tärkeämpää kuitenkin havaita kulttuurin symbolinen arvo keskellä Haaviston uusien ideoiden, yhteistyön ja kansainvälisyyden vaatimuksia. Kulttuuritapahtumat ja -paikat edustavat Haaviston retoriikassa ”suomalaisuutta”. Esimerkiksi Kaurismäet yhdistävät pitkällä ja palkituilla urillaan suomalaisen elokuvan ystäviä, kun taas vuonna 1883 perustettu Jalavan kauppa symboloi Haaviston retoriikassa romantisoidusti 1930-luvun palvelevia ja auttavia kyläkauppoja, joiden apu oli ollut tarpeen monissa arjen askareissa (Haavisto 4.9.2011b). Kari Väänäsessä taas ilmeni tärkeitä suomalaisen mentaliteetin ominaisuuksia, kuten periksiantamattomuus ja sisu. Yhtä kaikki, kulttuuri kaikkine muotoineen on suomalaisia yhdistävä tekijä, jonka suurkuluttajana ja puolestapuhujana presidenttiehdokas Haavisto halusi esiintyä.

Kulttuurilla on myös toinen tärkeä rooli: se edistää Suomen ja kansainvälisen maailman vuoropuhelua ja tuottaa Haaviston (vrt. 8.6.2011) kaipaamia ideoita, projekteja tai tehtäviä: ”Tämä [ravintolapäivä] on suomalainen innovaatio, joka on nyt leviämässä muuallekin” (Haavisto 4.9.2011b). Mickelsson (2015, 315) on todennut, että globalisaatio on vahvistunut 2000-luvulla, mikä on ollut omiaan aiheuttamaan kansalaisissa epävarmuutta. EU:n integraation ja Schengen-alueen myötä maantieteelliset ja alueelliset rajat ovat hälventyneet. Lisäksi päätöksenteko on osittain siirtynyt EU-tasolle. Samaan aikaan Haavisto edellyttää Suomelta entistä enemmän kansainvälistä yhteistyötä myös EU:n ulkopuolisten maiden kanssa. Murroksessa tässä käsityksessä on ollut erityisesti ymmärrys Suomesta ja suomalaisuudesta. Tätä epävarmuutta Haavisto haluaa lieventää nimenomaan

kulttuurin kautta. Haavisto pyrkii kulttuurin kautta osoittamaan, että vuoropuhelu ja yhteistyö kansainvälisten kulttuuriipiirien kanssa eivät ole vähentäneet suomalaisen kulttuurin merkitystä. Toisin sanoen kulttuurin keinoin voidaan osoittaa, että suomalainen ja kansainvälinen ovat yhdistettävissä niin, ettei kummankaan tarvitse jäädä alakynteen. Tätä symboloi esimerkiksi Haaviston runonlausunta: ”Porin Suomi-Areenalle pääsin lausumaan runoa. Pablo Neruda oli tällä kertaa valintani. Ihan hyvin hän mielestäni pärjäsi, vaikka vieressä Yrjö Jylhää lausuttiinkin.” (Haavisto 4.9.2011b.)

Yhteenvetona voidaan siis todeta, että kulttuurille muodostui erittäin merkittävä rooli Haaviston retoriikassa: Ensiksi Haavisto kykeni lieventämään erottautumistaan suomalaisuudesta, joka vääjäämättä oli läsnä kansainvälisyyden vaatimuksissa. Toiseksi kulttuurilla oli suuri kansalaisia yhdistävä vaikutus, jonka merkitystä Haavisto korosti hyvin erilaisia kulttuuritapahtumia ja -henkilöitä esittelevällä kirjoituksella laajentamaan erilaisiin ryhmiin ja äänestäjiin. Kolmanneksi kulttuurin avulla Haavisto pystyi osoittamaan, että suomalaisuus ja kansainvälisyys ovat yhdistettävissä niin, ettei kummastakaan tarvitse tinkiä. Sekä symbolisesti että konkreettisesti suomalainen kulttuuri ja Haaviston pelastustarina yhdistyivät huippuunsa *Kokoaan suurempi Suomi 2012*-konsertissa, jossa lukuisa määrä tunnettuja kotimaisia muusikkoja esiintyi ja antoivat tukensa Haaviston presidentinvaalikampanjalle (ks. Kämppe ja Lähde 2012, 195–199).

Tässä luvussa olen kuvannut Haaviston pelastustarinan osaa, jonka keskeisimmät elementit voidaan tiivistää kolmeen kohtaan: 1) Suomen tehtävä on auttaa maita, jotka kärsivät esimerkiksi sodasta, eli ovat burkelaisittain ”hierarkiassa” alempana kuin Suomi, 2) Suomen on menestyäkseen taloudellisesti asemoiduttava kansainvälisesti ”kokoaan suurempana” ja tehtävä yhteistyötä muiden maiden kanssa, 3) kulttuurilla oli tärkeä merkitys Haavisto retoriikassa suomalaisuutta edustavana ja yhdistävänä tekijänä. Näiden retoristen keinojen kautta Haavisto pyrki vaikuttamaan yleisönsä asenteisiin, jotta heidän toimintansa muuttuisi suosiolliseksi Haaviston omille pyrkimyksille päästä Suomen tasavallan presidentiksi.

5.3 Kiusaamisen on loputtava yhteiskuntamme nimissä

Haaviston (31.12.2011) mukaan Suomeen on syntymässä ”kadonnut sukupolvi”, joka käsittää 50 000 alle 30-vuotiasta syrjäytyntä, eli henkilöä, joilla ei ole työ-, harjoittelutai koulutuspaikkaa. Tämä on johtanut siihen, että kansalaiset kärsivät negation aiheuttamasta puutostilasta: talous ei kasva ja töitä ei ole tarjolla. Myös sosiaalinen hierarkia järkkyy, koska hyväosaiset perheet kokevat syyllisyyttä huono-osaisuuden lisääntymisestä ja huono-osaiset siitä, että ovat hierarkiassa alhaalla. Samaan aikaan Suomessa annetaan ”potkuja alennusmyynnillä” ja yritykset ovat luopuneet ”yhteiskuntavastuustaan”. (Haavisto 4.9.2011a.) Lisäksi Haavisto huomauttaa, että syrjäytymisellä ja huono-osaisuudella on taipumus periytyä, joten työttömyydestä on vaarana seurata lisää huono-osaisuutta, joka johtaa yhä uusiin ongelmiin terveydessä ja elämäntavoissa. (Haavisto 31.12.2011.)

Haaviston mukaan edellä kuvattu ilmiö on seurausta ensiksikin siitä, että ”edullinen irtisanomismahdollisuus” tekee Suomesta ”halpispotkujen maan” (Haavisto 4.9.2011a). Tähän hän tarjoaa ratkaisuksi yhtäältä hallituksen ja yritysten ”yhteiskuntavastuun”. Haaviston mukaan Suomen hallituksen on ryhdyttävä toimiin, jotta työllisyys ja sitä kautta syrjäytyminen eivät lisääntyisi: ”Hallitukselta tarvitaan nyt yhteiskunnallista johtajuutta. - - Hallitus tekisi viisaasti, jos se toisi työmarkkinaosapuolet nopeasti yhteen miettimään, miten talousnotkahduksesta selvitään mahdollisimman vähin irtisanomisin.” Haaviston mielestä yhteiskuntavastuuta tulisi lisätä myös käytännössä nostamalla ”suurten yritysten kohdalla joukkoirtisanomisten kynnyistä”. (Haavisto 8.6.2011, 4.9.2011a, 13.1.2012.)

Toiseksi osasy syy syrjäytymiseen on laajalle levinnyt kiusaamisen kulttuuri, josta Haavisto antaa vastuun kaikille suomalaisille. Kiusaaminen on Haaviston paholaistermi, jonka laajuutta Haavisto kuvaa neljästä eri ulottuvuudesta:

- 1) Ajallinen ulottuvuus. Kiusaamisesta on tullut ”arkipäivää” (Haavisto 31.12.2011). Haavisto kuvaa Suomen olevan ”joskus kiusaajien luvattu maa” ja ”usein kiusaajien yhteiskunta” (Haavisto 31.12.2011, 19.1.2012a).
- 2) Ilmenemismuotojen kirjo. Kiusaaminen on myös ”tölväisyjä”, ”näykkäisyjä” ja ”toisen huomiotta jättämistä”, ”nälvimistä” ja ”väheksymistä” (Haavisto 31.12.2011, 19.1.2012a).
- 3) Ilmenemisaikat. ”- - Koulukiusaamisesta, nettikiusaamisesta, työpaikkakiusaamisesta, ehkä jopa seurakuntakiusaamisesta tai vanhainkotikiusaamisesta on tullut arkipäivää” (Haavisto 31.12.2011).

- 4) Kiusaaminen seuraa kiusattua. Haavisto kertoo henkilöstä, jota kiusaaminen on seurannut lastentarhasta kouluun, koulusta armeijaan ja armeijasta ensimmäiselle työpaikalle, siihen saakka, kun hän oli vaihtanut paikkakuntaa (Haavisto 19.1.2012a).

Haavisto esittää, kuinka kiusaaminen on jo levinnyt perinteisistä ilmenemispaikoistaan jo epätyypillisempiin konteksteihin. Kukapa uskoisi, että kiusaaminen olisi levinnyt jo seurakuntaan, joka yhdistetään kenties tavallisemmin armoon ja anteeksiantamiseen? Ironisesti tämä tapahtuu vielä maassa, jossa vallitsee ”perustavanlaatuinen käsitys ihmisten ja sukupuolten tasa-arvosta”. Haaviston (8.6.2011) mukaan juuri tuo käsitys on Suomen ”vientituote maailmalle”.

Kuten esitin edellisessä luvussa, Haavisto vaati kansainvälisen yhteistyön hyväksymistä ja lisäämistä niin taloudellisista kuin moraalistakin syistä. Yhteistyön vaatiminen luo sillan kiusaamisen lopettamisen ja taloudellisen menestyksen välille: mikäli emme kunnioita yhteistyön merkitystä kotimaassamme toistemme välillä, emme voi hyödyntää sitä kansainvälisillä areenoillakaan.

Näin ”yhteistyökyvyttömyydeksi” laajennettuna kiusaamisen turmiollisuus yhdistyy koko Suomen toiminnan tehokkuuteen: ”Tähän nälvimisen ja väheksymisen ilmapiiriin on puututtava ripeästi, muuten Suomi käy puolilla tehoilla” (Haavisto 19.1.2012a). Haaviston käyttämä kielikuva Suomen ”tehoista” on Burkea mukaillen transsendenttisesti kansaa yhdistävä tekijä (symbolic merger ks. Burke 1961, 329) ja sellainen korkeampi piste, jonka tuskin kukaan äänestäjistä haluaisi olevan uhattuna. Suomen tehojen nimissä Haavisto vaatiikin yllä kuvatun kierteen katkaisemista, joka yhdistää yhtäältä työttömyyden, syrjäytymisen ja kiusaamisen tiiviisti toisiinsa. Toisaalta vaatimus on sidoksissa myös Haaviston edellyttämään kansainväliseen yhteistyöhön ja tätä kautta uudelleen Suomen taloudellisen menestyksen edellytyksiin.

5.4 Haavisto johdattaa esimerkillään pelastukseen

”Laitetaan homot, lesbot ja somalit sinne keskenään asumaan ja katsellaan, millainen malliyhteiskunta siitä sitten rakentuu” (Hakkarainen Ilta-Sanomat 2011 mukaan).

Yllä oleva sitaatti on perussuomalaisten kansanedustaja Teuvo Hakkaraisen ehdotus, jonka hän antoi puhelinkeskustelussaan Ilta-Sanomille presidentinvaalin alla syksyllä 2011. Haaviston kampanjasta kertoneessa kirjassa todetaan Hakkaraisen lausunnosta seuranneen syksyn 2011 suurin kohu ja mediatapahtuma kotimaassa. Haaviston mukaan Hakkarainen oli pyytänyt lausuntoaan anteeksi häneltä, minkä seurauksena Haavisto ehdotti Hakkaraiselle tapaamista tämän kotitalalla Viitasaarella, joka järjestettiin lopulta joulukuussa 2011. (Kämppe ja Lähde 2012, 318–320.)

Tapaamisella on suuri symbolinen merkitys Haaviston pelastustarinan kannalta. Haavisto ”kiusattuna” koki tulleen loukatuksi ja Hakkarainen ”kiusaajana” piti omaa lausuntoaan sopimattomana, jonka seurauksena hän koki tarpeelliseksi pyytää Haavistolta anteeksi. Sovinto on konkreettinen ja puhdistava teko, joka lopettaa vastakkainasettelun kiusaajan ja kiusatun välillä. Sovinto päätettiin toteuttaa kiusatun vierailulla kiusaajansa luona. Vierailun jälkeen kummankaan ei tarvinnut enää kokea syyllisyyttä. Burkelaisen pelastusdraaman kannalta syyllisyydestä on tultu puhdistautumisen kautta pelastukseen.

On ilmeistä, että homoseksuaalisuus ja keskustelu sukupuolineutraalista avioliittolaista ovat synnyttäneet konflikteja kansalaisten keskuudessa. Haavisto pyrki retoriikassaan laajentamaan vastakkainasettelun homoseksuaalisuuden osalta laajempaan katsantokantaan. Seksuaalisen suuntautumisen aiheuttama konflikti on yksi erityistapaus ”kiusaajien yhteiskunnassa”. ”Valtakunnan sovittelija”-teeman mukaisesti Haaviston ei sopinut jatkaa vastakkainasettelua kiusaajansa Hakkaraisen kanssa, kuten Railokin (2012b, 112) on huomauttanut. Päinvastoin Haavisto on kertonut arvostaneensa Hakkaraisen anteeksipyyntöä (Kämppe ja Lähde 2012, 320). Haavisto halusi pikemminkin nousta kiusaamisen ja kiusaajien yhteiskunnan yläpuolelle ja omalla esimerkillään symboloida vaatimustaan yhteistyöstä niin kansallisesti kuin kansainvälisesti.

Haaviston retorisenä keinona näyttää toistuvan myös kiusaamista koskevissa kirjoituksissa pyrkimys vaikuttaa asenteisiin. Kuten jo luvussa 5.2 kansainvälisen yhteistyön asennemuutoksen osalta huomautin, Burke (ks. 1969a, 236) näkee asenteen ensiaskeleina kohti toimintaa. Kiusaamiseen liittyvissä kirjoituksissa Haaviston käytössä on vieläkin velvoittavampi sävy kuin kansainvälisen yhteistyön vaatimuksissa, minkä vuoksi

Haaviston pelastustarinassa puhdistautuminen edellyttää mortifikaatiota asenteen muuttamiseksi.

Käytännössä kaikkien kiusaamista kokeneiden tai kiusaamiseen osallistuneiden voi olla kuitenkin mahdotonta pyrkiä Haaviston ja Hakkaraisen kaltaiseen sovinnolliseen tapaamiseen. Esteeksi saattavat tulla esimerkiksi osallisten fyysinen etäisyys tai tapaamisen henkinen taakka. Lisäksi kiusaaminen aiheuttaa syyllisyyttä myös niissä, jotka eivät ole aktiivisesti ryhtyneet sitä ehkäiseviin toimenpiteisiin. Haaviston ja Hakkaraisen sovinto näyttäytykin tässä katsannossa poikkeuksena. Haaviston ja Hakkaraisen sovinto on pikemminkin symboli pelastuksesta, joka koittaa mikäli kiusaaja ja kiusattu kykenevät ylittämään vastakkainasettelunsa. Haaviston esimerkki tarjosi yleisölle mahdollisuuden tulla symbolisesti osalliseksi sovinnosta seuranneeseen pelastukseen.

Äänestäessään Haavistoa yleisö tekee asenteellisen sovinnon myös niiden kanssa, joiden kanssa he eivät kykene sovintoon konkreettisesti. Toisin sanoen yleisön syyllisyys on ylitettävissä, sillä Haavisto itse sovittelijana edustaa tietyllä tapaa sitä mortifikaation muotoa, jota hän yleisöltään edellyttää. Hän täyttää yhteistyön ja sovinnon vaatimukset: hänessä ilmenee sellainen sovittelija, joka kykenee vihamiehensäkin kanssa sovintoon. Näin ollen pelastuminen tapahtuukin äänestämällä sovinnon asenteen puolesta presidentinvaalissa, jonka merkittävin symboli on presidenttiehdokas Haavisto.

5.5 Asennemuutoksen ja sovinnon presidenttiehdokas

Haaviston tiedettiin edustavan seksuaalista vähemmistöä, vihreätä aatetta ja lisäksi Haaviston puoliso on Ecuadorista kotoisin. Toisaalta hän oli toiminut puolueensa puheenjohtajana ja ministerinä ja hänen tiedettiin meritoituneen presidentille tärkeällä ulkopoliittikan sektorilla. Ennakoasetelma oli siis Haaviston kannalta kaksijakoinen. Haavisto onnistui identifikaation näkökulmasta hyvin taiteilemaan erilaisten teemojen parissa koko kampanjansa ajan eikä hänen kampanjaansa ei leimannut yksipuolisuus.

Identifikaation näkökulmasta menestystekijöitä pohdittaessa on mielestäni huomattava Haaviston kyky kääntää ”pienuus” kampanjan eduksi. Tällä tarkoitan sitä, että Haavisto kykeni kääntämään tulokulmansa asioihin vähemmistöä koskevasta hänen

kampanjateemansa mukaisesti ”kokoaan suuremmaksi”, mikä tarkoitti esimerkiksi seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvien kiistojen sulauttamista laajemman ”kiusaamisen” teeman alle. Ensiksi Haaviston täytyi tasapainoilla seksuaalisen suuntautumisen käsittelyssä vaalikampanjan aikana: ”Haavisto eli vakiintuneessa parisuhteessa, ja parisuhteen ’tavallisuutta’ painotettiin sekä kampanjan että tiedotusvälineiden toimesta.” (Railo 2012b, 113) Toiseksi virallisessa kampanjassa Haaviston seksuaalista suuntautumista käsiteltiin vain vähän ja varoen. Kolmanneksi vapaaehtoisten perustama varjokampanja (kakkonenonykkonen.fi) käsitteli Haaviston seksuaalista suuntautumista muun muassa *Fingerpori*-piirtäjä Pertti Jarlan humorististen piirrosten kautta (ks. esim. Suomen Kuvalehti 2012a).

Tulkitsen kuitenkin Haaviston tuoneen esiin homoseksuaalisuuden ympärillä vallitsevan konfliktin käyttämänsä paholaistermin ”kiusaamisen” kautta myös virallisessa kampanjassaan. Kiusaamisen lopettamisen puolesta puhuminen rakennettiin identifiikaation näkökulmasta laajoja joukkoja yhdistäväksi tekijäksi, jopa transsendenttiseksi, koko Suomen menestyksen edellytykseksi. Tämän teeman alle Haavisto pystyi kokoamaan niin seksuaalivähemmistön kuin muidenkin ihmisryhmien tai yksilöiden kokeman syyllisyyden, pelon tai epävarmuuden, joka on syntynyt kiusaamisen tai syrjäytymisen kokemuksista. Haaviston oma transsendenttinen rooli toimijana, joka kykenee sovintoon sekä kiusaajien että kiusattujen kanssa, on presidenttiehdokkaan pyrkimystä identifioitua mahdollisimman laajan äänestäjäkunnan kanssa.

Toinen teema, jonka Haavisto kykeni laajentamaan jopa vastapuolia yhdistäväksi teemaksi, oli kansainvälisyyden painottaminen suomalaisuutta unohtamatta. Kansainvälisyyttä ja yhteistyötä vaatinut, EU-myönteinen ja ulkopolitiikan saralla meritoitunut Haavisto onnistui korostamaan myös suomalaisuutta kulttuurin ja taiteen kautta blogikirjoituksissaan ja uudenvuodenpuheessaan. Merkittävää blogikirjoitusten retoriikan kannalta on Haaviston esittäytyminen sovittelevana osapuolena kamppailulle, jota Mickelssonin (2015, 314) mukaan kävivät yhtäältä ”globalisaatio- ja integraatiomyönteiset” ja ”nationalistiset” mielipiteet, ja toisaalta ”vapaamieliset” ja ”konservatiiviset” mielipiteet. Haaviston retoriikassa muutoksen suomalaisessa yhteiskunnassa tuli tapahtua juuri asenteissa kansainvälistä yhteistyötä kohtaan.

Myös puoluepolitiikan osalta Haaviston voidaan katsoa yhdistäneen sekä vihreiden kannattajia että laajempia kansanryhmiä. Vihreiden on tulkittu jääneen Haaviston kampanjassa taka-alalle (ks. esim. Eranti ja Lindman 2014, 103, 108). Haaviston kampanjasta tehty kirja vahvistaa tämän olleen tietoista toimintaa (Kämppe ja Lähde 2012, 292). Tästä huolimatta Haavisto toi blogikirjoituksissa esille useita vihreille tärkeitä teemoja, kuten joukkoliikenteen ja eläinsuojelun (ks. Haavisto 11.11.2011, 6.1.2012, 8.1.2012). Myös Lehmusvirta (2012, 49, 52, 55) on pro gradu-tutkielmassaan huomauttanut, että Haavisto huomioi selvästi myös puoluetaustansa blogikirjoituksissaan. Haavisto koetti taiteilla valinnoillaan kampanjassaan niin, että hän säilyttäisi suosionsa puoluekentän silmissä maksimaalisen ideologisen ja myös taloudellisen tuen saavuttamiseksi, mutta olisi myös mahdollisimman helposti lähestyttävä ehdokas äänestäjille, jotka eivät perinteisesti äänestä vihreitä.

Yhteenvetona voidaan todeta Haaviston identifikaatioprojektin pääkohdat:

- 1) Haavisto identifioitui kansainvälisen yhteistyön korostajana ja ehdokkaana. Kansainvälinen yhteistyö on Suomen velvollisuus ja taloudellisen menestyksen edellytys.
- 2) Korostaessaan kansainvälisyyden tärkeyttä, Haavisto ei kuitenkaan halunnut erottautua suomalaisuudesta. Suomalaisuutta Haavisto korosti kulttuurin näkökulmasta. Kulttuurin merkitys oli muutoinkin Haaviston retoriikassa moninainen: se osoitti, kuinka kansainvälisyys on ollut ja on edelleen yhdistettävissä suomalaisuuteen. Lisäksi kulttuurilla oli yhdistävä vaikutus erityisesti kulttuuri- ja taiteilijapiireissä. Haaviston kampanjaan lähti mukaan suuri määrä taiteilijoita, kirjailijoita, muusikoita ja muita kulttuurielämän edustajia. Tukijat voivat myös osaltaan edistää yhteisen tartuntapinnan löytämistä äänestäjän ja ehdokkaan välillä: mikäli äänestäjä on mieltynyt vaikkapa paluun tehneen Ultra Bran kantaaottaviin sanoituksiin, hän saattaa välillisesti ajatella Haaviston olevan oikea ehdokas hänelle, koska Ultra Bra ja monet muut muusikot esiintyivät Haaviston tukikonsertissa.
- 3) Metonymisesti Haavisto edusti laadullista ”sovintoa”, joka ilmeni ”valtakunnan sovittelija” Haavistossa ja hänen vierailussaan Teuvo Hakkaraisen luona. Sovintoa ja yhteistyötä tarvittiin Suomessa niin työelämässä, politiikassa kuin kaikkien kansalaistenkin kesken, jotta Suomi pystyisi toimimaan täysillä tehoilla myös

tulevaisuudessa. Kansainvälisesti sovittelua ja diplomatiata tarvittiin erityisesti kriisimaissa sekä Ottawan sopimuksen voimaansaattamisessa eri maissa.

- 4) Haavisto identifioitui myös aktiivisen työllistämispolitiikan ja työntekijöiden oikeuksien puolestapuhujana. Haavisto varoitti tekemästä Suomea ”halpispotkujen” maaksi. Hän vaati hallitukselta ”yhteiskunnallista johtajuutta” ja yrityksiltä ”yhteiskuntavastuuta”.

Identifikaatio ja erottautuminen esiintyvät rintarinnan. Kansainvälisen yhteistyön ja suomalaisuuden korostaminen taiteen ja kulttuurin kautta yhdistettynä Haaviston taustaan siviilipalvelusmiehenä, seksuaalisen vähemmistön edustajana ja kirkkoon kuulumattomana ehdokkaana ei tarjonnut riittävää samastuspintaa perinteiselle kotia, uskontoa ja isänmaata korostavalle kansanryhmälle, kuten myös Tili (2012b, 76–77) on huomauttanut. Lisäksi identifioitumisprosessi työväen kanssa ei kenties ollut riittävän tehokas, sillä vaikka Haavisto pyrki edistämään työntekijöiden irtisanomisten vaikeuttamista, hän ojensi vastuun tehtävästä suoraan työmarkkinaosapuolille ja hallitukselle.

Eurokriisiä koskien Haavisto julkaisi vihreiden eduskunnassa pitämän ryhmäpuheenvuoron blogissaan (8.9.2011), mutta esimerkiksi kampanjan nimikkopuheessaan Haavisto huomauttaa, että Suomen menestys on riippuvainen kyvystä tehdä yhteistyötä ”maailman nousevien talouksien kanssa”, jotka ”eivät ole tällä hetkellä Euroopassa” (Haavisto 8.6.2011, 4.9.2011a). Voidaan jopa todeta, että Haavisto ei presidenttiehdokkaana halunnut ottaa kantaa eurokriisiin ja EU-politiikkaan, ainakaan blogikirjoituksissaan:

”Sekä Suomen että Euroopan Unionin poliittinen järjestelmä on saanut kansalaisilta paljon aiheellista kritiikkiä: - Yhä useammin puheenvuoroissa vaaditaan valtaoikeuksiltaan vahvan presidentin paluuta. Tästä olen toista mieltä.” (Haavisto 8.6.2011.)

Haavisto siis myönsi kritiikin EU:ta kohtaan olevan aiheellista, mutta ei tulkintani mukaan presidenttinä puuttuisi kehitykseen. Sen sijaan hän ilmoitti olevansa parlamentarismen kannattaja (Haavisto 8.6.2011). Eurokriisi oli kuitenkin median ja vastaehdokkaisten tärkeimpiä teemoja presidentinvaalin alla. Kenties Haavisto ei näin kyennyt tarjoamaan itsestään riittävän vahvaa symbolia eurokriisin pelastajana, vaan pelastus jäi Haaviston omien käsien ulottumattomiin. Tästä huolimatta Haavisto menestyi kansainvälisyyttä ja yhteistyötä korostavalla retoriikallaan lähtökohdat huomioon ottaen paremmin kuin monikaan olisi odottanut.

6. NIINISTÖ – PERISUOMALAISUUDEN PUOLESTAPUHUJA

6.1 Uuden maailmanjärjestyksen aika ja perusasenteiden systeemivirhe

Sauli Niinistön presidentinvaalikampanjan tunnukset olivat ”Suomella töissä” ja ”Presidentti on työ”. Kampanjan idea oli ehdokkaan sijaan esitellä vaalimainoksissa ”innoittavia töitä, yhteisöjä, yrityksiä, keksintöjä ja tapahtumia”. (Tikka 2012a, 28, ks. myös 200–201.) Niinistön blogikirjoitukset keskittyivät kuitenkin pääsääntöisesti talousasioihin ja eurokriisiin. Niinistö esittää Suomeakin ravistelevan eurokriisin syyksi siihen ahdistukseen, josta hänen lukijakuntansa kärsii. Hän syyllisti tiettyjä ulkopuolisia tahoja huonosta taloudenpidosta ja ylivelkaantumisen sallimisesta. Syntipukkien virheellisen toiminnan lisäksi myös täysin ulkopuolelta tulevat haasteet ovat muuttaneet maailmanjärjestystä, mikä vaatii uudelleen asemoitumista sekä Suomelta että koko läntiseltä maailmalta.

Niinistön mukaan taloudessa ja koko maailmassa tapahtuu suuria muutoksia. Läntisen maailman asema on maailman kärjessä on murroksessa: ”Kolmannen vuosituhannen alku jää historiaan uuden maailmanjärjestyksen aikana” (Niinistö 22.10.2011). ”Uuteen maailmaan”, kuten Niinistö tilannetta kuvaa, vaikuttavat erityisesti eurokriisi ja Kiinan sekä muiden kehittyvien talouksien nousu. Idän taloudellinen kehittyminen synnyttää syyllisyyden tunnetta yleisössä, sillä poliittinen ja taloudellinen hierarkia on muuttumassa. Niinistö (22.10.2011) kiteyttää syntyneen muutoksen seuraavasti: ”Läntinen talous, kulttuuri tai tekniikka ei enää olekaan yliveraista, on ymmärrettävä, että hegemonian aika on ohi. Tällä kaikella on suuri vaikutus niin valtapolitiikan, talouden kuin tapojenkin suhteen.” Toisaalta Niinistö liennyttää lukijoidensa pelkoja toteamalla, että ”pohjoismainen malli tai arvoyhteisö erottuu yhä selkeämmin edukseen lähes kaikissa mahdollisissa kansainvälisissä vertailuissa”. (Niinistö 22.10.2011.)

Samanaikaisesti uuden maailmanjärjestyksen syntymisen kanssa Eurooppaan on syntynyt niin kutsuttu eurokriisi. EU ei ole aiheuttanut maailmanjärjestyksen muutosta, mutta uusi maailmanjärjestys on syventänyt eurokriisiä (Niinistö 23.10.2011). Euroopan talous on sairauden tilassa, joka johtuu ”laajamittaisesta ylivelkaantumisesta”, jonka on aiheuttanut ”perusasenteiden systeemivirhe”. Kyse on talouden sairaudesta, joka tulee ”tervehdyttää”.

(Niinistö 22.10.2011.) Koko läntinen maailma kaipaa tervehdyttämistä, mutta syyllisyys ei silti ole yleisön harteilla. Retorinen puhdistautuminen tapahtuu syntipukkistrategian kautta.

Niinistön mukaan velkaantuminen on seurausta ahneudesta ja välinpitämättömyydestä koko läntisessä taloudessa. Hän toteaa, että ”todellinen kasvu ei riittänyt, vaan johdannaisten ja vipujen avulla on pantu paremmaksi, synnytetty kuplaa ja teknorahaa ja valtavia vastuita”. Vaikeudet eivät ole tulleet läntisen maailman päättäjille yllätyksenä: ”Monen läheltä seuranneen on täytynyt epäillä, ettei meno voi pitkään jatkua, mutta sitä vain jatkettiin. Kyse on ollut perusasenteiden systeemivirheestä, niin ajatusten, tapojen kuin arvojen suhteen.” (Niinistö 22.10.2011.) Kirjoituksessaan *Mitä isommat elkeet, sen suurempi kupla* Niinistö arvostelee taloudenhoitoa siitä, että hyvä ”pannaan kepulikonstein vielä paremmaksi”, minkä seurauksena syntyy ”sameaa megalomaniata” (Niinistö 24.9.2011).

Virheitä ovat tehneet niin Euroopan komissio kuin Euroopan keskuspankkikin (myöhemmin EKP): ”Moraalikato tuli, kun komission puheenjohtaja [Romano] Prodi leimasi [vakaussopimuksen ilmaisulla ’stupid’]. Tästä vakaussopimuksesta ja EU-maiden taloudellisen yhteisvastuun kieltävästä ”no bailout”-järjestelmästä luopuminen, sekä EKP:n päätös ottaa kaikkien euromaiden velkasitoumuksia vastaan yhtä vahvoina tarkoittivat Niinistön mukaan euron tärkeiden periaatteiden menettämistä: ”Eurosta on tullut täysin erilainen kokonaisuus, kuin mitä se alun alkaen oli”. (Niinistö 4.9.2011.)

EU-kritiikiltä eivät välty muutkaan osa-alueet kuin vain talous. Niinistö (22.10.2011) väittää, että EU:lla ei ole ”aitoa yhteistä henkeä”, vaan yhteistyö eri maiden välillä noudattelee seuraavaa metaforista ajatusmallia: ”Samassa veneessä soudellaan samaan suuntaan, mutta minäpä huopaan ja pistäydyn omalla saarellani”. Lisäksi Niinistö huomauttaa, että direktiivien ja asetusten säätäminen ei riitä tai auta, vaan ”Eurooppa kaipaa kipeämmin johtajuutta” (Niinistö 22.10.2011). Palaan Niinistön ajatukseen johtajuudesta myöhemmissä luvuissa ja osoitan useita kohtia Niinistön retoriikasta, joiden perusteella hänen valintansa presidentiksi toisi sekä Suomeen että Suomen EU-politiikkaan oikeanlaista johtajuutta.

6.2 Perisuomalaisuus

Niinistö ei vieritä eurokriisin syyllisyyttä itselleen tai muidenkaan suomalaisten niskaan. Syntipukkeja ovat Euroopan komissio, EKP sekä muut tahot, jotka ovat hyväksyneet alkuperäisten sopimusten rikkomisen. Niinistö jopa korostaa, että Suomi voi muistuttaa ”keisaria asiallisesta pukeutumisesta”: ”Meillä on tunnettu itsetutkiskelun tuskaa siitä, että Suomessa on menty vaatimaan eurosopimusten pitämistä tai viitattu omaan kuuliaisuuteen niiden noudattamisesta. Ei voi olla niin, että joudumme pyytämään anteeksi sitä, ettei meillä ole ollut suurta halukkuutta rikkoa sovittua.” (Niinistö 22.10.2011.)

Niinistö näkee Suomen joutuneen eurokriisiin ilman omaa syytään. Suomelta kuitenkin vaaditaan jälleen ”ihmettä” selviytyäkseen ”uudessa maailmassa” (Niinistö 22.10.2011). Ihmeeseen Suomella on historiallisiin edellytyksiä. Niinistö huomauttaa, että Suomi on juuri vaikeuksien hetkellä pystynyt nousemaan: ”Kukakohan olisi ennustanut, raskaat sodat käynyt köyhänpuoleinen muille vierasta kieltä puhuva pieni kansa kylmässä ja syrjässä nousee kukoistukseen... Mutta totta siitä tuli!” (Niinistö 22.10.2011.)

Niinistön selityksenä Suomen menestykselle ovat perinteiset suomalaisuuden symbolit, kuten ”sisu”, ”vaatimattomuus” ja ”vähäpuheisuus”. Nämä edustavat Niinistön (24.9.2011) mukaan ”perisuomalaisuutta”. Tässä yhteydessä on hyvä huomauttaa, että Burken teoriassa juuri symboli on eräänlainen verbaalinen viittaus ”kokemuksen malliin” (pattern of experience). Symboli on tehokkaimmillaan eli ”vetovoimaisin”, kun puhujan ja lukijan ”kokemuksen mallit” ovat lähellä toisiaan. (Burke 1953, 150–153.)

Suomalaisuuden symboleja on käsitelty teoksessa *Suomalaisten symbolit* (ks. Halonen ja Aro 2005). Kirjassa Seppo Knuutila käsittelee ”sisua” ja ”vähäpuheisuutta” suomalaisen mentaliteetin symbolina. Knuutilan mukaan ”sisulle” on annettu kansankielessä neljänlaisia merkityksiä. Se voi ilmentää 1) ”raakuutta” ja ”säälimättömyyttä”, 2) ”rohkeutta” ja ”uskallusta”, 3) ”piittaamattomuutta” ja ”juonikkuutta”, 4) ”sitkeyttä” ja ”kärsivällisyyttä”. Nykyään ”sisu” ymmärretään nimenomaan viimeksi mainitussa muodossa. (Knuutila 2005, 24–25.) Suomalaisella vähäpuheisuudella viitataan Knuutilan (2005, 22) mukaan ”- - normiin, jonka mukaan henkilö sanoo mitä tarkoittaa – eikä mitään muuta.” Myös ”vaatimattomuuden” katsotaan symboloivan usein suomalaisuutta. Vaatimattomuus hyveenä kiteytyy Eino Leinon runosta pohjautuvassa sanonnassa: ”kell’

onni on, se onnen kätkeköön”, mikä viittaa tietynlaiseen kerskailemattomuuteen ja suhtautumiseen varovaisesti omaan menestykseen. (Knuuttila 2005, 25.)

Viitattaessaan ”sisuun”, ”vaatimattomuuteen” ja ”vähäpuheisuuteen” yhteisinä arvoina, Niinistö pyrki viittaamaan juuri sellaisiin symboleihin, joiden avulla hänen ja hänen yleisönsä ”kokemuksen mallit” tulevat mahdollisimman lähelle toisiaan ja ovat täten myös tehokkaimmillaan. Niinistön retoriikassa pelastus koittaa, mikäli luotamme itseemme ja omiin arvoihimme. Kuten sotien jälkeen, myös nyt Suomen nousun kukoistukseen mahdollistavat ”- - meidän arvomme ja asenteemme, henki ja tahto, se sisu mennä yhdessä eteenpäin” (Niinistö 22.10.2011). Sen lisäksi, että edellä mainitut arvot ovat Niinistön retoriikassa avain menestykseen myös tulevaisuudessa, ne ovat myös identifiikaation kannalta äänestäjiä ja ehdokasta yhdistäviä tekijöitä.

”Perisuomalaisuus” edustaa ”samealle megalomanialle”, ”kepulikonsteille”, ”ylivelkaantumiselle”, ”perusasenteiden systeemivirheelle”, ”ahneudelle” ja ”välinpitämättömyydelle” vastakkaisia arvoja: ”Suureellisuus alkaa epäilyttää, kun sen jäljet näkyvät. Saattaa olla niinkin, että vähän vähäpuheisempi ja vaatimattomampi olemisen malli, sellainen perisuomalainen, nousee arvoon. Se kun herättää luottamusta, tai ei ainakaan herätä epäluuloja.” (Niinistö 24.9.2011.) Niinistö siis ennustaa suomalaisten vaatimattoman olemuksen nousevan taas menestyksen tielle, kunhan ”suureellisuuden” jäljet löytyvät. Presidentin roolissa Niinistön osuus Suomen menestyksen toistamisessa olisi tärkeä, ja hän lupaa tehdä kaikkensa, jotta ihme toteutuisi: ”Tätä suomalaista ihmettä haluan olla tukemassa ja vahvistamassa kaiken kykyni mukaan. - - Ystävät, nyt on aika tehdä tuo Suomen ihme taas kerran todeksi.” (Niinistö 22.10.2011.)

6.3 Nuorten syrjäytyminen

Niinistön blogikirjoituksissa talousteemojen lisäksi käsiteltiin gallupmittauksia (27.12.2011), vierasblogin kirjoittajia (24.10.2011) ja ihmisarvoa (26.1.2012) sekä tämän tutkielman kannalta tärkeää teemaa, nuorten syrjäytymistä (22.10.2011). Lähes jokainen tietää, tuntee tai on ainakin kuullut syrjäytyneestä nuoresta tai kokee muuten syyllisyyttä siitä, että on itse kenties sosiaalisessa hierarkiassa ylempänä kuin Niinistön tarkoittamat syrjäytyneet nuoret. Syrjäytyminen ja siitä seuraava ”pahoinvointi” voidaan nähdä Burken

tarkoittamana ”universaalina kokemuksena”, jonka kaikki ovat voineet kokea. Täten se voi olla myös tehokas symboli yhdistämään laajoja joukkoja tai ryhmiä. (Burke 1953, 149, 154.) Niinistön mukaan ”nuorten syrjäytyminen” on nimenomaan sosiaalisen hierarkian yläpäähän, ”hyvinvoiville” osoitettu teema: ”Kohdistan tämän sanoman erityisesti hyvinvoiville: Mitä vähemmän on pahoinvointia, sitä paremmin kaikki voivat” (Niinistö 22.10.2011).

”Nuorten syrjäytyminen alkaa olla periytyvää ja moni jää myös aikuisiässä erilleen yksinään. Ne ovat sekä yksilöille itselleen että yhteisölle korvaamattomia tappioita. Nuoria syrjäytyy yhden ikäluokan verran vaikka kaikki yhteiskunnalliset tahot ovat päättäväisesti syrjäytymistä torjumassa. Tulee väistämättä uskottavuusongelma: haemmeko tosissamme ja löytyykö ylipäätään kunnan lääkettä?” (Niinistö 22.10.2011.)

Yllä olevassa sitaatissa on kiteytetty Niinistön sanoman ydin: nuoria syrjäytyy korvaamattoman paljon, vaikka asiaan ovat yrittäneet jo puuttua ”kaikki” tahot. Metaforisesti voidaan todeta, että sairauden diagnoosi on annettu ja hoito on aloitettu, mutta lääkkeet eivät ole tehonneet. Tällä kertaa Niinistön pelastusdraaman puhdistautumisstrategiana on mortifikaatio. Niinistön ajatusmallissa näyttää olevan idea, jonka mukaan eri toimijoiden tai organisaatioiden yrittäessä torjua kaikin keinoin syrjäytymistä, tavalliset kansalaiset eivät ole samaan aikaan tehneet tarpeeksi omien läheistensä syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja vastuunsa kantamiseksi. Tämän vuoksi nuorten syrjäytyminen on aiheuttanut yleisössä kategorista syyllisyyttä, josta Niinistön täytyy yleisö kuljettaa puhdistautumisen kautta pelastukseen. Puhdistautumiseksi vaaditaan syyllisyyden tunnustamista ja vastuunottamista: ”Jokaisella tulee olla oikeus ottaa vastuuta itsestään ja läheisistään niin laajalle kuin kykenee. - - Jokainen meistä on kuitenkin tässä toimija, nuoresta vanhaan voi vaikuttaa omassa ympäristössään siihen, ettei joku lähellä ole ulkona.” (Niinistö 22.10.2011.)

Presidenttiehdokkaan mortifikaatioretoriikkaa on kuvattu esimerkiksi Brummettin (1981) analyysissä koskien Jimmy Carterin puheita Yhdysvaltain talousongelmista ja kansakunnan syyllisyydestä ylikulutukseen ja tuhlaamiseen. Kansakunnan syntien seurauksena ”tärkein hierarkia” eli maan talous oli heikentynyt. (ks. Brummett 1981, 257–258.) Vaikka Niinistönkin retoriikassa keskitytään runsaasti talouteen, hän ei nähnyt talouden hierarkian olevan suomalaisten syytä, kuten edellisessä luvussa olen kuvannut.

Sen sijaan epätasapainossa on sosiaalinen hierarkia, koska suuri määrä nuoria on syrjäytymisen seurauksena putoamassa ulkopuolelle tai alaspäin hierarkiassa.

Siinä missä Carterin retoriikassa oli kyse siitä, mitä yleisö oli tehnyt väärin tai liikaa, Niinistön retoriikassa annetaan ymmärtää, että suomalaiset eivät ole tehneet tarpeeksi. Niinistön (22.10.2011) mukaan suomalaiset eivät kannata sosiaalista vastuutaan: ”Usein kuulee, miten vastuu painaa tai sitä pitää suorastaan pakoilla - -.” Koska Niinistö osoitti viestinsä hyvinvoiville, voidaan tulkita vastuunpakoilun olevan myös yleisintä hyvinvoivien parissa. Puhe vastuusta ja vastuunpakoilusta näyttäisikin olevan kohdistettu erityisesti Niinistön oman puolueen kannattajille, sillä Niinistön kampanjan avauspuhe 22.10.2011 pidettiin kokoomuksen ylimääräisessä puoluekokouksessa.

Niinistön vastuupuheella on identifikaation kannalta kaksi erityistä merkitystä. Yhtäältä Niinistö näyttää erottautuvan tavallisesti kokoomuksen kannattajiin yhdistettävistä ”hyvinvoivista” ja heidän vastuunpakoilustaan. Tämä puolestaan tarjoaa tartuntapintaa myös muille kuin kokoomuksen kannattajille. Toisaalta hän pyrkii myös luomaan mehenkeä oman puolueensa kannattajissa: Niinistö kutsuu kaikkia hyvinvoivia liittymään hänen aloittamiinsa talkoisiin, joiden tarkoituksena on palauttaa järjestys sosiaaliseen hierarkiaan. Pahoinvoinnin vähentymisen seurauksena hyvinvoivienkin syyllisyys helpottaa ja asema paranee.

Puhdistautuminen nuorten syrjäytymisen aiheuttamasta syyllisyydestä tapahtuu mortifikaation kautta: yleisön on muutettava toimintamallinsa ja jokaisen on ryhdyttävä ottamaan omien mahdollisuuksiensa vastuuta ja huolehdittava, ettei kukaan ”- - hukkaa hyvänsä, niitä lahjoja, jotka saanut on” (Niinistö 22.10.2011). Näin Niinistön retoriikassa jumaltermiksi kohoaa ”vastuu”. Vastuu on Niinistön mukaan ”kaikessa elämässä jatkuvuuden edellytys”. Elintärkeästä roolistaan huolimatta vastuunottoa ei tule nähdä vaikeana tai raskaana, vaan ”luonnollisena” ja ”positiivisena” asiana ja oikeutena, jota kaikkien suomalaisten kannattaa käyttää. (Niinistö 22.10.2011.)

Vastuulle vastakkaista on paholaistermi ”vastuunpakoilu”. Substanssin paradoksin mukaisesti määriteltäessä, mitä jokin on, tulee aina määritelleeksi, mitä jokin ei ole (ks. Burke 1969b, 21–23). Niinistön määriteltessä vastuun elämän jatkuvuuden edellytykseksi, kääntäen huomataan, että vastuunpakoilulla on tuhoiset seuraukset: huono-osaisuus,

pahoinvointi ja nuorten syrjäytyminen lisääntyvät. Myös Niinistön ajatus pahoinvoinnin vähentymisestä ja siitä seuraavasta kaikkien aseman paranemisesta voidaan kääntää pääläelleen: mikäli pahoinvointi ja vastuunpakoilu lisääntyvät, kaikkien asema huononee. Kuitenkin, mikäli suomalaiset kantavat vastuunsa, pelastusosio Niinistön tarinassa on palkitseva: ”Oikein mitoitettu, kullekin määränsä ja mahdollisuuksiensa mukaan, vastuullisuus tuo kantajalleen tyytyväisyyden ja onnen tunteen” (Niinistö 22.10.2011).

Onnen tunne ja hyvinvointi ovat siis riippuvaisia jokaisen, erityisesti hyvinvoivan, suomalaisen panoksesta pahoinvoinnin ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Tähän mennessä olen siis selvittänyt Niinistön kampanjaretoriikasta vallitsevan ongelman, sen vaatimat toimenpiteet ja kuvaillut pelastuksesta koittavaa autuutta. Vielä on kuitenkin epäselvää, miksi Niinistö olisi oikea johtaja nuorten syrjäytymisen ehkäisemisprosessissa.

Kampanjan avauspuheensa lopussa Niinistö (22.10.2011) huomauttaa presidentin roolin olevan tärkeä ”häviön ja häpeän hetkellä” ja korostaa, etteivät yhteiskunnan voittajat tarvitse presidenttiä. Identifikaation kannalta Niinistö pyrkii ironisesti voittamaan vaalit vetoamalla yhteiskunnan ”häviäjiin”. Lisäksi tämä on jatkoa erottautumiselle hänen omasta puolueestaan kokoomuksesta, joka keväällä 2011 voitti eduskuntavaalit. Blogikirjoitukset eivät kuitenkaan kuvaile Niinistöä pelastajan roolissa. Sen vuoksi Niinistön blogikirjoitukset kannattaakin sijoittaa tässä tapauksessa muuhun kampanjointiin: Niinistö lupasi tullessaan valituksi Suomen presidentiksi perustaa työryhmän pohtimaan keinoja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi (ks. Uimonen 2012, 301). Näin yleisön pelastuminen syrjäytymisen aiheuttamasta syyllisyydestä huipentuisi vasta Niinistön valinnan kautta. Samalla Niinistöstä tuli nuorten syrjäytymistä vastaan taistelevan kansanliikkeen symboli ja pelastaja.

Identifikaation näkökulmasta Niinistön strategia vaikuttaa erittäin taitavalta retoriselta valinnalta: hän tarjoaa valinnallaan hyvinvoiville mahdollisuuden kantaa vastuuta, jota hän peräänkuulutti yhteiskunnan elintärkeänä elementtinä. Huono-osaisemman kansanosan parissa Niinistöä ja yleisöä yhdisti ajatus hyvinvoivien liian vähäisestä roolista syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Myös Niinistön pelastustarinan pelastusosa kosketti erityisesti huono-osaista kansaa, sillä Niinistön tavoitteena oli nimenomaan vähentää pahoinvointia ja ehkäistä periytymiseen taipuvaista syrjäytymistä. Periytymiseen

viittaaminen on tehokas vetoamisen keino esimerkiksi perheellisiin äänestäjiin, joiden lapsilla voi olla vaara periytyvästi syrjäytyä tulevaisuudessa.

6.4 Yhteisen Suomen ratkaisukeskeinen johtaja

Edellisistä luvuista yhteenvetona voidaan Niinistön blogeissa muodostunut pelastustarina tiivistää seuraavaan kokonaisuuteen:

- 1) Niinistö pyrki ”pelastajaksi” maailmanjärjestyksen muutosajan vakaana vaihtoehtona, talousosaajana, ennen kaikkea ratkaisukeskeisenä ja vastuuntuntoisena presidenttiehdokkaana. Hän pyrki näyttäytymään perisuomalaisena johtajana, joka toimii vastavoimana ”megalomaniaa” ihannoivalle ja ”kepulikonsteja” käyttävälle johtamiselle, joka on johtanut läntisen maailman talouskriisiin.
- 2) Niinistö korosti Suomen pelastuksen olevan mahdollista ”perisuomalaisuuden” kautta, johon yhdistyivät ”vähäpuheisuuden” ja ”vaatimattomuuden”, ”lievä pidättyväisyys”, ”sisun”, ”luottamuksen” ja ”luotettavuuden” arvot ja hyveet.
- 3) ”Syrjäytymisen syrjäyttäjänä” (ks. liite 1) Niinistö identifioitui nuorten syrjäytymisen ehkäisemisen presidenttiehdokkaana. Syrjäytymisen ehkäisemisen kannalta jumaltermiksi Niinistön retoriikassa kohosi ”vastuu”, jota hän vaati erityisesti hyvinvoivilta suomalaisilta.

Ensimmäinen ja toinen kohta osoittavat, kuinka Niinistön retoriikassa asetettiin vastakkain ”perisuomalaisuuden” tärkeät ominaisuudet ja kansainvälisten organisaatioiden tekemät virheet taloudenhoidossa. Burkelaisen pelastusdraaman kannalta tämä on tietenkin pyrkimys työntää syyllisyys Suomen ulkopuolelle. Burke on huomauttanut, että syntipukin nimeämisen yhteisön sisäpuolelta vaarana on, että puhujaa aletaan pitää yhteisön ristiriitojen aiheuttajana (Burke 1967, 206). Niinistö loi kuvan, että Suomi on joutunut eurokriisiin osana muuta Eurooppaa ilman tosiasiallista omaa syytään. Samaan aikaan hän korosti perisuomalaisuutta, jolla on Niinistön retoriikassa kulttuurisesti suomalaisia yhdistävä ja pelastava vaikutus laajasti jaettujen hyveiden kautta.

Yllä kuvatut seikat synnyttävät väistämättä erottautumisen esimerkiksi kansainvälisistä organisaatioista, joiden rakenteiden Niinistö (22.10.2011) totesikin olevan vanhanaikaisia.

Tulkintaani Niinistön varovaiseen suhtautumiseen kansainvälisyyttä kohtaan vahvistaa *Suuri tehtävä*-muistio, jonka Niinistö kirjoitti 19.9.2011 Taru Tujuselle: ”Millainen tp [tasavallan presidentti] sitten olisin? Tällainen. - - Ulkosuhteissa - kansainvälistyminen on hyvä väline, muttei itseisarvo.” (Tikka 2012a, 204.) Toisaalta huomautettakoon, että Niinistö (22.10.2011) piti yhteistyötä esimerkiksi Yhdysvaltojen ja Venäjän kanssa tärkeänä ja EU:n ja euroalueen luomaa viitekehystä välttämättömänä. Niinistö lievensi näillä erottautumistaan kansainvälisestä yhteistyöstä. Tästä huolimatta Niinistö näki ”perisuomalaisuudella” olevan enemmän annettavaa Suomelle itselleen ja muille maille kuin mitä kansainvälisyydellä on antaa Suomelle.

Nuorten syrjäytymiseen liittyvässä keskustelussa Niinistö otti tietyllä tavalla riskin nimetessään kollektiivisesti kaikki suomalaiset syylliseksi nuorten syrjäytymiseen. Niinistö (ks. 22.10.2011) kohdisti kampanjan avauspuheessaan syyllisyyden erityisesti hyvinvoiville, joiden voidaan katsoa tarkoittavan kokoomuksen kannattajia, puheen viitekehyksen huomioiden. Niinistö pyrki osoittamaan, että nuorten syrjäytymisen aiheuttaman syyllisyyden lieventämiseksi yleisön ja Niinistön tuli tehdä yhteistyötä: yhtäältä hän vaati yleisöltään vastuunkantamista ja toisaalta lupasi itse perustaa työryhmän ehkäisemään nuorten syrjäytymistä. Näin Niinistöstä itsestään muodostui symboli pelastajasta, joka johdattaa kannattajansa syyllisyydestä pelastukseen. Samanaikaisesti erottautuminen oman puolueen kannattajista mahdollisti myös kokoomuksen ulkopuolelta tulevan kannatuksen. Myös Risto Uimonen (2012, 287) on todennut, että Niinistön kampanjassa kokoomus etäännyttiin tarkoituksenmukaisesti taustalle.

Tämän luvun otsikossa olen todennut Niinistön pyrkineen yhteisen Suomen ratkaisukeskeiseksi johtajaksi. Kuten todettua, identifikaation tyypillisiä keinoja ovat sellaiset sanavalinnat kuin ”me”, ”meidän”, ”yhdessä” (ks. Woodward 2003, 26-27). Tämän kaltainen ajatus presidentistä koko kansan edustajana näkyy Sauli Niinistön kampanjaretoriikassa. Transsendenttiset termit ”suomalaisuus” ja ”yhteinen” ovat keskeisiä elementtejä, jotka luovat identifikaatiota ehdokkaan ja yleisön välille erityisesti Niinistön kampanjan avanneessa puheessa. Niinistön mukaan presidentiksi tuleminen ei tekisi ”suuremmaksi”, mutta ”- - presidentin toimessa on yksi suuri missio – palvella yhteistä hyvää” (Niinistö 22.10.2011.) ”Yhteinen hyvä” tarkoittaa Niinistön (ks. 22.10.2011) retoriikassa Suomea. Maan kansalaiset ja heidän parhaat ominaisuutensa ovat, kuten aikaisemminkin olen maininnut, avaimia ”pelastukseen”.

Ratkaisukeskeisyydestä selkein esimerkki on Niinistön toimenpide-ehdotus euroalueen talousvaikeuksien ja uuden maailmanjärjestyksen aiheuttamaan kriisiin. Niinistö tarjoaa oman ratkaisunsa, joka koostuu: 1) Avoimesta, analyttisestä ja kriittisestä keskustelusta EU:ta kohtaan. Presidenttiretoriikalle tyypilliseen tapaan Niinistö sovittelevasti kehottaa osapuolia olemaan leimaamatta euromyönteisiä puheita federalismiksi ja EU-kritiikkiä populismiksi. 2) Velkojien, velallisten ja Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) ensisijaisesta roolista ratkaisun saavuttamiseksi euromaiden velkajärjestelyissä. 3) EU:n paluusta vakaussopimukseen. Lisäksi Niinistön mukaan EU:ssa tulisi luottaa luottomarkkinoiden kykyyn rangaista huolimattomasta taloudenpidosta ja kehittää EU:n toimintaa synergiaetujen kautta, esimerkiksi puolustusyhteistyön ja kehitysavun osaluilla. Suomen edellytyksiä pärjätä ”muuttuneessa tilanteessa” parantavat perisuomalaisuuden ominaisuuksien lisäksi ”joustavuus” ja ”nopea liikkuminen tilanteen mukaan” sekä hyvät naapurisuhteet Venäjän kanssa. (Niinistö 4.9.2011, 22.10.2011.)

Ratkaisukeskeisyyteen pyrkiminen liittyy taas suomalaisten melko vankkumattomaan vahvan presidentin kaipuuseen. Tikan (2012a, 39-40) mukaan Suomen Kuvalehden syksyllä 2011 Taloustutkimuksella teettämässä kyselyssä 61 prosenttia vastaajista toivoi tasavallan presidentin olevan vahva johtaja. Myös Tilli (2012b, 71–73) on artikkelissaan huomauttanut, että presidentinvaalissa henkilökohtaiset ominaisuudet, kyvykkyys hoitaa Suomen asioita ja edustavuus korostuvat äänestyspäätöstä tehdessä. Peräti 65 prosenttia Suomen Kuvalehden kyselyyn vastanneista toivoi presidentin olevan puolueiden yläpuolinen kansakuntaa kokoava hahmo (Tikka 2012a, 39-40). Niinistö pyrkikin osoittamaan, että hän vastaisi kansan toiveisiin presidenttinä: ”Presidentin on näytettävä linjaa, nähtävä kauas ja oltava johdonmukainen”, sillä kansalaiset ovat ”päiväperhosia” ja sen takia ”presidenttiä tarvitaan katsomaan kauemmas”. Niinistön mielestä presidenttinä tulee pysytellä ideologisen kilvoittelun yläpuolella tai sivussa siitä. Lisäksi presidentin on ”oltava oikeudentuntoinen, herkkä tuntemaan oikean ja väärän”. (Niinistö 22.10.2011.)

Ratkaisukeskeisyys yhdistettiin tulkintani mukaan Niinistön retoriikassa kategorista huolta tai syyllisyyttä aiheuttaviin ongelmiin, kuten eurokriisiin ja nuorten syrjäytymiseen. Samalla se oli vastaus kansan toivomukseen vahvasta ja kantaaottavasta presidentistä. Niinistössä yhdistyi myös riittävällä tavalla kansalaisten toive puoluepoliittisen taistelun yläpuolisesta tahosta, joka ei kaihdakaan kantaa asioihin suuntaan tai toiseen, miellytti se

tämän omaa puoluetta tai ei. ”Perisuomalaisuuden” ja ”yhteisen hyvän” retoriikalla varustettu Niinistön tasapainoileva retoriikka onnistui väistelemään hyvin sellaiset erottautumisen kuopat, jotka olisivat heikentäneet hänen kannatustaan merkittävästi eri ihmisryhmissä.

7. PERUS-SUOMEN SOINI

7.1 Demokratia, oikeudenmukaisuus ja vapaus uhattuna

Timo Soinin kampanjatunnus oli ”Suomen Soini presidentiksi”. Hänen blogikirjoitustensa pääosassa erityisesti vuoden 2011 puolella oli keskustelu Euroopan unionista ja eurokriisin hoidosta. Lähes kaikki blogikirjoitukset koskivat marras-joulukuussa eurokriisiä. Mitä lähemmäksi vaalipäivä tuli, sitä enemmän aihepiirit vaihtuivat vaalitenttien ja nuorisovaalien arvioiksi (18.1.2012a, 18.1.2012b), muiden puolueiden arvosteluiksi (11.1.2012) ja kannatusmittausten kommentoinniksi (22.1.2012a). Soini oli vaaleja edeltävinä kuukausina selkeästi analysoimistani presidenttiehdokkaista ahkerin blogikirjoittaja, sillä esimerkiksi tammikuussa 2012 hän kirjoitti yhteensä 16 kirjoitusta. Tässä luvussa erittelen sitä, miten Soini käsittelee blogiretoriikassaan olennaisinta vallitsevaa ongelmaa Suomessa eli eurokriisiä.

Suomi on joutunut Soinin retoriikassa keskelle Euroopan kriisiä ilman omaa syytään. Yllätyksenä kriisi ei ole Soinille kuitenkaan tullut. Burke (1970, 4–5) totesi järjestyksen johtavan syyllisyyteen, koska kaikkia annettuja käskyjä tai normeja ei kyetä noudattamaan. Samalla tavalla Soini huomauttaa useaan otteeseen, ettei Euroopan unioni ole noudattanut ”omia sääntöjään” (ks. esim. Soini 21.10.2011, 30.11.2011). Burkelaisittain tämä ”act of disobedience” on epäjärjestykseen johtava ”paholaisen” synti, jonka seurauksena syyllisiä on rangaistava (ks. esim. Burke 1970, 184). Takuuksi monien eri tahojen syyllisyydestä Soini luettelee vuodesta 2002 alkaen eri tekoja ja lausuntoja, jotka viestivät siitä, että vuonna 1997 käyttöön otettua kasvu- ja vakaussopimusta on jätetty noudattamatta tai pidetty vähäarvoisena:

”Vuonna 2002 EU-komission puheenjohtaja Romano Prodi haukkui vakaussopimusta ’typeräksi’. - - Vuonna 2004 Ranska ja Saksa rikkoivat kasvu- ja vakaussopimusta toisena vuonna peräkkäin. Rangaistuksista puhuttiin, mutta kukaan ei uskaltanut vaatia niitä. - - Kesällä 2004 Kansainvälinen valuuttarahasto IMF hämmästeli EU:n jäsenmaiden retuperällä olevia talouslukuja. - - Myöhemmin samana vuonna komissio ehdotti vakaus- ja kasvusopimuksen sääntöjen löyhentämistä. Esitys miellytti erityisesti Saksaa ja Ranskaa. - - Vuonna 2005 Kreikka rikkoi sopimusta kymmenettä vuotta peräkkäin, mutta sitä ei rangaistu, koska Ranska ja Saksakin olivat selvinneet sanktioita. Keväällä 2005 EU-komissio vesitti yhteisen kasvu- ja vakaussopimuksen.” (Soini 16.11.2011.)

Soini osoittaa, että 2000-luvun kehitystä tarkasteltaessa ei ole lainkaan yllättävää, että myös muista säännöistä on alettu perääntyä: ”Vuonna 2009 helmikuussa korostettiin, että rahaliiton säännöt estävät toisia euromaita pelastamasta vaikeuksiin joutuneita valtiontalouksia” (Soini 16.11.2011). Jälleen kerran EU on joutunut kuitenkin rikkomaan omia sääntöjään: ”Tukipaketit ovat Suomen kannalta epäoikeudenmukaisia ja vaarallisen kalliita. - - Suomen kokonaisvastuut on arvioitu jopa 35 miljardiksi euroksi - -” Edellä kuvattu kehitys on johtanut talouden sairauteen, jonka Soini määrittelee ”maksukyvyttömyydeksi” (Soini 17.10.2011).

Sääntöjen rikkomisen seurauksena Euroopan unioni on kääntynyt aiemmin edustamiaan arvoja ja periaatteita vastaan. Nämä kolme laajaa kannatusta nauttivaa universaalia motiivia ovat ”demokratia”, ”vapaus” ja ”oikeudenmukaisuus” (ks. Soini 17.10.2011). Identifikaation kannalta Soini pyrkii jakamaan yhteisen kokemuksen siitä, että suomalaisia kohtaan on toimittu EU:n taholta väärin. EU negaatioineen on siis tekijä, joka on Suomen täydellisyyden ihanteen edessä.

Kirjoituksessaan *EU-kritiikkiä ei saa enää maan alle* Soini (9.10.2011) julistaa talous- ja rahaliiton olevan ”epäonnistunut”, mutta ”eliitti tuputtaa edelleen menestystarinaansa”. Soinin mielestä demokratia Euroopan unionissa ei ole todellista tai aitoa demokratiaa. Demokratian sijaan Euroopan unioni on Soinin (9.10.2011) mukaan ”byrokratia”. Suomen osallistuminen tukipaketteihin on demokratian vastaista: ”Suomi maksaa näitä talkoita niin kuin se olisi ollut mukana soppaa keittämässä! Ilman, että olemme asiassa koskaan tehneet yhtään päätöstä. Se on sitä EU-demokratiaa.” (Soini 12.12.2011.) Demokratia ja oikeudenmukaisuus kulkevat Soinin retoriikassa käsi kädessä. Suomen osallistuminen Kreikan tukipaketteihin ”siinä suhteessa, joka sillä on eurojärjestelmässä” on ”kohtuutonta” ja suomalaisista tehdään ”nettomaksajien maailmanmestareita” (Soini 20.11.2011). Myöhemmässä kirjoituksessaan Soini (30.11.2011) painottaa, että on ”epäoikeudenmukaista asettaa suomalainen veronmaksaja tämän kriisin maksumieheksi”.

Soinin arvostelu epäoikeudenmukaisuutta, EU:n demokratiaa ja kokonaisuutena epäonnistunutta talous- ja rahaliittoa kohtaan voidaan nähdä burkelaisen negaation kautta sellaisena ongelmana, josta Suomen kansa on syytä pelastaa. ”Epäoikeudenmukaisuus” ja ”epäonnistuminen” sisältävät itsessään jo negaation etuliitteessään ”epä-”. Symbolisesti ”epäoikeudenmukaisuus” jo osoittaa Soinin viittaavan negaatioon: oikeudenmukaisuutta ei

ole tai se ole ainakaan täydellistä. Samalla tavalla ”epäonnistuminen” taas viittaa onnistumisen ja menestymisen puutteeseen. Sama retorinen keino toistuu demokratian kohdalla Soinin (9.10.2011, 21.10.2011) todetessa, että EU on demokratian sijaan ”byrokratia”, joka arkikielessä usein mielletään negatiiviseksi, hallinnolliseksi sääntelyksi. Mainitut synnit, byrokratia, epäoikeudenmukaisuus ja epäonnistuminen EU:ssa ovat väärin erityisesti maassa, joka ei ole virheisiin osallistunut: ”Me olemme pitäneet velkarajoista kiinni, kun muut ovat rikkoneet sääntöä säännön perään. Kaikista euromaista ainoastaan Suomi ja Luxembourg ovat pysyneet sopimusten sisällä.” (Soini 20.11.2011.)

7.2 Itsenäisyys vai liittovaltio?

Itsenäisyys on demokratian, vapauden ja oikeudenmukaisuuden ohella järjestys, jonka Soini näkee olevan uhattuna. Itsenäisyydessä on kyse suomalaisten laajasti jakamasta symbolista, joka erottaa suomalaiset ”muista”. Soinin (30.11.2011) mukaan eurooppalaista liittovaltiokehitystä edistävät esimerkiksi pyrkimykset työmarkkinoiden sääntelyn yhtenäistämiseksi, eläkejärjestelmien integroimiseksi, Euroopan laajuisen työttömyysturvan luomiseksi ja yhteisten riskinjakomekanismien käyttöönottamiseksi.

Itsenäisyyttä uhkaa nimenomaan euroalue (Soini 30.11.2011). Jo nykyisessä rahaliitossa on sellaisia maita, joita ”ei olisi alun perin pitänyt ottaa mukaan lainkaan” (Soini 16.11.2011). Lisäksi Soini useampaan otteeseen toteaa, että Suomi on virheellisesti euroalueessa, sillä sen ulkopuolisten maiden, kuten Ruotsin, Norjan, Tanskan, Iso-Britannia ja Sveitsin luottoluokitukset eivät ole laskeneet (ks. Soini 20.11.2011, 30.11.2011, 16.1.2012). Soini (30.11.2011) vihjaa, että Suomen jatkaessa euroalueessa, sen tulevaisuus on liittovaltiossa, koska ”euro ei toimi ilman laajamittaista liittovaltiota”. Tämä kehitys näyttäisi johtavan siihen, että Suomi tulisi tasapäistetyksi niiden maiden kanssa, joita ei olisi edes tullut ottaa euroalueeseen. Nämä maat edustavat Soinille erilaisia kulttuureja ja perinteitä kuin mihin Suomessa on totuttu. Esimerkiksi Italia, Kreikka, Portugali ja Espanja ovat ”korruption, hallinnon tehokkuuden ja lakien noudattamisen” suhteen lähimpänä ”kehittyviä valtioita” ja Suomi taas euromaista ”kaikkein kauimpana niistä”. Samaan aikaan euroalueen ulkopuoliset maat jatkaisivat menestystarinoitaan taloudellisesti itsenäisinä maina. (Soini 30.11.2011.)

Soini näkee itsenäisyyden ”järjestyksen” järkkymisen olevan seurausta hallituksen pyrkimyksestä olla mukana kansainvälisessä päätöksenteossa kansallisen itsemääräämisoikeuden kustannuksella. Tätä Soini havainnollistaa kuvatessaan 8.12.2011 järjestettyä EU-huippukokousta, jossa keskusteltiin Euroopan vakausmekanismista ja sijoittajanvastuusta: Suomen kantaa ei ole edes kysytty kokouksessa, eikä päätöslausumasta löydy mainintaa ”ohjeistuksesta ja valtuutuksesta, jolla eduskunta lähetti hallituksen neuvottelemaan”. Tämä taas johtuu siitä, että muut maat tietävät, että ”suostumme kuitenkin”, koska hallituksemme mielestä Suomen ”pitää olla päätöksenteon ytimessä”. (Soini 9.12.2011a.)

Kaikista vaarallisinta on, että samaan aikaan, kun muualla Euroopassa liittovaltiokehityksestä puhutaan avoimesti, Suomessa liittovaltiota ”hivutetaan” eteenpäin: ”Kyse on niin suuren mittaluokan ratkaisuista Suomen itsenäisyyden kannalta, ettei sellaisia saa tehdä vaivihkaa ja ilman julkista debattia” (Soini 30.11.2011). Soini (9.12.2011a) kuitenkin muistuttaa itse varoittaneensa liittovaltiokehityksestä jo toukokuuisessa kirjoituksessaan Wall Street Journalissa: ”Yksimielisyyden poistaminen on vain ajan kysymys. Silloin meillä on täysmittainen varainsiirtoja tekevä liittovaltio.” Soini tulee samalla asettaneeksi oman puolueensa avoimuuden ja rehellisyyden edustajaksi, joka kunnioittaa ”kansan päätöksiä”, ja hallituksen salailun ja valheellisuuden edustajaksi, joka tekee päätöksiä ”ilman äänestäjien siunausta”. (Soini 30.11.2011.)

7.3 Syntinen eliitti pahuuden takana

Soinin pelastustarinassa suomalaisten kokema epävarmuus johtuu sääntöjen noudattamatta jättämisestä, epäoikeudenmukaisuudesta ja byrokratiasta Euroopan unionissa. Samanaikaisesti euroalueella on pyrkimyksiä liittovaltioon, joka uhkaa kansalaisia yhdistävän symbolin, Suomen itsenäisyyden, menettämistä. Yhdistävä tekijä kaikille syntipukeille on heidän kuulumisensa ”eliittiin”. Tässä luvussa käyn tarkasti läpi sen, ketä Soinin retoriikassa kuului ”muihin” eli ”eliittiin”. Seuraavassa luvussa (7.3) tarkastelen tarkemmin, ketkä lukeutuivat taas ”meihin”.

Syntipukkistrategian mukaisesti Soini luo vahvan vastakkainasettelun ”kansan” ja ”eliitin” välille ja syyttää eliittiä edellä kuvatuista ”synneistä”. Tämänkaltainen vastakkainasettelu

kansan ja eliitin välisestä jännitteestä on ”populismien ydintä”, kuten Mari K. Niemi (2012, 327) on huomauttanut. Soinin määrittelemät syntipukit määräytyvät tehtyjen syntien mukaan. Hän käyttää vahvoja paholaistermejä erottuakseen eliitistä. Burke (1967, 202) kutsuu tällaista prosessia puhdistautumiseksi erottautumisen kautta (purification by dissociation). Eurokriisin aiheuttama syyllisyys puhdistetaan osoittamalla, että synti on seurausta EU:n johtavien poliitikkojen ja pankkiirien välisestä ”euroalueen pyramidihuijauksesta”. Pyramidihuijauksen taustalla on poliittisten johtajien ja pankkien ”symbioosi”, jossa ensin mainitut ”kiirehtivät pelastamaan pankkeja”, minkä seurauksena pankit ”kiitollisina suostuvat vastapalvelukseksi lainaamaan hallitukselle yhä enemmän” (Soini 17.10.2011). Tämän ”mädännäisyys” on seurausta poliitikkojen ”tunaroinnista, vastuun pakoilusta ja tosiasioiden kieltämisestä” (Soini 17.10.2011; 16.11.2011).

Itsenäisyyden kannalta paholaisina voidaan nähdä Suomen kaksi edellistä hallitusta, jotka ovat esittäneet ”itsenäistä linjaa”, mutta todellisuudessa olleet aina ”Saksan ja Ranskan talutusnuorassa” (Soini 30.11.2011). Soini näkee pääministeri Kataisen ottavan harppauksia kohti ”itsenäisyyden myymistä” ja ”velkaunionia, kansallisen budjettivallan menettämistä, Suomen täysvaltaisuuden myymistä – sekä räjähtävällä voimalla lisääntyvää valtion velkaa” (Soini 9.12.2011a). Itsenäisyyden järjestykselle Soini näkee vaaraksi liittovaltiokehityksen ja sen, että liittovaltioon luisutaan salaillen: ”Hallitus ei ole myöntänyt sitä, mistä muualla puhutaan avoimesti: euro ei toimi ilman laajamittaista liittovaltiota” (Soini 30.11.2011).

Soinin retoriikassa syyllisten suurimpia syntejä näyttävätkin olevan salailu, huijaukset ja valheelliset väitteet. Olen yllä jo maininnut, kuinka Soini kutsui tukipakettipolitiikkaa ”pyramidihuijaukseksi”, ja kuinka hallitus salaillen ja hivuttaen ohjailee Suomea kohti liittovaltiota. Näiden lisäksi Soini syyttää esimerkiksi mediaa eliitin suosimisesta ja Paavo Lipposta valheellisista väitteistä koskien kansanedustaja Jussi Niinistöä. (Ks. Soini 9.10.2011, 17.10.2011, 13.1.2012.)

Retorisesti salailuun ja valheellisuuteen viittaaminen on erittäin voimakas erottautumisen keino. Ensiksi tartun Soinin esittämään kritiikkiin hallitusta ja sen kansanedustajia kohtaan. Eliittiin ilmiselvästi yhdistyy Soinin retoriikassa poliittinen johto, jota edustaa Suomessa hallituksen ministerit ja kansanedustajat. Rivien välistä Soinin voi tulkita vihjaavan salailun ja valheellisuuden olevan vastoin Suomen perustuslain (11.6.1999/731)

29. pykälää, jonka mukaan kansanedustajan noudatettava oikeutta ja totuutta toimessaan. Soinin väite hallituksen salailusta on vahva syytös, sillä esimerkiksi eduskunnassa perinteisen tavan mukaan ketään ei saa syyttää valehtelijaksi. Valheellisuudesta eduskunnassa on keskusteltu muun muassa Yle Puheen Poliitikkaradiossa 4.12.2015 (ks. Poliitikkaradio 2015). Toisaalta Soini myös asettuu samalla ”tavallisen kansan” saappaisiin, joka on mielipidemittauksissa toistuvasti asettanut poliitikot ammattien rankingissa pohjalle. Esimerkiksi Kari Palonen (2012, 97-113) on käsitellyt poliitikoihin kohdistuvaa paheksuntaa artikkelissaan *Poliitikko – pahan ruumiillistuma?*.

Soini kritisoi mediaa väittämällä sen suosivan eliittiä ja EU:ta. Hänen mukaansa poliittisella ja taloudellisella eliitillä on vaikutusvaltaa valtamediassa, kuten Helsingin Sanomissa (Soini 9.10.2011). Soini ohjeistaakin lukijoitaan mediakriittisyyteen. Kriittisyyden tulee kohdistua erityisesti kirjoituksiin EU:sta, jonka puolesta Soini väittää median kirjoittavan tarkoituksella myönteisesti. Toisaalta Soini peilaa mediaa myös suhteessa perussuomalaisiin, joita vastaan on tehty esimerkiksi ”tarkoitushakuisia” gallupmittauksia. (Soini 9.10.2011, 12.11.2011.) Samalla Soini tulee kyseenalaistaneeksi median roolin niin kutsuttuna neljäntenä valtiomahtina eli eräänlaisena vallan vahtikoirona. Sen sijaan Soini (16.1.2012) väittää median ”myötäkehräävän” eliittiä. Eliitin ja median yhteistyön takia Soini kannustaa yleisöään entistä enemmän etsimään monipuolisesti tietoa esimerkiksi sosiaalisesta mediasta ja ottamaan vasta sen tiedon perusteella kantaa asioihin. (Soini 9.10.2011.)

Tähän mennessä olen nimennyt Soinin retoriikasta eliittiin kuuluviksi ryhmiksi tukipakettipolitiikan pyramidihuijausta suorittavat pankit, pankkiirit ja poliittiset johtajat, Suomen hallituksen ja valtamedian. Näiden lisäksi eliittiin kuuluu myös ”suvaitsevaisto”. Soini tarkoittaa ”suvaitsevaistolla” tulkintani mukaan perussuomalaisvastaista, tekopyhää ja ei-aitoa suvaitsevaisuutta, jota ”eliitti” ja ”tosikot” edustavat. Suvaitsevaistoon näyttäisi myös yhdistyvän hyväksymättömyys Soinin aborttikantaa kohtaan ja pelko tavallisten suomalaisten pääsystä eduskuntaan (ks. Soini 9.12.2011b, 3.1.2012, 18.1.2012a). Sen sijaan aitoa suvaitsevaisuutta edustaa ainakin nuoriso: ”Abortistakin on kysytty. Kauniisti ja kunnioittaen. Nuoret ymmärtävät mitä tarkoitan, kun ilmoitan vastustavani kuoleman kulttuuria, nekin, jotka ovat eri mieltä. Yllätyksenä suvaitsevaistolle, moni on myös samaa mieltä kanssani ja se ei näy päälle päin.” (Soini 18.1.2012a.)

Soinin erottautumiseen perustuva retoriikka pyrkii identifikaatioon osoittamalla, ettei yleisöllä ole valittavanaan hänelle vartenotettavaa vaihtoehtoa. Eliitin voi tulkita olevan tavallisesta kansasta vieraantunut moninainen ryhmä, joka toimii kansan tahdosta tai edusta välittämättä. Eliittiin lukeutuu lähes koko eduskuntapuolueiden kirjo, erityisesti hallituspuolueet, jotka ovat ryvettyneet EU:n ja euroalueen ongelmien myötä. Erottautumistaan muista puolueista Soini korosti erilaisin metaforisin sanavalinnoin. Esimerkiksi vihreät Soini (20.1.2012a) yhdisti ”kukkakauppiaisiin” ja luonnehti RKP:ta ”suvaitsevaiston etuvartioksi” (Soini 13.1.2011). SDP:tä Soini (7.10.2011) syytti uskomisesta ”täytettyyn pingviiniin” eli tukipakettien vakuuksiin, Soinin sanojen mukaan johonkin sellaiseen, jota kukaan muu ei halua, ja jonka arvoa ei tiedetä. Kokoomuksen silloista Eurooppa-ministeriä Alexander Stubbia ja hänen kaltaisiaan Soini (7.10.2011) kutsui ”sileäkätisiksi”. Soinin aborttikantaa arvostelleet presidenttiehdokkaat, Lipposen, Biaudet’n ja Arhinmäen, hän jakoi kastiin, joilla ei ole ”sydämen sivistystä” (Soini 9.12.2011b). Myös oppositiopuolue keskusta saa oman osansa. ”Keskustalandian” eli maakuntien puolueella ei Soinin mukaan puolueella ole johdonmukaista linjaa eurokriisin hoidossa (Soini 9.12.2011a, ks. myös 20.1.2012a).

Burken teoriassa ”kieltäytyminen” (rejection) on ”hyväksymisen” (acceptance) sivutuote. Kieltäytyminen kumpuaa yleensä kielteisenä asenteena valtaapitävien hallitsevaa ”symbolia” kohtaan. Kieltäytymisen tavoitteena on saada aikaan muutos ihmisten ”uskollisuudessa”. (Burke 1961, 21.) Negaatiot yhdistettynä ”täydellistymisen periaatteeseen” puolestaan johtavat syntipukin etsimiseen ja ”uhraamiseen”. (Burke 1966, 18–19, 435–436.) Juuri tällaisesta kehityksestä Soinin syntipukkistrategia koostuu:

- 1) ”Osalle Suomen kansaa on vielä epäselvää se, että Suomen ei todellakaan ole pakko olla näissä paketeissa mukana, vakuuksilla tai ilman niitä. Siis Suomen ei ole pakko olla mukana missään tukipaketissa!” (Soini 7.10.2011.)
- 2) ”Pitääkö hyvinvointimme tuhota EU:ta takaamalla ja maksamalla muiden maiden velkoja? Ei pidä. Pitääkö suomalaisten maksaa Etelä-Eurooppalaisten verot? Ei pidä.” (Soini 16.1.2012.)
- 3) ”EU:sta ja eurosta ei voi erota. Ihanko totta? Ovatko ne vankiloita? Ikuinen oli Neuvostoliittokin, kunnes lakkasi olemasta.” (Soini 9.10.2011.)
- 4) ”Pankki- ja pörssipelureiden lasku veronmaksajille kasvaa niin kauan kuin pöhköt poliitikot ottavat vastuun toisten veloista ja törttöilyistä” (Soini 16.1.2012).

Soinin pelastustarinassa on paljolti kyse kieltäytymisestä edellytyksenä suomalaisten pelastukselle. Suomen on kieltäydyttävä tukipaketeista, velkojen takaamisesta, eliitin vallasta ja EU:sta ”pakkona”. Samalla Soini syöksi syyllisyyden eliitin eli hallituksen, pankkiirien ja suvaitsevaiston taakaksi. Ratkaisevaa tämänkaltaisen retoriikan onnistumisen kannalta on, kuinka laajan joukon Soini kykenee identifioimaan ”meidän” joukkoon. Laajan erottautumisen ja vahvojen paholaistermien seurauksena on varmaa, että kaikkia yhdistävää transsendenttista ehdokasta Soini ei millään kykene symboloimaan. Seuraavaksi siirrynkään tarkastelemaan, millaisia ryhmiä Soini pyrki identifioimaan ”kansansa”.

7.4 Rankaise eliittiä – äänestä perussuomalaisia

Vääryys on mahdollista lopettaa presidentinvaalissa rankaisemalla syntipukkeja. Symbolinen ”uhraus” tapahtuu äänestämällä presidentiksi eliitin ehdokkaiden sijaan Soinia. Soini antaa lukijan ymmärtää, että eduskuntavaaleissa saavutettu vaalivoitto ei ollut riittävä muuttamaan Suomen EU-politiikkaa, sillä hallitus muodostettiin EU-myönteisten puolueiden kesken. Perussuomalaiset olivat jääneet hallituksesta pois juuri EU-politiikan ja tukipakettien vuoksi (ks. Soini 10.6.2011). Presidentinvaali tarjoaa kuitenkin yleisölle uuden tilaisuuden äänestää joko perussuomalaisten tai hallituksen EU-politiikan puolesta: ”Presidentinvaaleille on tulossa myös suuri yleispoliittinen merkitys. Mikäli SDP romahtaa presidentinvaaleissa, voi hallitus romahtaa jo keväällä sisäisiin ristiriitoihin kevään budjettikehysneuvotteluissa.” (Soini 6.1.2012.)

Esitellessään omaa ratkaisuaan eurokriisin hoitamiseksi Soini vertaa Euroopan maiden maksukyvyttömyyttä metaforisesti ”syöpäkasvaimeksi”, joka on operoitava mahdollisimman pian (Soini 17.10.2011). Hän herättää metaforallaan yleisönsä odotukset siitä, että hän tarjoaa jatkossa oman ”operaationsa” syöpäkasvaimen poistamiseksi. Tällaisella metaforisella, ”satunnaisella” muodolla (ks. Burke 1953, 127), joita Soini muutoinkin retoriikassaan viljelee, on tärkeä merkitys tekstin suostuttelevuuden kannalta. Satunnaisen muotoilun tehtävä on toimia samalla tavalla kuin toisto: Soini irrottaa kirjoituksestaan tietyn itsenäisen osan, jonka toivoo jäävän yleisönsä mieleen.

Satunnaisessa muotoilussakin on juoni, alku ja loppu, vaikka se on osa tekstin kokonaisuutta (Burke 1953, 127). Juonta noudattaen Soini esitteleekin oman ratkaisunsa syöpäkasvaimen parantamiseksi Euroopassa: ”Pankit tarvitsevat rehelliset ja tiukat stressitestit. - - Maksukyvyttömät pankit ja rahoituslaitokset tulee sulkea - -. Jos pankkeja pääomitetaan veronmaksajien rahoilla, siinä tapauksessa näiden pitää saada vastineeksi pankkien osakkeita ja koko johtokunta pitää vaihtaa.” (Soini 17.10.2011.) Euromaiden velkaantumisen kohdalla Soini toteaa, että ”kriisistä selviäminen edellyttää merkittäviä velkajärjestelyjä” (Soini 17.10.2011).

Ajatukseen velkajärjestelyistä Soini palaa myöhemmissä kirjoituksissaan tarkemmin. Soinin mukaan Kreikan velkaa on leikattava vähintään 60 prosenttia, ja luotava ohjelma, joka takaa talouden kestävyuden. Ohjelman suunnittelun ja rahoituksen valvontavastuun Soini siirtäisi Kansainväliselle valuuttarahastolle (IMF) pois euromaiden poliitikoilta, joilla ei Soinin mielestä ole asiasta ”kokemusta” eikä ”uskottavuutta”. Pankit, jotka jäävät ilman markkinarahoitusta, on ”pääomittava kansallisesti” ja ”kovilla ehdoilla”. Mikäli jokin valtio ei itse kykene ratkaisemaan pankkikriisiään, ratkaisuksi Soini tarjoaa IMF:n johtamaa ohjelmaa. Lopuksi Soinin ja perussuomalaisten mielestä ”on tehtävä selvitys Suomen rahapoliittisista vaihtoehdoista”. Soini korostaa nimenomaan Suomen edun olevan tärkeintä, ei välttämättä siis euron rikkominen tai eurosta eroaminen. (Soini 20.11.2011, 27.11.2011.)

Kenties vielä tärkeämpää kuin vaaditut toimenpiteet itsessään, ovat ne arvot, joiden puolesta näillä toimenpiteillä taistellaan: ”demokratia”, ”oikeudenmukaisuus” ja ”vapaus”. Soini itse on omien sanojensa mukaan ”sisäistänyt” mainitut arvot ja periaatteet (Soini 17.10.2011). Näin ollen hän olisi myös paras henkilö edustamaan arvoja. Hän huomauttaa, että presidentinvaalin toisella kierroksella ”tavallisen kansan” on haastettava arvoja vastaan toimiva ”poliittinen eliitti”, toisin sanoen ”sekä Niinistö että kokoomusvetoinen hallituspolitiikka” (Soini 6.1.2012). Kuitenkin ennen toista kierrosta äänestäjien on suoritettava puhdistava rituaali: Soini on äänestettävä ”finaaliin” ensimmäiseltä kierrokselta. Tämä toteutuu, kun ”perussuomalaisten kannattajat äänestävät minua”. (Soini 3.1.2012, 6.1.2012.)

”Perussuomalaisten kannattajat näkivät ja kuulivat [vaalikeskusteluista], että asialistamme on voimissaan. - - Viestini on Perussuomalaisten ja omille

kannattajilleni. Kun kannatat meitä, äänestä minua. Niin yksinkertaista se on. Kun tässä onnistumme, toinen kierros on kohdallani mahdollinen. Perussuomalaisia äänesti eduskuntavaaleissa 560 000 ihmistä. Se joukko voi viedä toiselle kierrokselle ja olen tavannut tuhansia heistä kahden viime viikon aikana. Ja tapaan vielä parissa päivässä ainakin 1000.” (Soini 20.1.2012a.)

Soini korostaa presidentinvaalin aikaisissa blogikirjoituksissaan perussuomalaisuutta ja perussuomalaisia taistelussa eliittiä vastaan. Soinille on tärkeää, että puolue on merkittävässä ”tulevaisuuskeskustelussa” eli presidentinvaalissa mukana ja että sen kannattajat tietävät, mitä saavat vastineeksi äänelleen (Soini 18.9.2011). Eduskuntavaaleissa perussuomalaiset sai laajan kannatuksen, ja Soini pyrkiikin identifioitumaan juuri jytken äänestäneen ”kansan” kanssa. Olennaista onkin, miten Soini kuvailee tätä kansaa, jonka kanssa hän pyrkii ainakin vaalien ajan luomaan hegemoniaa erilaisin identifikaation keinoin.

Soinin retoriikassa ”kansaa” näyttäisi yhdistävän ”pienuus”. Tämä tarkoittaa sekä ”pienituloista” että tietyllä tavalla eliitin edessä voimatonta ja pientä kansalaista. Toinen yhdistävä tekijä on ”tavallisuus”. Tavallisuus viittaa tavanomaista työtä tekevään ihmisryhmään, ”rahvaaseen” eli naisiin ja miehiin ”suoraan sahalta ja sairaaloista”. Erottautuminen tapahtuu näin ollen vähemmän fyysistä työtä tekevästä kansanryhmästä, etenkin jos tulotaso on korkea. Tavallisuus viittaa lisäksi ”tavallisiin veronmaksajiin”. Veronmaksun yhteydessä tavallisuus viitanee ainakin edellä mainittujen ammattien perusteella siihen, että veroa maksetaan tavallisesta tehdystä työstä. Tässä mielessä esimerkiksi pääomatuloista veroa maksavat jäävät tavallisten veronmaksajien ulkopuolelle. Edellä mainittujen tekijöiden lisäksi Soini käyttää ”meistä” adjektiiveja ”barskit” ja ”rohkeat”. (ks. Soini 2.10.2011, 17.10.2011, 3.1.2012, 20.1.2012a.)

Soinin ”pelastus” tapahtuu nimenomaan perussuomalaisten kautta. Suomi on ajautunut keskelle eurooppalaista talouskriisiä, minkä seurauksena maa on saanut ”miljardiluokan” velkavastuut (Soini 16.1.2012). Soini vertaa Suomen osuutta kriisimaiden vastuista sotakorvauksiin: ”Sotakorvausten arvo nykyrahassa oli noin 4 miljardia euroa. Kriisimaiden vastuista uhkaa tulla paljon kalliimmat” (Soini 20.11.2011). Eliitin johdolla Suomi on menossa kohti ”taloudellisia raunioita”. Burken ajatusta ”symbolisesta uudelleensyntymisestä” mukaillen perussuomalaisten johdolla suomalaiset kokisivat taloudellisen ”uudelleensyntymisen”, jonka jälkeen ”tavallisia” ja ”pieniä” kansalaisia ei

enää sorrettaisi (ks. Burke 1967, 203). Niin kuin Suomi jälleenrakennettiin ”talvisodan raunioille”, perussuomalaiset rakentavat tarvittaessa Suomen talouskriisin raunioille: ”Maamme rakennettiin talvisodan raunioille. Me [perussuomalaiset] teemme sen uudelleen, jos on pakko” (Soini 20.11.2011).

7.5 Perus-Suomen Soini presidentiksi

Soini muodosti blogikirjoituksissaan sellaisen erottautumiseen perustuvan identifikaatiokokonaisuuden, jonka elementit ovat loogisessa suhteessa toisiinsa nähden. Nämä kaikki elementit pyrkivät torjumaan EU:n ja euron aiheuttamaa epävarmuutta Suomen taloudelle, itsenäisyydelle, vapaudelle, demokratialle ja oikeudenmukaisuudelle. Tässä luvussa käyn läpi Soinin pelastustarinan ja identifikaatioprojektin, jonka elementtejä olen jo edellä kuvannut. Johtopäätöksissä arvioin Soinin menestystä vaalissa suhteessa identifikaatioon.

Brummettin (1981, 260) mukaan ulkopuolisen syntipukin nimeäminen vaatii todisteita hierarkian murennuttamisesta ja syyllisyydestä, mutta syyllisyys on saatava poistumaan eli puhdistettava yleisöstä. Sen sijaan syyllisyys asetetaan ulkopuoliselle syntipukille. Kuin todisteeksi syntipukkien syyllisyydestä ”hierarkian murentumisen” uhkaan Soini (9.1.2011) esitteli kaksi vaihtoehtoa presidentinvaaliin, syntipukkien ja ”meidän” vaihtoehdon: ”Onko Presidentin tehtävänä maailman parantaminen tai Suomen maineen suojeleminen vai SUOMEN ETUJEN PUOLUSTAMINEN?” Ensin mainittua vaihtoehtoa Soini kuvailee ”Lippos-kokoomuslaiseksi linjaksi”, joka vie yhä syvemmälle EU:n ytimeen, hyväksyy ”mukisematta” Merkelin ja Sarkozyn ehdotukset ja jatkaa ”muiden maiden (Kreikan ym.) laskujen maksamista” (Soini 9.1.2011). Tämän tien suunnannäyttäjien ryhmä on eliitti, johon Soinin retoriikassa yhdistyvät ”suvaitsevaisto”, ”valuutanhimoiset pankkiirit”, ”Bryssel–Frankfurt-akselin kiskurit” ja ”lihavat EU-kissat”, joilla hän tarkoittaa EU:n poliittisia päättäjiä, sekä ”lauma pikkulapsia”, jolla hän viittaa Suomen hallitukseen. (ks. Soini 17.10.2011, 9.12.2011a, 3.1.2012.)

Toista tietä johtaa perussuomalaisten presidenttiehdokas Soini. Hänen vaihtoehtonsa voidaan tiivistää identifikaation näkökulmasta kolmeen kohtaan:

- 1) Laajaa yhteistä rintamaa haettiin retorisesti korostamalla demokratiaa, vapautta ja oikeudenmukaisuutta, joita syntipukit uhkasivat. Arvoilla on muuten erottautumiseen ja sirpaleisuuteen perustuvan retoriikan kannalta tärkeä yhdistävä vaikutus.
- 2) Edellä mainittujen lisäksi itsenäisyys oli neljäs yhdistävä arvo Soinin ja yleisön välillä. Itsenäisyyden teho Soinin retoriikassa identifikaation kannalta perustuu sen symboliseen arvoon, joka erottaa Suomen muista maista ja Euroopan unionista. Itsenäisyyttä uhkaava liittovaltio yhdistäisi Suomen vieraisiin ja alempiarvoisiin kulttuureihin.
- 3) Yhteistä rintamaa haettiin lisäksi korostamalla tavallisuutta ja pienuutta. Arvot kietoutuvat vaatimukseen demokratiasta, vapaudesta ja oikeudenmukaisuudesta.
- 4) Kaikkien yllä mainittujen elementtien tärkeimmäksi symboliksi kohosi Soini ja hänen puolueensa perussuomalaiset. Tästä kumpusi kaikille eduskuntavaaleissa perussuomalaisia äänestäneille kansalaisille tehtävä äänestää Soini haastamaan Niinistö ja hallituspolitiikka presidentinvaalin toisella kierroksella.

Koko kansan presidentille on tyypillistä esittäytyä laajoja kansanjoukkoja yhdistävällä, usein melko abstraktilla retoriikalla. Kuten yllä olen esittänyt, Soinilla oli elementtejä tämän tyyppisestä retoriikasta. Soinin retoriikassa ironiseksi näiden käyttämisen tekee hänen viljelemänsä vahvat paholaistermit. Burkelaisen transsendenssin perusidea on, että jonkin laajasti jaetun arvon tai periaatteen alle kyetään yhdistämään ristiriitaisiakin ihmisryhmiä. Vahvoihin paholaistermeihin perustuva retoriikka vie kuitenkin mahdollisuudet onnistua tässä, koska kyseisellä retoriikalla ehdokas ei edes tarjoa vastakkaisille ryhmille tartuntapintaa, vaan pyrkii erottautumaan näistä ryhmistä. Tällöin transsendenttisten arvojen teho jää väistämättä heikommaksi ”koko kansan” identifikaation kannalta.

Soini näyttääkin pyrkineen identifikaatioon erottautumisen kautta, joka on tehokas keino me-hengen vahvistamiseen oman puolueen sisällä. Hän pyrki jättämään vaikutelman, että vain hän ja muut perussuomalaiset edustavat demokratiaa, oikeudenmukaisuutta, vapautta ja itsenäisyyttä. Arvoista syntyi tietyllä tapaa alisteinen seuraus puolueen vallalle: rankaisemalla syntipukkeja ja äänestämällä perussuomalaisia kansalainen antaa tukensa myös edellä mainituille arvoille, koska vain Soini ja muut perussuomalaiset edustavat näitä arvoja Soinin niille antamissa merkityksissä.

Erottautumiseen perustuvasta retoriikasta on syytä nostaa esiin kolme merkittävää tekijää. 1) Soinin retoriikassa yleisölle ei pyritä jättämään rationaalista vaihtoehtoa lainkaan, vaan yleisö valitsee hyvän perussuomalaisten puolueen ja pahan eliitin väliltä. Erottautumiseen perustuvan retoriikan tehokkuutta on tarkasteltu Burken artikkelissa *The Rhetoric of Hitler's "Battle"*, jossa Burke osoittaa Hitlerin äärimmäisen esimerkin kautta paholaisfunktion tehokkuuden identifikaation keinona (ks. Burke 1967). 2) Erottautumisella on puhdistava vaikutus ja yhteinen syntipukki nostattaa ”me”-henkeä yleisössä. Syntipukkistrategiassa on kyse siis ”puhdistautumisesta erottautumisen kautta” (Burke 1952, 202). 3) Syntipukkistrategian olennainen osa on syntipukkien rankaiseminen, joka vaalikampanjaretoriikassa tapahtuu luonnollisesti vaalien kautta. Kansalaisten on rangaistava eliittiä äänestämällä siihen kuulumatonta ehdokasta. Tähän mahdollisuuden tarjoaa oppositiopuolue perussuomalaisten ehdokas Soini, jonka kautta syntipukkien aiheuttama vääryys saadaan päättymään. Samankaltaista retoriikkaa on kuvattu esimerkiksi Brummettin (1981, 260-261) analyysissä, missä arvioidaan vuonna 1980 Yhdysvaltojen presidentinvaalien ehdokkaan, John B. Andersonin, kampanjaretoriikkaa ja hänen syntipukkistrategiaansa. Soinin tavoin Andersonkin pyrki osoittamaan, että valitsemalla hänet presidentiksi yleisö samalla rankaisisi järjestyksen rikkoneita syntipukkeja.

Kuten aiemmin totesin, presidentin tulee pyrkiä laajaan representaatiosuhteeseen äänestäjiensä kanssa. Identifikaation näkökulmasta oman puolueen korostaminen presidentinvaalissa ei ole menestyksekkästä. Kuten Tilli (2012b, 71–72) on huomauttanut, millään puolueella ei ole Suomessa 50 prosentin kannatusta, minkä vuoksi oman puoleen rajat on kyettävä ylittämään: ”Puoluetausta onkin usein tekijä, jota pyritään häivyttämään taustalle ja nostamaan sen sijaan esiin laajemmin yhdistäviä tekijöitä” (Tilli 2012b, 72). Transsendenttisestä ”kansan edun” korostamisesta huolimatta Soini identifioitui ennen kaikkea oman puolueensa, perussuomalaisten, presidenttiehdokkaana.

Kuin vahvistuksena oman puolueensa ainutlaatuisuudesta Soini julkaisi kolme viikkoa ennen ensimmäisen kierroksen vaalipäivää ylistyspuheen perussuomalaisille, joka oli otsikoitu *Olen ylpeä Perussuomalaisuudesta*. Kirjoituksessaan hän luetteli puolueensa parhaita ominaisuuksia: perussuomalaiset koostuu ”tavallisista ihmisistä”, puolueessa vallitsee ”arjen ja elämän maku” ja se toimii ”suvaitsevaiston vastavoimana”. Nämä kaikki ovat niitä asioita, joiden varaan Soinin identifikaatioprojekti rakentui. Hän korosti

puoleensa olevan hänelle ja hänen kaltaisilleen oma ääni, kanava ja puolue. (Soini 3.1.2012.)

Yllä kuvatussa kirjoituksessaan Soini (3.1.2012) huomauttaa, että menestyminen presidentinvaalissa olisi vain looginen jatkumo eduskuntavaalien menestykselle: ”Perussuomalaiset oli eduskuntavaaleissa Suomen kolmanneksi suosituin puolue. Gallupeissa olemme tällä hetkellä kakkosena, kesällä kävimme jopa gallupkärjessä. - - Minulla, Perussuomalaisena presidenttiehdokkaana, on todellinen mahdollisuus päästä presidentinvaaleissa toiselle kierrokselle ja sitten on kaikki mahdollista.” Myös myöhemmin vuonna 2012 järjestetyt kuntavaalit huomioidaan myös tässä loogisessa päättelyssä: ”Kuntavaaleissa Suomen poliittinen värikartta menee uusiksi. Silloin tulee Jatko-Jytty.” Kaikkien vaalien menestys on kuitenkin kiinni perussuomalaisista itsestään. Rituaali, jolla syntipukkeja rangaistaan ja ”kansaa” palkitaan, on perussuomalaisten äänestäjien varassa: ”Se [pääsy toiselle kierrokselle] toteutuu, kun Perussuomalaiset lähtevät liikkeelle ja äänestävät omaa ehdokasta, minua.” (Soini 3.1.2012.)

Väitän, että Soini käytti blogikirjoituksia pääsääntöisesti puolueen kannattajien yhteenkuuluvuuden vahvistamiseen. Soinin tavoitteensa oli saada eduskuntavaaleissa äänestäneet perussuomalaiset myös presidentinvaalissa hänen taakseen, jotta hän pääsisi toiselle kierrokselle. Samalla hän piti yllä eduskuntavaaleissa alkanutta ”jytty”-ilmiötä ja tähtäsi jo syksyllä järjestettyihin kuntavaaleihin. Ironisesti ”Suomen Soini” identifioituikin Perus-Suomen Soinina, eikä hänen tarkoituksaan ollut pyrkiä ”koko kansan” edustajaksi, ainakaan ensimmäisellä kierroksella, vaan pääsääntöisesti Soini pyrki puolustamaan puolueensa agenda, kansanedustajia ja äänestäjiä puolueen puheenjohtajan roolissaan.

8. KESKUSTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Suomen presidentinvaali 2012

Jokainen tutkimani ehdokas muodosti erilaisen representaatiosuhteen itsensä ja yleisön välille. Huolimatta siitä, että presidentinvaalin luonteeseen kuuluu identifioitua ”koko kansan” ehdokkaana, kaikki ehdokkaat eivät johdonmukaisesti pyrkineet blogikirjoituksissaan tähän. Syitä ilmiöön voivat olla esimerkiksi presidentinvaalin kaksiosaisuus, valmistautuminen muihin tuleviin vaaleihin, puolueen agendan tukeminen, blogin käyttötarkoitus ja erottuminen muista ehdokkaista.

Vaalikampanja ei koskaan ala tyhjiöstä, vaan vaaleihin lähdetään aina tietynlaisista lähtökohdista. Suomessa tavallisesti kaikki tai ainakin useimmat eduskuntapuolueet koosta riippumatta asettavat oman ehdokkaansa presidentinvaaliin. Myös ehdokkaat lähtevät kamppailuun eri asemista ja asetelmista: ehdokkaat voivat olla istuvia tai entisiä kansanedustajia tai europarlamentaarikoita, puolueen puheenjohtajia, ministereitä, kokeneita presidenttiehdokkaita tai ensikertalaisia ja gallupsuosikkeja tai -altavastajia. Vuoden 2012 presidentinvaalin taustatekijöitä olivat esimerkiksi eduskuntavaalit keväällä 2011, Yhdysvalloista alkanut finanssikriisi ja sitä seurannut euroalueen talouskriisi, niin kutsuttu arabikevät sekä syrjäytymis- sekä tasa-arvokeskustelut.

Ehdokkaiden erilaiset lähtökohdat voivat luoda painetta ylläpitää esimerkiksi oman puolueen, hallituksen tai opposition asialistaa esillä myös presidentinvaaleissa. Altavastajan ennakkoasetelmat voivat antaa rohkeutta yrittää erilaista strategiaa kuin ennakkosuosikin asetelma. Puolueen istuvan puheenjohtajan tilanne saattaa olla erilainen kuin entisen puheenjohtajan tai kunniapuheenjohtajan tilanne. Ehdokas voi ensimmäisellä kierroksella keskittyä löytämään samastumispintaa pienemmän, tarkasti valitun ryhmän kanssa, jotta pääsisi toiselle kierrokselle. Pitkän vaalikampanjan aikana ehdokas käsittelee eri aihepiirejä laajasti ja identifikaatio kulkee aina käsi kädessä vastinparinsa erottautumisen kanssa. Toiselle kierrokselle pääsee vain kaksi eniten ääniä saanutta ehdokasta, jolloin toisella kierroksella on mahdollisuus uuteen retoriseen strategiaan. Lisäksi on myös otettava huomioon, että tässä tutkimuksessa on keskitytty pääsääntöisesti vain blogikirjoituksiin, joita ehdokkaat ovat voineet käyttää eri tarkoituksiin.

Kaikki vaikuttavat tekijät luovat tietynlaisen pelikentän, jossa omat ja muiden toimijoiden liikkeet avaavat ja sulkevat mahdollisuuksia löytää tartuntapintaa äänestäjäkunnan kanssa. Erottuakseen muista ehdokkaista on luotava oma kampanjastrategiansa ja hyödynnettävä kontingenssin tarjoama pelivara vaalien debateissa, tenteissä, blogikirjoituksissa, puheissa ja muissa esiintymisissä. Pelastusdraamaa mukailien ehdokkaan tulee aistia yleisönsä kulloinkin kokema syyllisyys ja hänen on löydettävä siihen sellainen retorinen puhdistuskeino, jonka avulla yleisö pystyy ylittämään ainakin vaalin ajaksi ahdistuksen, syyllisyyden, häpeän tai pelon tunteen. Tutkimistani ehdokkaista kaikki kykenivät hyödyntämään vaalien alla ja/tai vaalikamppailun aikana avautuneita mahdollisuuksia. Käyn seuraavaksi yhteenvetona läpi ehdokkaat vertaillen 1) heidän pelastustarinoitaan ja ehdokkaiden yhteisiä tai erottavia tekijöitä ja teemoja näissä tarinoissa, 2) muita identifikaation keskeisiä elementtejä, ja 3) ehdokkaiden kykyä ”lukea peliä” vaalien alla blogikirjoituksissa.

Eurokriisi - Niinistö identifioitui talouden takuumiehenä

Huolimatta presidentinvaalin henkilövaaliluonteesta, ehdokkaat edustavat aina joko puoluetta tai valitsijayhdistystä. Vuoden 2012 vaalissa ehdokkaita asettivat vain eduskuntapuolueet. Oppositio puolueiden ehdokkaiden, keskustan Paavo Värysen ja perussuomalaisten Timo Soinin erottautuminen tapahtui hallituspuolueista ja niiden toimenpiteistä. Värysen korosti ”keskittämispolitiikan” virheellisyyttä sekä EU- että kotimaan politiikan tasoilla. Soini arvosteli hallituksen eurokriisin synnyttämiä toimenpiteitä, erityisesti tukipaketteja. Ehdokkaita yhdisti euroalueen aiheuttamien haitallisten vaikutusten painottaminen: syyllisyyttä aiheuttanut virhe on tapahtunut euroalueeseen liityttäessä, virheet ovat jatkuneet sittemmin esimerkiksi Kreikkaa koskevien päätösten osalta. Molemmat näkivät, että yleisön on nyt valittava presidentinvaalissa toisin ja käännettävä Suomen suunta. Sekä Soini että Värysen pitivät eurosta eroamista Suomen kohdalla mahdollisena toimenpiteenä tulevaisuudessa.

Soinin retoriikassa ylivoimaisesti merkittävin puhdistautumisen keino oli osoittaa, että tavallinen, perussuomalainen kansa ei ollut aiheuttanut eurokriisiä, eikä näin ollut velvollinen maksamaan esimerkiksi veroina kriisimaiden tukipaketteja. Tätä epäoikeudenmukaista kohtelua sen sijaan kannatti ”eliitti”, joka oli Soinin käyttämä nimitys laajalle syntipukkien kokonaisuudelle. Soinin mukaan EU on luopunut

alkuperäisistä periaatteistaan. Lisäksi liittovaltiokehitys EU:ssa uhkasi Suomen itsenäisyyttä.

Väyrynen osoitti syntipukkien roolin historiallisen kehityksen avulla. Väyrynen väitti, että euroon liittyminen oli erityisesti vastaehdokkaiden Lipposen ja Niinistön vastuulla. Euroalueeseen liittymisen jälkeen uudet virheet ovat seuranneet sekä Suomea että euroaluetta. Väyrysen blogikirjoituksissa kuitenkin tapahtui hienoinen murros puhdistautumisen keinossa. Ensimmäisen kierroksen vaalipäivän lähentyessä Väyrynen alkoi korostamaan puhdistautumisen keinona transsendenssia, joka perustui kolmeen tärkeimpään arvoon, itsenäisyyteen, demokratiaan ja kestävään kehitykseen, jotka tukivat Väyrysen pyrkimystä mahdollisimman laajan joukon presidentiksi.

Pelastusdraaman näkökulmasta Soinin ja Väyrysen demokratian ja oikeudenmukaisuuden korostamisessa oli hienoinen ero. Väyrynen korosti perinteisiä ”henkisiä, hengellisiä ja yhteisöllisiä arvoja” eräänlaisena ihanteellisena osana sosiaalisessa ja kulttuurisessa hierarkiassa. Näitä arvoja keskusta ja alkiolaisuus ovat hänen mukaansa puolustaneet kautta historian. Syyllisyyttä aiheutti tämän hierarkian järkkäminen syntipukkien toimien seurauksena. Soini taas näki yleisön syyllisyyden olevan seurausta demokratian ja oikeudenmukaisuuden puutteesta nimenomaan Euroopan unionissa.

Hallituspuolueiden edustajat eivät ehdottaneet eroa Euroopan unionista tai euroalueesta. Kuitenkin Sauli Niinistö näki suurena virheenä luopua EU:n tärkeistä sopimuksista, kuten vakaus- ja no bailout-sopimuksista, ollen tässä samoilla linjoilla eurokriittisten ehdokkaiden kanssa. Muutoinkin erityisesti Soinin ja Niinistön eurokriisiasetelmat olivat hyvin samankaltaiset. Molemmat huomauttivat, että maiden ylivelkaantumisen ja maksukyvyttömyyden olivat aiheuttaneet liian suuri riskinotto. Tulevaisuuden varalle he korostivat Suomen oman linjan tärkeyttä ja johdonmukaisuutta tuon linjan toteuttamisessa. Molempien vaatimus oli, että ensisijaisesti kriisimaiden veloista ovat vastuussa velkojat ja näiden kotimaat. Kumpikaan ei myöskään näyttänyt vihreätä valoa niin kutsutuille eurobondeille. On ilmeistä, että Soinin odotettua heikompi menestys johtui siitä, että hän ei kyennyt Niinistön ja Väyrysen puristuksessa identifioitumaan riittävän hyvin omine intresseineen tarpeeksi laajan yleisön kanssa erottautuessaan suuresta ”eliitin” ryhmästä.

Niinistö ei nähnyt virhettä euroalueeseen liittymisessä, eikä ehdottanut euroalueesta eroa. Suurimman syyllisyyden Niinistö vieritti niille henkilöille, jotka olivat päästäneet euroalueen ylivelkaantumaa, sekä niille ominaisuuksille organisaatioissa ja henkilöissä, jotka sallivat ”kepulikonstien” käytön. Lisäksi eurokriisi oli pahentunut osittain johtuen uudesta maailmanjärjestyksestä. Tärkeämpää kuin syntipukkien nimeäminen on se, että Niinistö pystyi osoittamaan lukijoilleen, ettei syyllisyys ole heissä, vaan ulkopuolisissa syntipukeissa ja heidän ominaisuuksissaan. Tälle ryhmälle ja ryhmän jäsenten ominaisuuksille vastakkainen ominaisuus on ”perisuomalaisuus”, jota Niinistö ja muut suomalaiset edustavat. Niinistö pystyi identifikaation näkökulmasta jakamaan hyvin yleisönsä tunteja eurokriisistä ja korostamaan ”perisuomalaisuuden” hyveitä, sekä tarjoamaan vaihtoehdonsa tulevaisuuden EU-politiikan linjaksi.

Pohdittaessa identifikaation ja pelastusdraaman näkökulmasta presidentiksi valitun Sauli Niinistön kampanjaa blogikirjoituksissa presidentinvaalissa 2012, voidaan todeta retoriikan olleen fokuoitunutta ja tarkkaa. Niinistö keskittyi eurokriisin suurimmassa osassa kirjoituksissaan. Ei voida sanoa, että Niinistö identifioitui puhtaasti eurokriittisenä ehdokkaana, mutta hän vei varmasti eurokriittisten ääniä perussuomalaisten Timo Soinilta ja keskustan Paavo Väyryseltä arvostellessaan voimakkaasti jo aikaisemmin esiteltyjä päätöksiä eurokriisin hoidossa. Jo elokuussa kirjoittamassaan tekstissä Niinistö (8.8.2011) siteerasi valtakunnankansleri Oxenstiernan testamenttia: ”muista aina poikani, miten vähällä järjellä tätä maailmaa hallitaan”, ja kirjoituksensa lopussa totesi testamentin edustavan jotain pysyvää. Niinistö onnistui tuottamaan vaikutelman, että Suomi on ajautunut ajopuun lailla eurokriisiin, jonka syylliset ovat suomalaisten ulkopuolella. Samanaikaisesti Niinistö onnistui identifioitumaan kyvykkäänä talousosaajana, jolla oli tarvittavaa ratkaisukeskeisyyttä ja myös hänen itsensä kaipaamaa johtajuutta eurokriisin ja uuden maailmanjärjestyksen hallinnassa.

Ajopuuteorian viittaa historiallispoliittiseen diskurssiin Suomen osallistumisesta jatkosotaan. Ajopuuteoriassa Suomi ”tempautui suurpolitiikan pyörteisiin niinkuin vuolas Suomen joki tempaa mukaansa ajopuun” (Blücher Korhosen 1961, 340 mukaan). Ajopuuteoriaa käytettiin kampanjaretoriikassa kahdella eri tavalla. Niinistön kirjoitusten rivien välistä on tulkittavissa, että ajopuuteorian ajatusta käytettiin transsendenssin mukaiseen syyllisyyden kieltämiseen tai sen siirtämiseen täysin eri kontekstiin. Suomi ajalehtii Niinistön retoriikassa uuden maailmanjärjestyksen ja eurokriisin vietävänä, vaikka

suomalaiset eivät ole tehneet itse juurikaan väärin. Ajopuuteoriaa mukaillen Suomi on pieni osa kansainvälistä talouspolitiikkaa, jonka on yhtäältä luotettava perisuomalaisuuden pelastaviin ominaisuuksiin, mutta toisaalta joustettava ja asemoiduttava uudelleen maailman muuttuessa. Näin eurokriisin aiheuttama syyllisyys siirrettiin Niinistön retoriikassa suomalaisten selästä niiden tahojen taakaksi, jotka olivat päästäneet ”samean megalomanian” valloilleen.

Hieman erilaista ajopuuretoriikkaa löytyy opposition eurokriittisiltä ehdokkailta Soinilta (ks. esim. 9.12.2011a) ja Väyryseltä (ks. esim. 31.12.2011b). Väyrysen retoriikassa Suomi kulki ”ajopuuna” globalisaation virrassa ja Soinin retoriikassa Suomi oli ”pelinappula” Euroopan päätöksenteossa. Näissä tapauksissa ajopuuretoriikka perustui hallituksen arvosteluun, ikään kuin Suomen laiva kulkisi ajopuun tavoin ilman kapteenia. Samalla he pyrkivät näyttäytymään johtajana, jotka täyttäsivät tuon valtatyhjiön ja olisivat samalla vastaus suomalaisten vahvan johtajan kaipuuseen. Toisaalta siinä missä Niinistö antoi vaikutelman, että syylliset ovat Suomen ulkopuolella, eivätkä ole näin rikkomassa maan hegemoniaa, Soinin ja Väyrysen retoriikassa syyllisyyttä jätettiin myös Suomen rajojen sisäpuolelle, mikä oli näin omiaan luomaan sirpaleisuutta eri kansanryhmien välille.

Arvioiden mukaan Niinistö aloitti presidentinvaalikampanjansa pian vuoden 2006 presidentinvaalin jälkeen. Esimerkiksi Tilli on todennut, että Niinistö teki presidentinvaalien välissä poliittisia oivalluksia, jotka tukivat hänen identifioitumistaan rivipoliitikkojen ”yläpuolisena” henkilönä, tiukkana talousmiehenä, joka ei ollut sotkeutunut esimerkiksi vaalirahakohuun. Tilli huomauttaa myös, että Niinistön ehdokkaaksi ilmoittautumisen lykkääminen, eräänlainen ”vastentahtoisuus” tai ”oman innokkuuden peittäminen” ovat perinteisesti toimineet kansansuosion takeina. (Tilli 2012b, 75.) Risto Uimonen on Tillin kanssa samoilla linjoilla. Hänen mukaansa Niinistön voitto perustui taitavaan imagonrakennukseen: ”Jälkikäteen arvioiden kaikki hänen huomiota herättäneet tekonsa ja lausuntonsa eduskunnan puhemiehenä, ehdokkuusilmoituksen panttaus, Palloliiton puheenjohtajuus ja kansanedustajan palkkion luovuttaminen hyväntekeväisyyteen asettuivat uuteen valoon ja näyttivät taitavalta imagonrakennukselta. Niinistö oli miettinyt tarkkaan, mitä teki, sillä poikkeuksellinen kansansuosio ei synny tyhjästä eikä tyhjänpäiväisyyksistä.” (Uimonen 2012, 283–284.)

Tillin ja Uimosen arviot huomioiden, eurokriisin ja maailmanjärjestyksen aiheuttamasta syyllisyydestä retoriseen pelastukseen johdattaminen, yhdistettynä ”yhteisen hyvän” ja ”syrjäytymisen syrjäyttävä” -retoriikalla, toimivat vaaleissa identifikaation näkökulmasta erittäin hyvin. Niinistö onnistui valitsemaan myös blogikirjoituksiinsa sellaiset teemat ja retoriset keinot, jotka äänestäjät identifioivat valtiomieheen, sellaiseen henkilöön, joka kykenee edustamaan Suomea kansallisesti ja kansainvälisesti. Tämä tunnustettiin laajasti vaalipäivänä 5. helmikuuta 2012, kun Sauli Niinistö valittiin Suomen 12. presidentiksi 62,6 prosentin kannatuksella.

Yhteistyön ehdokas Pekka Haavisto

Soini, Väyrynen ja Niinistö keskittyivät blogikirjoituksissaan paljon eurokriisiin ja EU:n aiheuttamaan syyllisyyden käsittelyyn. Sen sijaan Pekka Haavisto pyrki transsendenttiseen muutokseen asenteissa suhteessa kansainvälisyyteen, korostaen erityisesti yhteistyötä Euroopan ulkopuolisten maiden kanssa. Haavisto näki kansainvälisyyden edistämisen tärkeimpänä keinona ja edellytyksenä Suomen taloudelliselle menestymiselle. Yhteistyön hän näki tärkeänä niin talouden ja maailman konfliktien aiheuttaman syyllisyyden näkökulmasta kuin kaikkien suomalaistenkin sovun kannalta. Haaviston retoriikassa puhdistautumiseen vaadittiin muutosta suhtautumisessa yhteistyöhön, ja muutos olisi ollut mahdollista toteuttaa, mikäli presidentiksi olisi valittu ”valtakunnan sovittelija” Haavisto.

Tarkasteltaessa blogikirjoitusten teemoja eurokriisin ulkopuolelta, huomataan, että sekä Niinistön että Haaviston kirjoituksissa on yhteinen teema, nuorten syrjäytyminen. Molempien syyttävä sormi osoittaa tässä teemassa suomalaisiin itseensä: puhdistuminen edellyttää mortifikaatiota eli sen ymmärtämistä, että syntipukki on ”itsessä” ja kansalaisten on ryhdyttävä ”puhdistaviin” toimenpiteisiin. Niinistö edellytti suomalaisia osallistumaan toisten huolehtimiseen niin laajalle kuin kykenevät. Haavisto näki puutteita työllisyystoimissa, hallituksen yhteiskunnallisessa johtajuudessa ja yritysten yhteiskuntavastuussa, jotka ovat omiaan lisäämään työttömyyttä ja tätä kautta myös syrjäytymistä. Näiden lisäksi hän näki myös arkipäiväisen kiusaamisen osasyynä syrjäytymiseen. Jokaisen suomalaisen tuli pyrkiä kiusaamisen sijaan yhteistyöhön ja sovintoon.

Syrjäytymisen ja kiusaamisen ilmiantaminen on erittäin tehokas keino osoittaa yhtäältä kaikkien suomalaisten kokemaa kategorista syyllisyyttä. Haavisto ja Niinistö lähestyivät teemaa hieman erilaisesta näkökulmasta. Niinistö näki teeman enemmän mahdollisuutena ihmisille ”tehdä oikein” ja erottautui ”vastuunpakoilijoista”, kun taas Haavisto huomautti Suomen olevan matkalla ”kadonneeseen sukupolveen” ja ”lasten luokkayhteiskuntaan”, jossa on selvästi enemmän kyse pelon ja syyllisyyden tuottamisesta. Molemmat näkivät oman roolinsa tämän syyllisyyden puhdistamisprosessin johtajana. Niinistö yhdisti ”vastuun” omaan vastuunottoonsa Suomen mahdollisena tulevana presidenttinä: ”Maata on niin johdettava, että jokainen voi luottaa tulevaan ja ettei kukaan suomalainen koe itseään unohdetuksi tai tarpeettomaksi” (Niinistö 22.10.2011). Haavisto taas näytti konkreettisella esimerkillään – vierailullaan Hakkaraisen luona – johtajuutta kaikille suomalaisille.

Lopulta Haaviston kampanjan kulmakiveksi noussut sovinnon teema onnistui erottumaan Niinistöön identifioituneesta nuorten syrjäytymiskeskustelusta hyvin, vaikka temaattisesti nämä aiheet olivatkin melko lähellä toisiaan. Haavisto erottui tasa-arvon ja sovinnon lähettiläänä, josta tärkein osoitus oli Hakkaraisen kanssa tehty ”sovinto”. Sen sijaan Niinistö identifioitui erityisesti nuorten syrjäytymisen ehkäisijänä. Tämä selittyy sillä, että Niinistö oli jo kampanjan aikana ehtinyt luvata, että mikäli hänestä tulee presidentti, hän perustaa työryhmän pohtimaan keinoja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi (Uimonen 2012, 301).

Syitä Haaviston saavuttamalle menestykselle on useita. Kärkinelikon kolme muuta ehdokasta tarjosivat mahdollisuuden Haavistolle nousta kotimaa–ulkomaa-jaottelun yläpuolelle, mihin hän näytti myös kirjoituksissaan pyrkivän. Niin Soinin, Väyrysen kuin Niinistönkin retoriikasta on luettavissa ajatus, että Suomi on eurokriisissä ilman omaa syytään, kun taas Haavisto (31.12.2011) painotti, ettei Suomen pidä ottaa ylleen ”uhrin kaapua”, vaan maan on toimittava ”muutosvoimana”. Yksi syy Haaviston hyvään vaalituloksen oli juuri laaja kansainvälinen näkökulma, joka kuitenkin otti huomioon myös kotimaiset kriisit. Tätä vahvistaa presidentin kenties tärkein, Suomen perustuslain (11.6.1999/731) 73. pykälässä määritelty tehtävä: ”Suomen ulkopoliittikkaa johtaa tasavallan presidentti yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa.” Haavisto pyrki pelastustarinallaan lievittämään äänestäjien pelkoa sodista, konflikteista ja kriiseistä. Ottaen huomioon, että kansainväliset talouskriisit ovat historiassa usein tarkoittaneet väkivallan ja sotaisuuden lisääntymistä sekä ääriliikkeiden nousua, Haaviston valitsema

kansainvälisten ja kotimaan kriisien sovitteluteema oli identifikaation kannalta erinomainen samastumispinta ehdokkaan ja yleisön välille.

Erkka Railo (2012b, 113) huomauttaa artikkelissaan *Haavisto-ilmion anatomia*, että Haavisto ”ei homoseksuaalisuuttaan lukuun ottamatta poikennut normiksi mielletystä kansalaisesta”, ja että ”hänet oli helppo hyväksyä ja tässä mielessä helppo kannattaa”. Toisaalta Railo (2012b, 113) toteaa, että ”Haaviston ’normaalius’ ja menestys tuotti häiritsevästi vaikutelmaa, että seksuaalisten vähemmistöjen kohtelu Suomessa on kaiken kaikkiaan kunnossa”. Kyse oli tietoisesta valinnasta, sillä Haavisto ei halunnut korostaa homoseksuaalisuuttaan, mutta toisaalta ei myöskään millään tavalla peitellet parisuhdettaan Ecuadorista kotoisin olevaan Antonio Floresiin. Railo on huomauttanut, että valtakunnan sovittelijan rooliin ei sopinut ajaa aggressiivisesti seksuaalisen vähemmistön asiaa, vaan Haaviston parisuhteen tavallisuutta korostettiin niin kampanjan kuin mediankin toimesta. (Railo 2012b, 111–113.)

Mielipidemittaukset ja niin sanottu ”voittajan vankkurit” -efekti saattoivat voimistaa Haaviston menestystä ensimmäisellä kierroksella. ”Voittajan vankkureilla” tarkoitetaan tilannetta, jossa äänestäjät asettuvat todennäköisen voittajan puolelle, jonka seurauksena ehdokkaan kohoava kannatus johtaa positiiviseen kierteseen. Railo huomauttaa, että Haaviston kannatusluvut muuttuivat nopeasti, kun äänestäjät huomasivat hänellä olevan mahdollisuuksia voittaa muita, kenties vähemmän mieluisia ehdokkaita. Näin äänestysratkaisua voi motivoida myös se, ketä ehdokasta vastustaa eniten, ja kenet haluaa tiputtaa toiselta kierrokselta. Taktikoinnin välineenä voidaan käyttää esimerkiksi mielipidemittauksia. Kyseinen ilmiö on seurausta niin kutsutusta strategisesta äänestämisestä. Railon mukaan strategisella äänestämisellä oli suuri vaikutus kannatusmuutoksiin juuri vaalien alla. (Railo 2012b, 107–108, 114.) Mielestäni ei ole kuitenkaan ollenkaan selvää, hyödyttikö vai haittasiko strateginen äänestäminen Haavistoa presidentinvaalissa. Kuten Railokin (2012b, 108) huomauttaa, ”osa kansalaisista ei olisi missään olosuhteissa äänestänyt homoseksuaalia Suomen presidentiksi”. Tästä syystä oletan, että strategista äänestämistä käyttivät myös Haavistoa ei-mieluisana ehdokkaana pitäneet äänestäjät.

Railon mukaan Haaviston menestykseen vaikuttivat pitkään käynnissä olleet keskustelut homoseksuaalien oikeuksista Suomessa. Yksittäisen henkilökohtaisen ominaisuuden

vaikutukset presidentinvaalissa ovat olleet 1990-luvun alusta lähtien merkittävät. Myös sosiaalisen median hyödyntäminen ja Haaviston koko Suomen kattava vaalikiertue olivat Railon mukaan syitä Haaviston menestykseen. (Railo 2012b, 115–117.) Majander (2012, 41) on arvioinut, että Haaviston paikka toiselle kierrokselle avautui, koska muiden ehdokkaiden kannatus jakautui sopivalla tavalla. Majander on oikeassa siinä, että esimerkiksi eurokriittisimpien ehdokkaiden, Väyrysen ja Soinin, yhteenlaskettu kannatus olisi riittänyt toiselle kierrokselle. On kuitenkin huomattava arviot (ks. Tilli 2012b, 74; Helsingin Sanomien verkkosivut 2012b), joiden mukaan juuri Haavisto synnytti ”antijytyn” tai ”vastajytyn” keräten taakseen esimerkiksi arvoliberaaleja äänestäjiä. Tillin (2012b, 74) mukaan Haavisto oli tehokas symboli puoluerajat ylittävälle protestille perussuomalaisia ja koventunutta ilmapiiriä vastaan. Myös Mickelsson (2015, 314) näkee Haaviston pääsyn presidentinvaalin toiselle kierrokselle ”vapaamielisemmän liikkeen aikaansaannoksena” puntaroidessaan 2010-luvulla käytyä kamppailua ”konservatiivis-nationalististen” ja ”globalisaatio- ja integraatiomyönteisen ja vapaamielisten” kantojen välillä. Näin ollen Haaviston pääsyä toiselle kierrokselle ei tule pelkistää muiden ehdokkaiden kannatuksen jakautumisen perusteella tapahtuneeksi sattumaksi.

Haaviston pidättäytyminen melko tiukasti presidentin valtaoikeuksien piirissä saattoi vaikuttaa niin, että Niinistö koettiin erityisesti kotimaata koskevissa asioissa vaikutusvaltaisempana presidenttinä kuin Haavisto. Toisaalta Haaviston strategia sopi hyvin hänen kampanjansa yhteistyötä ja maltillisuutta korostaneeseen luonteeseen. Haavisto pyrki osoittamaan pikemminkin symbolista johtajuutta ja esimerkkiä kuin kamppailemaan parlamentin kanssa vallankäytöstä. Sen sijaan Niinistön kampanjassa painotettiin presidentin johtajuutta ja johdonmukaisuutta ”ideologisen kilvoittelun” sijaan. Niinistön sai edun tältä osin niiden äänestäjien parissa, jotka toivoivat entistä vahvempaa presidentin roolia kotimaan politiikassa. Niinistön osallistumista kotimaan politiikan vaikeisiin kysymyksiin vahvisti myös hänen ilmoituksensa työryhmän perustamisesta nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi, mikäli tulee valituksi presidentiksi. Tällaiset lupaukset ovatkin melko tavallisia presidenttiehdokkaille. Vuoden 2012 ehdokkaista Niinistön lisäksi Paavo Väyrynen lupasi perustaa keskittämispolitiikalle vaihtoehtoja pohtivan työryhmän. Vuoden 1994 presidentinvaalissa myös Martti Ahtisaari käytti samanlaista strategiaa kuin Niinistö ja Väyrynen. Ahtisaaren työryhmän tuli pohtia työllistämiskeinoja pahan työttömyystilanteen ratkaisemiseksi. (Ks. Väyrynen 16.1.2011; Uimonen 2012, 301.)

Identifikaation näkökulmasta Haaviston tärkeimpiä oivalluksia olivat uusi ja yhdistävä näkökulma globalisaation ja suomalaisuuden vastakkainasettelun päättämiseksi sekä symbolisesti tärkeä vierailu kansanedustaja Hakkaraisen luona. Haavisto sitoi nämä teemat koko kampanjaa kuvaavan jumaltermin, yhteistyön, ympärille. Samalla hän kampanjoi yhteistyölle vastakkaisia käsityksiä, kuten kovia arvoja, sisäänpäin kääntymistä, kiusaamista ja epätasa-arvoa vastaan. ”Haavisto-ilmio” tuotti paikan toiselle kierrokselle, jolla hän keräsi taakseen 37,4 prosenttia äänistä.

Koko maaseudun Paavo

Aiemmin mainittua työryhmästrategiaa käytti siis myös Paavo Väyrynen, joka lupasi perustaa ”oikeudenmukaisuuden”, ”demokraattisuuden” ja ”kestävän kehityksen” nimissä työryhmän pohtimaan vaihtoehtoja keskittämispolitiikalle. Kun ehdokas kykenee jakamaan yleisönsä kanssa yhteisen huolen jostakin asiasta, kuten tasa-arvosta, työttömyydestä, nuorten syrjäytymisestä tai Väyrysen tapauksessa keskittämispolitiikasta, hän voi konkreettisella lupauksella tai toimella vahvistaa olevansa tosissaan tämän asian kanssa. Kuten Haaviston esimerkki osoittaa, tämän toimen ei tarvitse olla työryhmän perustaminen, vaan olennaista on, että epävarmat äänestäjät saadaan vakuutettua asian vakavuudesta. Kyseessä voi olla ratkaiseva tekijä suostuttelussa ja vakuuttamisessa identifikaatioprojektin onnistumisen kannalta. Myös Torkki (2014, 308–309) on huomauttanut, että konkreettisilla teoilla tai avauksilla on merkitystä ”valtiomieheksi” identifioitumisen kannalta.

Maaseutumyönteinen ja eurokriittinen linja oli lähellä viedä Väyrysen toiselle kierrokselle presidentinvaalissa 2012. Väyrynen jäi vain niukasti toisen kierroksen paikasta ja onnistui voittamaan perussuomalaisten Timo Soinin eurokriittisten presidenttiehdokkaiden välisessä kamppailussa. Paavo Väyrysen ”pelastustarina” oli looginen ja ajankohtainen kokonaisuus. Hän kykeni aistimaan yleisönsä kokeman ahdistuksen ajankohtaisista teemoista, kuten eurokriisistä ja kuntauudistuksesta. ”Keskittämispolitiikan” vastustaminen oli ”koko kansan Paavon” erityiselementti suhteessa muihin ehdokkaisiin. Väyrysen pelastustarina oli taitavasti rakennettu niin, että samat syntipukit yhdistyivät sekä euroalueen että keskittämisen synnyttämään syyllisyyteen.

Väyrysen oma rooli oli edustaa ”pysyvyyttä”, jota keskusta puolueenakin on ”yli sadan vuoden ajan” edustanut (vrt. Väyrynen 29.10.2011). Keskusta ja Väyrynen ovat taistelleet paholaistermejään, materialismia ja keskittämistä, vastaan jo pitkään. Väyrynen identifioitui erityisesti maaseudun pelastajana ja erottautui esimerkiksi suurkaupungeista. Väyrynen ei identifikaation näkökulmasta pyrkinytkään tasoittamaan linjaansa maaseudun ja suurkaupunkien välillä koko vaalikamppailun aikana. ”Koko kansan Paavo” identifioitui maaseudun, pienituloisten, perinteisten keskustalaisten ja eurokriittisten presidenttiehdokkaana, ja syytti ”keskittämispolitiikasta” vastaehdokkaitaan Lipposta, Niinistöä ja Haavistoa, ja näki keskittämisen hyötyjinä ”suurkaupunkien rahamiehet”, ”cityvihreät” ja ”citykokoomuslaiset”.

Väitettäni ”koko maaseudun Paavosta” tukee myös vaalitulokset. Vaalipiireittäin tarkastelemalla huomataan, että Väyrynen voitti Lapin (43,0 % annetuista äänistä) ja Oulun (35,2 %) vaalipiirit. Lisäksi hän menestyi Vaasan (26,5%), Pohjois-Karjalan (23,8 %), Pohjois-Savon (23,4 %), Etelä-Savon (23,2 %) ja Keski-Suomen (22,1 %) vaalipiireissä. Sen sijaan Helsingin (6,2 %) ja Uudenmaan (9,5 %) vaalipiireissä Väyrysen kannatus jäi huomattavasti matalammaksi. On merkille pantavaa, että esimerkiksi voittoisan Oulun vaalipiirin sisällä Väyrynen jäi vaalipiirin suurimmassa kaupungissa Oulussa toiseksi 23,4 % kannatuksella, koko vaalipiirin kannatuksen ollessa lähes 12 prosenttiyksikköä korkeampi. Myös Rovaniemellä Väyrysen kannatus jäi lähes kymmenen prosenttiyksikköä koko Lapin vaalipiirin tulosta matalammaksi, vaikka olikin kaupungin suosituin ehdokas. (Vaalit 2012.) Oulun voidaan tulkita kuuluvan Väyrysen tarkoittamiin ”suurkaupunkeihin”, sillä kyseessä on asukasluvultaan Suomen viidenneksi suurin kaupunki. Rovaniemi on taas Lapin maakunnan suurin kaupunki ja maakuntakeskus.

Mielenkiintoinen vivahde on luvussa 4.5 esille tuomani piirre Väyrysen identifioitumisesta perinteisen keskustalaisuuden kannattajana. Väyrysen tiedetään arvostelleen puolueensa presidentinvaalin aikaista linjaa ja puoluejohtoa koskien kuntauudistukseen liittyvää Parashanketta (ks. Kaleva 2010) ja edustaneen puolueensa johtoa kriittisempää eurolinjaa, sekä syyttäneen puolueen puheenjohtajaa Mari Kiviniemeä eduskuntavaalitappiosta vuonna 2011 (Helsingin Sanomien verkkosivut 2012a). Väyrynen esittikin vaihtoehtonsa ”nyky-Keskustalle” ja ilmoitti pyrkivänsä puolueensa johtoon kaksi päivää presidentinvaalin toisen kierroksen jälkeen (Väyrynen 7.2.2012). Herää väistämättä kysymys siitä, käyttikö

Väyrynen presidentinvaaleja myös kampanjoidakseen tulevaa puoluekokousta varten, jossa puolueelle valittiin uusi puheenjohtaja.

Väyrysen presidentinvaalin aikainen avaus Suomen eroamisesta euroalueesta sai jatkoa kesällä 2015. Hänen 16.7.2015 jättämänsä kansalaisaloite ”kansanäänestyksen järjestämiseksi Suomen jäsenyydestä euroalueesta” keräsi lähes 53 000 kannatusilmoitusta ja edennee eduskunnan käsiteltäväksi vuonna 2016. Tarkasteltaessa kansalaisaloitteen sisältöä, huomataan selkeitä yhtymäkohtia Väyrysen kampanjaretoriikkaan esimerkiksi euroalueeseen liittymiseen koskevista seikoista, euron aiheuttamista ongelmista Suomessa ja tulevaisuuden näkymistä, mikäli euroalueesta erotaan tai siinä pysytään. (vrt. Kansalaisaloite.fi 2015; Väyrynen 2015.)

Perussuomalaiset eivät ryhmittyneet Soinin taakse

Katsaus vaalituloksiin paljastaa, että Timo Soinin presidentinvaalin kannatus vaalipiireittäin verrattuna perussuomalaisten vuoden 2011 eduskuntavaalien tulokseen vaalipiireittäin on keskimäärin hieman alle kymmenen prosenttiyksikköä matalampi. Erotus vaihtelee vaalipiiristä riippuen 7,1 prosenttiyksiköstä 11,8 prosenttiyksikköön. Laskelmissa ei ole huomioitu Ahvenanmaata, jossa sekä perussuomalaisten kannatus eduskuntavaaleissa että Soinin kannatus presidentinvaalissa jäivät alle yhden prosentin. Perussuomalaisille parhaat vaalipiirit eduskuntavaaleissa 2011 olivat myös Timo Soinin presidentinvaalin menestyksekkäimmät vaalipiirit, kuten alla oleva taulukko osoittaa:

Vaalipiiri	Perussuomalaiset 2011	Timo Soini 2012
Satakunnan vaalipiiri	23,6 %	12,3 %
Kymen vaalipiiri	23,3 %	12,0 %
Pohjois-Karjalan vaalipiiri	23,1 %	12,4 %

Soinin tulos näyttää siis olevan melko tasaisesti alhaisempi kaikissa vaalipiireissä. (Vaalit 2011; Vaalit 2012; ks. myös Wuori ja Wiberg 2012.) Tulokset ovat sopusuhteissa tulkintani kanssa, jonka mukaan Soini pyrki identifioitumaan vahvasti perussuomalaisten kanssa, mutta ei pystynyt saavuttamaan Väyrysen ja Niinistön puristuksessa yhtä suurta menestystä kuin perussuomalaiset eduskuntavaaleissa.

Tulkitsin Soinin tavoitelleen eduskuntavaalien kaltaista tulosta myös presidentinvaalin ensimmäisellä kierroksella (vuonna 2011 eduskuntavaalissa perussuomalaisten kannatus 19,1 %). Perussuomalaisuuden korostaminen oli taitavalta rektorilta tietoinen valinta. Soini (2014, 96–97) vahvistaa kirjassaan, että hänen tavoitteensa oli yhtäältä päästä toiselle kierrokselle ja toisaalta ”olla päästämättä yhtään perussuomalaista äänestämään toista puoluetta”. Presidentinvaali oli Soinille kanava puhua perussuomalaisuuden puolesta, osoittaa että puolueen ”asialista on kunnossa” ja tähdätä jo vuoden 2012 kuntavaaleihin. Soini (2014, 90–97) itse on arvellut ”maltillisuutensa” Niinistöä kohtaan, Väyrystä vähäisemmän kampanjoinnin ja perussuomalaisten ryhmittäytymisen Niinistön taakse johtaneen lopulliseen vaalitulokseen, neljänteen sijaan ja 9,4 prosentin kannatukseen.

Soinin pelastustarina presidentinvaalissa ei kyennyt yhdistämään perussuomalaisia samalla tavalla kuin eduskuntavaaleissa, koska yhtäältä Väyrysen perinteinen keskustalainen ja alkiolainen pelastustarina puri äänestäjiin erityisesti maaseudulla, sekä toisaalta Niinistön melko kriittinen suhtautuminen EU-päätöksentekoon tarjosivat vaihtoehdon ympäri Suomea Soinin EU-kriittisille kannanotoille. Soinin paholaistermeillä varustettu erottautumiseen perustuva retoriikka ei tarjonnut juurikaan tartuntapintaa perussuomalaisten ulkopuolella. Soinin kohdalla myös strateginen äänestäminen saattoi laskea hänen kannatustaan, kun gallupit alkoivat ennustaa kamppailua toiselle kierrokselle Haaviston ja Väyrysen välillä. Niinistön toisen kierroksen paikka näytti gallupeissa selvältä koko ensimmäisen kierroksen ajan.

Ensimmäisen kierroksen tulokset osoittavat (ks. Vaalit 2012), että perussuomalaisten eduskuntavaaleissa saavuttama 19,1 prosentin kannatus olisi riittänyt toiselle kierrokselle presidentinvaalissa 2011. Ottaen huomioon perussuomalaisten vaalivoiton vain vuotta aiemmin, sekä sen, että Soini oli koko maan suosituin ehdokas europarlamenttivaaleissa vuonna 2009 (ks. Vaalit 2009), on strategia identifioitua erityisesti oman puolueensa ehdokkaana hyvin looginen. Sen sijaan Soinin strategia ei tukenut pyrkimystä synekdokeeksi koko Suomen kansasta, eikä Soinin oma kampanjatunnus ”Suomen Soini presidentiksi” tässä katsantokannasta tarkastellen toteutunut. Erottautuminen eliitistä, muista puolueista, suvaitsevaistosta ja Euroopan unionista oli lopulta presidentinvaalin luonteen huomioon ottaen liian suurta. Soini ei kyennyt ensimmäisellä kierroksella, edes hetkellisesti, jakamaan sellaisia tartuntapintoja, jotka olisivat koskettaneet riittävän laajoja kansanryhmiä.

Soini korosti muista poiketen erottautumistaan todella vahvoilla paholaistermeillä, joista olen luvussa seitsemän antanut lukuisia esimerkkejä. Burken transsendenssiin liittyy ajatus, jonka mukaan transsendenssi edellyttää ”kiellon” kieltämistä (ks. Burke 1961, 256–257). Tätä Soini pyrki osoittamaan oman puolueensa kautta. Tulkintani mukaan Soinin ajatus oli, että perussuomalaiset puolueena yhdistää tavallisia ihmisiä ja puolueen kautta eliitin valta tulee ”kiellettyä”. Kuitenkin hyökkäävän, vahvoilla paholaistermeillä varustetun kampanjoinnin tekee ongelmalliseksi sen seuraukset esimerkiksi myöhemmälle yhteistyölle. Bruce E. Gronbeck on artikkelissaan *Negative narratives in 1988 presidential campaign ads* (1992, 344) huomauttanut, että vastaehdokkaisiin kohdistuvat ”negatiiviset narratiivit” kampanjamainonnassa, tai tässä tapauksessa voimakkaat paholaistermit blogiretoriikassa, luovat erimielisyyksiä ja vaikeuttavat yhteistyötä.

”Eliitin” vallan kieltäminen oman puolueen kautta on kiintoisa ajatus myös peilatessa Soinin retoriikkaa kevään 2015 eduskuntavaalien jälkeen perustetun hallituksen toimintaan. Perussuomalaiset on toiminut hallituksessa yhdessä keskustan ja kokoomuksen kanssa. Puolueen ja puheenjohtaja Soinin pitkään jatkunut voimakas erottautuminen paholaistermeineen on vaikeuttanut puolueen hallitustyöskentelyä. Puolueen sisältä on julkisesti vaadittu puoluevaltuuston, puoluehallituksen ja eduskuntaryhmän yhteiskokousta koskien puolueen jatkoa hallituksessa. Burkea mukaillen voisi kärjistää, että puolue ei ole ainakaan vielä onnistunut kieltämään eliitin ja ”vanhojen puolueiden” aiheuttamaa syyllisyyttä, eikä puolue ole pystynyt hallituksessa säilyttämään eduskuntavaaleissa saavuttamaa transsendenssia. Näiden seurauksena tyytymättömyys puoluetta kohtaan on lisääntynyt myös sisäpuolella ja puolue on menettänyt runsaasti kannatustaan gallupmittauksissa suhteessa eduskuntavaaleihin (ks. Yle 2015a; Yle 2015b).

8.2 Tutkimuksen merkitys ja jatkotutkimus

Tutkimukseni osallistuu presidentinvaalista 2012 käytyyn tieteelliseen keskusteluun ja laajemmin poliittisen retoriikan tutkimukseen. Tutkimusmenetelmänä käytetty Kenneth Burken identifikaatioteoria on käyttökelpoinen vaihtoehto analysoitaessa poliittisia puheita. Pintapuolisella tarkastelulla kaikki tutkimi presidenttiehdokkaat ilmoittivat edustavansa kaikkia suomalaisia, kuten presidentin tehtävän luonteeseen sopiikin, mutta

käyttämälläni menetelmällä kykenin paljastamaan ehdokkaiden todellisen representaatiosuhteen äänestäjäkuntaan.

Tutkimus antaa ehdotuksia ja vaihtoehtoja poliittisen kampanjaretoriikan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Olen analysoinut kampanjaretoriikan kannalta elementtejä, jotka erottivat toiselle kierrokselle selvinneet Niinistön ja Haaviston kolmanneksi ja neljänneksi eniten ääniä saaneista Väyrysestä ja Soinista. Suurimmat erot näiden ehdokkaiden välillä liittyivät kampanjastrategioihin. Analyysissäni olen tarkastellut sekä laajaan samastumiseen tähtäävän kampanjastrategian että erottautumista identifikaation keinona käyttävän kampanjastrategian ominaisuuksia. Niinistön ja Haaviston laajaan identifikaatioon pyrkinyt retoriikka osoittautui vaalitulosten näkökulmasta menestyksekkäämmäksi keinoksi kuin identifikaatio erottautumisen kautta. Nämä eivät ole kuitenkaan toisiaan poissulkevia strategioita, sillä pitkän kampanjan aikana ehdokkaalla on mahdollisuus muuttaa puhe- tai kirjoitustapaansa. Esimerkiksi Väyrynen muutti syntipukkistrategiansa vaalipäivän lähestyessä enemmän transsendenssia korostavaan retoriikkaan, koska hän alkoi valmistautua mahdolliseen toiseen kierrokseen, jossa hänen olisi pitänyt kyetä kokoamaan yli puolet äänestäjistä omalle kannalleen.

Tutkimukseni tarkastelee kampanjaretoriikkaa pääsääntöisesti blogeissa, mikä erottaa sen perinteisistä kampanjapuheista tarkastelevista analyyseistä. Blogin erityisominaisuuksia ovat monivivahteisuus, välittömyys, vuorovaikutuksellisuus ja levitettävyyys. Suuri osa presidenttiehdokkaiden blogikirjoituksista oli päiväkirjamaisia merkintöjä. Näissä kirjoituksissa ehdokkaan oma luonne (ethos) ja yleisön tunnetilat (pathos) korostuivat. Kaikki analyysini kohteena olevista ehdokkaista julkaisivat pitämiään yleisöpuheita blogin välityksellä. Lisäksi Timo Soini julkaisi blogissaan joitakin lehtikirjoituksia. Pitkissä puheissa ja lehtikirjoituksissa itse puheen ominaisuudet ja argumentointi (logos) korostuvat suhteessa päiväkirjamaisiin merkintöihin. (ks. Aristoteles 1997, 10–12.)

Blogin avulla ehdokkaat pystyvät jakamaan omia ajatuksiaan myös niiden kanssa, jotka eivät ole pystyneet lukemaan tai kuulemaan puhetta alkuperäisessä julkaisukanavassaan. Tämä on identifikaation kannalta tärkeää, sillä ”koko kansan” ehdokkaiden kannattaa levittää intressejään mahdollisimman laajalle yleisölle. Blogin yhteydessä on usein mahdollista käydä keskustelua kommentointikentässä. Vaalien alla kommentointi oli mahdollista Sauli Niinistön ja joissakin Pekka Haaviston blogikirjoituksissa. Sen sijaan

Timo Soinin ja Paavo Väyrysen kirjoituksissa kommentointi ei ollut mahdollista. Kommentointi olisi voinut lisätä blogin vuorovaikutuksellisuutta ja debattia potentiaalisen äänestäjäkunnan kanssa.

Vaalien lopputuloksen kannalta blogikirjoitukset eivät ole irrallinen osa ehdokkaan kampanjaa, vaan kirjoitukset on nähtävä koko kampanjan retorisen identifikaatioprojektin osana. Ehdokkaan identifikaation kannalta vaikuttavat myös hänen henkilökohtaiset ominaisuutensa, aiemmat meriitit ja kokemus, kampanjan näkyvyys, vaalitentit sekä muut tilaisuudet, puheet ja esiintymiset. Blogi toimii myös välineenä korostaa muuta kampanjaa, kuten tämäkin presidentinvaali osoittaa: ehdokkaat kertoivat ”päiväkirjamerkinnöissään” vaalikiertueestaan, kohtaamisistaan ihmisten kanssa ja kommentoivat gallupeja ja vaalitenttejä.

On esitetty arvioita, joiden mukaan toiselle kierrokselle selvinneet ehdokkaat eivät osanneet hyödyntää blogien tarjoamaa digitaalista jakelutietä: ”Ihmisillä oli vaalien viimeisillä viikolla suunnaton halu jakaa omille verkkotuttavilleen sisältöjä. Molemmat [Niinistön ja Haaviston] kampanjat laiminlöivät käsittämättömällä tavalla keskeisen mahdollisuuden vaikuttaa ihmisiin.” (Kämppe ja Lähde 2012, 227.) Blogin merkitys korostuu nimenomaan sen välittömässä luonteessa: yhteistä tartuntapintaa yleisön kanssa voidaan pyrkiä luomaan ilman välikäsiä tai häiriötekijöitä. Blogin vaikuttavuutta lisää kannattajien mahdollisuus jakaa kirjoituksia eri sosiaalisen median välineissä: ”Hyvä blogi voi saavuttaa tuttavien suositusten kera kymmeniätuhansia kannoistaan epävarmoja ihmisiä. Näitä ihmisiä ei tilaisuuksilla tavoiteta.” (Kämppe ja Lähde 2012, 228.)

Myös kampanja- ja presidenttiretoriikan tutkimuksen näkökulmasta tutkimukseni on merkittävä, sillä aikaisempi tutkimus ovat keskittynyt suurelta osin Yhdysvaltoihin. Tutkimuksessani on huomioitu Suomen presidentinvaalijärjestelmän erityispiirteitä, mutta koen tarpeelliseksi vielä nostaa esiin muutamia huomioita suhteessa Yhdysvaltain presidenttiretoriikan traditioon. Suomen presidenttien ja presidenttiehdokkaiden retoriikka poikkeaa monilta osin Yhdysvaltain vastaavasta retoriikasta. Retorisia eroja synnyttävät esimerkiksi presidentin valtaan liittyvät eroavaisuudet. Hart (2002, 707) on todennut, että presidenttien puheet poikkeavat kaikista muista, koska presidenttien tänään puhutuista puheista voi tulla huomenna lakeja. Suomessa kuitenkin presidenttien ja presidenttiehdokkaiden retoriikan rooli on lähempänä Maggion (2007, 810) määritelmää,

jonka mukaan presidentti voi kannanotoillaan nostattaa keskustelua haluamistaan asioista koko kansan parissa. Tähän Suomen presidenttiehdokkaat pyrkivät laajasti kampanjaretoriikassaan. Niinistö kantoi retoriikassaan huolta erityisesti nuorten syrjäytymisestä, Haavisto kulttuuriasioista ja kiusaamisesta, Väyrynen maaseudusta ja Soini Suomen roolista Euroopan unionissa.

Usein Suomen presidenttiretoriikkaa arvioidaan kohteliaaksi ja kerskailemattomaksi, mikä viittaa jo mainittuun vaatimattomuuteen suomalaisena mentaalisenä symbolina. Jos retoriikkaa arvioidaan Burken pelastusdraaman niin kutsutun pelastusosion kannalta, edellä mainittu arvio pitää paikkansa. Presidenttiehdokkaille ei ollut lainkaan tyypillistä koristaa retoriikkaa suurilla unelmilla, lupauksilla tai tulevaisuuden auvoisella ajalla, vaikka heidät valittaisiinkin presidentiksi. Ehdokkaiden lupaukset koskivat ennemminkin jo vallitsevan vääryyden lopettamista tai tiettyjen kehityssuuntien tai asenteiden muuttamista.

Presidentinvaalin 2012 vaatimattomuuteen perustuvan kampanjoinnin yksi erityispiirre useissa tapauksissa on, että ehdokkaat eivät nimenneet itseään ratkaisevaksi tekijäksi jonkin toivotun toiminnan edistäjänä, vaan ilmaisivat tehtävän kuuluvan tulevalle presidentille tai kollektiivisesti koko Suomelle. Toisaalta joitakin päinvastaisiakin esimerkkejä ehdokkaiden blogikirjoituksista löytyy. Ratkaisu- ja ehdokaskeskeistä retoriikkaa, jota Medhurstin (2000) analyysissä käsitellään koskien Eisenhowerin Korea-puhetta, on löydettävissä selkeimmin Paavo Väyryseltä. Väyrysten maaseudusta huolta kantanut retoriikka yhdistyi yhtäältä hänen omaan ja puolueensa historiaan sekä Väyrysten lupaukseen perustaa hallituksen keskittämispolitiikalle vaihtoehtoja pohtiva työryhmä.

Yhdysvaltain kampanjaretoriikalle tyypillinen negatiivinen kampanjointi eli lokakampanja on yksi määrittelypolitiikan keino, jolla pyritään määrittelemään vastaehdokkaita yleisölle halutulla, yleensä negatiivisella tavalla. Lokakampanjat eivät ole olleet erityisen suosittuja Suomessa. Kuuluisin esimerkki viime aikaisista lokakampanjoista on eduskuntavaalien 2007 yhteydessä esitetty ja sittemmin sensuroitu Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön (SAK) *Ruokapöytä*-mainos. Yhdysvaltain presidentinvaalikampanjaan vastaehdokkaan mustamaalaaminen sen sijaan on varsin tavallista, samoin kuin voimakas puoluepoliittinen vastakkainasettelu. Lokakampanjointia on kuvattu esimerkiksi Bruce Gronbeckin (1992) artikkelissa *Negative narratives in 1988 presidential campaign ads*. Myös Hart (2000, 135-

136) on kuvannut kampanjaretoriikan muutoksia kirjassaan *Campaing talk*, jossa hän huomauttaa, että negatiivinen kampanjointi on lisääntynyt vuodesta 1960 vuoteen 1996.

Hieman yllättäen presidentinvaalin 2012 yhteydessä vastaehdokkaita arvostelevaa kampanjointia kuitenkin esiintyi, kun Väyrysen blogikirjoituksissa hyökättiin voimakkaasti Niinistöä ja Lipposta vastaan. Kuten olen esittänyt, heistä muodostui Väyrysen pelastustarinan syntipukit. Myös Timo Soinin arvostelu Euroopan unionia kohtaan voidaan nähdä lokakampanjana. Sen luonne on kuitenkin erilainen, sillä se noudatteli Soinin oman puolueen eurokriittistä linjaa. Soinin loanheitto ei myöskään kohdistunut suoranaisesti kehenkään vastaehdokkaaseen, vaan vastakkain asetettiin eduskunnan asetelmia noudatelleen oppositiopuolue perussuomalaiset ja maan hallitus.

Zaferskyn (2004, 611) mukaan presidenttiretoriikassa pyritään muokkaamaan poliittista todellisuutta, josta presidenttien ehdotuksia tarkastellaan. Hänen arvionsa mukaan ihmisten asenteet harvoin muuttuvat yksittäisen puheen tai viestin avulla (Zafersky 2004, 608). Oma tulkintani on, että presidenttiehdokkaiden kampanjaretoriikassa pyritään kuitenkin vaikuttamaan myös asenteisiin. Presidenttiehdokkaan on identifioitava mahdollisimman monen äänestäjän kanssa, jotta he antaisivat vaalissa äänensä hänelle. Kenneth Burken (1969a, 236; 476) mukaan tietty asenne jotakin kohtaan on ”orastava” teko. Haluttu asennemuutos yleisössä voi johtaa näin myös yleisön äänestyskäyttäytymisen muutokseen. Tämä ei tietenkään sulje pois Zaferskyn peräänkuuluttaman poliittisen todellisuuden muokkaamista tai vähennä määrittelyn tehokkuutta. Ehdokas voi samanaikaisesti pyrkiä vahvistamaan tai muuttamaan tiettyä asennetta yleisössään sekä määrittelemään poliittisen tilanteen sopivalle asenteelle ja halutuille teoille suotuisaksi.

Presidentinvaalissa 2012 erityisesti Pekka Haavisto pyrki ja tulkintani mukaan myös onnistui ainakin hetkellisesti vaikuttamaan yleisönsä asenteisiin suhteessa kansainvälistymiseen ja kiusaamiseen. Haavisto sekä kaikki muut analysoimani ehdokkaat käyttivät jatkuvasti myös määrittelyn tehoa hyväkseen analyysissään. Mielenkiintoista on esimerkiksi, kuinka Timo Soini määritteli EU:n poliittisen järjestelmän demokratian sijaan ”byrokratiaksi”, Paavo Väyrynen yhdisti maaseutuun muun muassa ”kestävän kehityksen” ja ”demokratian”, Sauli Niinistö yhdisti ”onnellisuuden” ja ”tyytyväisyyden tunteen” vastuun käsitteeseen ja Pekka Haavisto määritteli Suomen useaan otteeseen ”kiusaajien

yhteiskunnaksi”.

Suomen presidentinvaalikampanja tarjoaa retoriikan ja sen tutkimisen kannalta runsaasti murrosvaiheita, joista osa poikkeaa esimerkiksi Yhdysvaltain presidentinvaalikampanjasta. Suomen presidentinvaalissa on tyypillistä, että kaikilla tai ainakin useimmilla puolueilla on oma ehdokkaansa ehdolla presidentinvaalissa. Myös presidentinvaalissa 2012 sekä suuret että pienet eduskuntapuolueet asettivat oman ehdokkaansa vaaliin. Gallupit tarjoavat vaalikampanjan aikana arvioita ehdokkaiden kannatuksesta ja sen kehityksestä, mikä lisää kampanjan murrosvaiheita. Kannatusluvut muuttuivat melko paljon syksyn 2011 gallupmittauksista suhteessa tammikuussa järjestettyyn ensimmäiseen vaalikierrokseen (vrt. esim. Helsingin Sanomien verkkosivut 2011; Vaalit 2012).

Kampanjan monivaiheista luonnetta vahvistaa myös Suomen presidentinvaalissa käytävät kaksi kierrosta. Mikäli yksikään ehdokas ei saavuta yli 50 prosentin kannatusta ensimmäisessä vaalissa, kaksi eniten ääniä saanutta ehdokasta jatkavat toiselle kierrokselle. Toisella kierroksella kahdesta ehdokkaasta valitaan toinen tasavallan presidentiksi. Olen keskittynyt tutkielmassani ensimmäisen kierroksen retoriikkaan, koska toisella kierroksella sekä Niinistö että Haavisto jättivät blogikirjoitukset vähäiselle huomiolle ja panostivat muihin kampanjamuotoihin. Olen käyttänyt aineistona blogikirjoituksia, koska niissä ehdokkaat tuovat esiin teemoja, joita he ovat itse halunneet nostaa vaalikampanjassaan agendalle. Niinistön ja Haaviston retoriikan eroja olen tarkastellut pääasiassa ensimmäisen kierroksen aikana julkaistujen kirjoitusten perusteella.

Tutkimusmenetelmänä käyttämäni burkelainen identifikaatioanalyysi on oiva vaihtoehto myös toiseen kierrokseen keskittyvälle jatkotutkimukselle. Jatkotutkimuksessa aineistona voidaan käyttää toisen kierroksen alla käytyjä vaalitenttejä tai muita puhetilaisuuksia. Toisella kierroksella kampanjan strateginen tilanne muuttuu, koska ehdokkaita on mukana enää kaksi. Ehdokkaan kannalta tämä tarkoittaa, että mahdollinen äänestäjäkunta koostuu henkilöistä, jotka ovat äänestäneet häntä, hänen toisen kierroksen vastaehdokastaan tai ensimmäisellä kierroksella pudonnutta ehdokasta. Lisäksi mahdollisia äänestäjiä ovat ne, jotka eivät äänestäneet ensimmäisellä kierroksella lainkaan. Jatkotutkimuksessa olisikin mielenkiintoista tutkia toisen kierroksen ehdokkaiden pyrkimyksiä identifioitua edellä mainittujen ryhmien kanssa ja verrata mahdollista retorista murrosta ensimmäisen ja toisen kierroksen välillä.

Myös tulevaisuus tarjoaa uusia mahdollisuuksia tutkia presidenttiehdokkaiden kampanjaretoriikkaa. Presidentinvaalia 2018 koskeva peli ehdokasasettelussa oli jo syksyllä 2015 käynnissä. SDP:n puheenjohtaja Antti Rinne on Helsingin Sanomien verkkosivujen (2015) mukaan kertonut, että puolue etsii parhaillaan halukkaita presidenttiehdokkaaksi, joka on tarkoitus nimetä alkuvuonna 2017 puoluekokouksessa. Kuten presidentinvaalin 2012 osalta huomattiin, osa ehdokkaista aloittaa presidenttipelin hyvissä ajoin, jopa vuosia ennen vaaleja. Toisaalta ehdokas ja hänen kyvykkyytensä vaalikampanjassa saattavat synnyttää myös nopeasti kasvavan ilmiön, kuten Haaviston kampanja osoittaa. Jatkotutkimuksessa on mielestäni syytä tarkkailla hyvissä ajoin mahdollisten ehdokkaiden liikehdintää sekä kotimaisilla että kansainvälisillä areenoilla, sekä toisaalta ehdokkaan asemoitumista myös omassa puolueessaan.

LÄHTEET

AINEISTO

Haavisto, Pekka: *Pekka Haavisto*. Saatavilla www.pekkahaavisto.fi, viitattu 6.10.2015.

8.6.2011 ”Kokoaan suurempi Suomi”

4.9.2011a *Suomi/ Potkuja alennusmyynnillä?*

4.9.2011b *Kulttuurikesästä kulttuurisyksyyn*

7.9.2011 *Jalkaväkimiinoista luovuttava*

8.9.2011 *Vihreiden ryhmäpuheenvuoro keskustelussa ajankohtaisesta tilanteesta*

8.9.2011

11.11.2011 *Onnittelut Baltian pääministereille*

15.11.2011 *Ottawan miinasopimusta tarvitaan*

6.1.2012 *Kampanjatunnelmia*

12.1.2012 *Haavisto vastaa Vanhasen vaalikoneeseen*

13.1.2012 *Voiko Ruotsista oppia mitään?*

18.1.2012a *Uhkaava Iranin kriisi*

18.1.2012b *Vastavuoroisuuteen maakaupoissa*

19.1.2012a *Kampanjatunnelmia*

19.1.2012b *Suomi rauhanvälittäjäksi*

Haavisto, Pekka (31.12.2011): *Haavisto 2012 uudenvuodenpuhe*. Saatavilla

<https://www.youtube.com/watch?v=kl0bOYOJo28>, viitattu 16.9.2015

Väyrynen, Paavo: *Blogi*. Saatavilla www.vayrynen.com, viitattu 6.10.2015.

29.10.2011 *Valtiotieteen tohtori, presidenttiehdokas Paavo Väyrysen puhe Keskustan puoluekokouksessa Helsingissä*

31.10.2011 *Niinistön yrittää johtaa harhaan*

5.11.2011 *Lipposen ja Niinistön mieskohtainen vastuu*

16.11.2011 *Presidentti johtaa ulkopoliittikkaa myös EU:n puitteissa*

31.12.2011a *Loppusuora avautuu*

31.12.2011b *Hyvää kuutta vuotta*

3.1.2012 *Vaihtoehdot selkeytyvät*

6.1.2012 *Presidenttinä vastustan tiukasti keskittämispolitiikkaa*
16.1.2012 *Väyrynen lupaa: Presidenttinä asetan työryhmän pohtimaan vaihtoehtoa keskittämispolitiikalle*
20.1.2012 *Väyrysen loppukiri alkaa*
7.2.2012 *Huonomminkin olisi voinut käydä*

Soini, Timo: *Ploki*. Saatavilla www.timosoini.fi, viitattu 6.10.2015.

10.6.2011 *Hallituskelvoton – vai kelvoton hallitus?*
11.8.2011 *Presidentinvaalit*
18.9.2011 *Lipponen ärähti*
24.9.2011 *Haluan Perussuomalaisten presidenttiehdokkaaksi*
2.10.2011 *Tunkkainen ilmapiiiri?*
7.10.2011 *Vakuudet kuin Täytetty Pingviini*
9.10.2011 *EU-kritiikkiä ei saa enää maan alle*
17.10.2011 *EU huippukokouksen huomioon*
21.10.2011 *Saavatko Perussuomalaisetkin alennusta?*
27.10.2011 *Terveisiä Washingtonista*
12.11.2011 *Kolme galluputkimusta*
16.11.2011 *Euroalueen talouskriisi ei tullut yllätyksenä*
20.11.2011 *Euromaiden Talouteen Konkretiaa*
27.11.2011 *Välirikymyksellä tietoa kansalle*
30.11.2011 *Perussuomalaiset jättivät välirikymyksen eurokriisiin varautumisesta*
9.12.2011a *EU-huippukokouksen hedelmät*
9.12.2011b *Kahden kastin Presidenttiehdokkaat*
11.12.2011 *Cameron got it right – Cameron teki oikein*
12.12.2011 *Suomella yli 35 miljardin vastuut eurokriisissä*
16.12.2011 *We Must Save Europe from Its Leaders*
21.12.2011 *Syksyn satoa*
3.1.2012 *Olen ylpeä Perussuomalaisuudesta*
6.1.2012 *Loppukiri on alkanut*
9.1.2012 *Puhutaan asiaa*
11.1.2012 *Jaakonsaari ja vasemmiston alamäki*
13.1.2012 *Jussi Niinistö on kelpo mies*
16.1.2012 *Olen oikeassa – tukipaketit syventävät ahdinkoa*

18.1.2012a *Nuorisovaalien hyvä tulos*
18.1.2012b *Kansa on liikkeellä*
19.1.2012 *Eriävä mielipide sopimuksesta talousunionin vahvistamisesta*
20.1.2012a *Täysillä loppuun asti ja Haaviston oivallus*
20.1.2012b *Kovan päivän ilta*
21.1.2012a *Äänestä gallupit kumoon*
21.1.2012b *Kiitos Pohjois-Karjala, nyt äänestämään*

Niinistö, Sauli: *Blogi*. Materiaalit tekijän hallussa, tulostettu 16.10.2013.

27.6.2011 *Tukea tarvitaan*
8.8.2011 *Äkkikäännöksiä*
29.8.2011 *Kohti kampanjaa*
4.9.2011 *Uusi vanha euro*
24.9.2011 *Mitä isommat elkeet, sen suurempi kupla*
10.10.2011 *Euroja ja arvoja*
23.10.2011 *Puheeni 22.10.2011 Finlandia-talolla*
24.10.2011 *Tuttuja matkan varrelta*
15.11.2011 *Suomella töissä*
27.12.2011 *Gallup-kiemuraa*
21.1.2012 *Välikiitos*
26.1.2012 *Ihmisarvosta*. (Tekijän hallussa vain referaatti kirjoituksesta, ks. Tikka 2012b)

PAINETUT LÄHTEET

Aristoteles (1997): *Teokset osa IX: Retoriikka (Rhetorica)*. Suom. Paavo Hohti ja Päivi Myllykoski, selit. Juha Sihvola. *Runousoppi (Poetica)*. Suom. Paavo Hohti, selit. Juha Sihvola. Helsinki: Gaudeamus.

Bobbitt, David A. (2004): *The Rhetoric of Redemption: Kenneth Burke's Redemption Drama and Martin Luther King, Jr.'s "I Have a Dream" Speech*. Lanham: Rowman & Littlefield.

Borg, Sami (2012): *Johdanto*. Teoksessa Borg, Sami (toim.): *Muutosvaalit 2011*. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 2012:16, Helsinki, 17–25.

Brummet, Barry (1981): *Burkean scapegoating, mortification, and transcendence in presidential campaign rhetoric*. *Central States Speech Journal*. 1981:32, 254–264.

Burke, Kenneth (1953) [1931]: *Counter-Statement*. Chicago: The University Chicago Press.

Burke, Kenneth (1967) [1941]: *Philosophy of Literary Form*. Revised edition. New York: Vintage Books.

Burke, Kenneth (1961) [1937]: *Attitudes towards history*. Boston: Beacon press.

Burke, Kenneth (1966): *Language as symbolic action*. Berkeley & Los Angeles: University of California Press.

Burke, Kenneth (1969a) [1945]: *A Grammar of Motives*. Berkeley: University of California Press.

Burke, Kenneth (1969b) [1950]: *A Rhetoric of Motives*. Berkeley: University of California Press.

Burke, Kenneth (1970): *The Rhetoric of Religion*. Berkeley: University of California Press.

Capone, Alessandro (2010): *Barack Obama's South Carolina speech*. *Journal of Pragmatics* 42, 2964–2977.

Duncan, Hugh Dalziel (1968) [1962]: *Communication and Social Order*. Oxford University Press.

Eranti, Veikko ja Lindman, Juho (2014): *Sosiaalinen media ja kampanjointitapojen muutos: Pekka Haavisto ja presidentinvaalit 2012*. *Politiikka*. 56:2, 101–115.

Gronbeck, Bruce E. (1992): *Negative narratives in 1988 presidential campaign ads*. *Quarterly Journal of Speech*. 1992:78, 333–346.

Halonen, Tero ja Aro, Laura (toim.) (2005): *Suomalaisten symbolit*. Jyväskylä: Gummerus.

Halonen, Tero (2005): *Suomen markka*. Teoksessa Aro, Laura ja Tero Halonen (toim.): *Suomalaisten symbolit*. Jyväskylä: Atena. 183

Hart, Roderick P. (2000): *Campaign talk: why elections are good for us*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Hart, Roderick P. (2002): *Why Do They Talk That Way? A Research Agenda for the Presidency*. *Presidential Studies Quarterly*. 32:4, 693–709.

Hart, Roderick P. ja Johnson, Mary C. (1999): *Constructing the Electorate during Presidential Campaigns*. *Presidential Studies Quarterly*. 29:4, 830–850.

Hämäläinen, Unto (2013): *Niinistö mukautui yhteistyöjohtajaksi*. Teoksessa Korppi-Tommola, Juha, Maritta Pohls ja Seppo Tiihonen (toim.): *Presidentti johtaa – suomalaisen valtiojohtamisen pitkä linja*. Helsinki: Siltala, 279–300.

Häyhtiö, Tapio ja Rinne, Jarmo (2010): *Verkko poliittisen osallistumisen toimintaympäristönä*. Teoksessa Elo, Kimmo (toim.): *Suomalaisten kansalaisosallistumisen tutkimuksen bibliografia*. Oikeusministeriö selvityksiä ja ohjeita, 2010:15, Helsinki, 39–59.

Isotalus, Pekka (2007): *Presidentinvaalien 2006 juonenjäänteet ja kampanjan ominaispiirteet*. Teoksessa Borg, Sami ja Pekka Isotalus (toim.): *Presidentinvaalit 2006*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy, 10–31.

Ivie, Robert L. ja Giner, Oscar (2007): *Hunting the Devil: Democracy's Rhetorical Impulse to War*. *Presidential Studies Quarterly*. 37:4, 580–598.

Karvonen, Erkki (2000): *Retorisia näkökulmia presidentinvaaleihin*. Teoksessa Aarnio, Eeva ja Pekka Isotalus (toim.): *Presidentti 2000*. Jyväskylä: Sophi, 128–154.

- Knuuttila, Seppo (2005): *Kolme mentaliteetin säiettä*. Teoksessa Aro, Laura ja Tero Halonen (toim.): *Suomalaisten symbolit*. Jyväskylä: Gummerus. 22–26.
- Korhonen, Arvi (1961): *Barbarossa-suunnitelma ja Suomi*. Porvoo, Helsinki: Werner Söderström osakeyhtiö.
- Korhonen, Johanna (2010): *Väyrynen, Väyrynen, Väyrynen*. Helsinki: Helsinki-kirjat.
- Korhonen, Pekka ja muut (2012): *Kieli ja tulkinta*. Teoksessa Järvelä, Marja, Pekka Korhonen, Eeva Lehtonen ja Olli-Pekka Moisio (toim.): *Ovia yhteiskuntatieteisiin*. Jyväskylä: SoPhi, 78–105.
- Maggio, James (2007): *The Presidential Rhetoric of Terror: The (Re)Creation of Reality Immediately after 9/11*. *Politics & Policy* 35:4, 810–835.
- Majander, Mikko (2012): *Vaalien kaari Ståhlbergista Niinistöön*. Teoksessa Majander, Mikko (toim.): *Presidentin vaali ja poliittinen mobilisaatio*. Kalevi Sorsa -säätiön julkaisuja 2012:5, Helsinki, 13–52.
- Medhurst, Martin J. (1997): *Eisenhower and the Crusade for Freedom: The Rhetorical Origins of a Cold War Campaign*. *Presidential Studies Quarterly* 27:4. 646–661.
- Medhurst, Martin J. (2000): *Text and Context in the 1952 Presidential Campaign: Eisenhower's "I Shall Go to Korea" Speech*. *Presidential Studies Quarterly* 30:3. 464–484.
- Mickelsson, Rauli (2015): *Suomen puolueet*. Tampere: Vastapaino.
- Niemi, Mari K. (2012): *Timo Soini perussuomalaisen identiteetin isäntänä*. Teoksessa Pernaa, Ville ja Erkkä Railo (toim.): *Jytky – Eduskuntavaalien 2011 mediajulkisuus*. Turku: Kirja-Aurora, 324–349.
- Nimmo, Dan (1987): *Elections as Ritual Drama*. Teoksessa Devlin, L. Patrick (toim.): *Political Persuasion in Presidential Campaigns*. New Brunswick ja Oxford: Transaction Books. 159–173.

Palonen, Kari (2012): *Parlamentarismi retorisena politiikkana*. Tampere: Vastapaino.

Pernaa Ville (2012): *Kevään 2011 eduskuntavaaliasetelman pitkät juuret*. Teoksessa Pernaa, Ville ja Erkka Railo (toim.): *Jytky. Eduskuntavaalien mediajulkisuus*. Turku: Kirja-Aurora, 9–30.

Pikkala, Sari (2015): *Kuntavaalit ja kuntarakenteen muutos*. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Railo, Erkka (2012a): *Euroopan unionin talouskriisin julkisuus – kritiikistä konsensukseen*. Teoksessa Pernaa, Ville ja Erkka Railo (toim.): *Jytky. Eduskuntavaalien mediajulkisuus*. Turku: Kirja-Aurora, 231–263.

Railo, Erkka (2012b): *Haavisto-ilmiön anatomia*. Teoksessa Majander, Mikko (toim.): *Presidentin vaali ja poliittinen mobilisaatio*. Kalevi Sorsa -säätiön julkaisuja 2012:5, Helsinki, 97–120.

Railo, Erkka ja Välimäki, Matti (2012): *Vaalikevään media-agenda*. Teoksessa Pernaa, Ville ja Erkka Railo (toim.): *Jytky. Eduskuntavaalien mediajulkisuus*. Turku: Kirja-Aurora, 32–66.

Rueckert, William H. (1982): *Kenneth Burke and the Drama of Human Relations*. Berkeley: University of California Press.

Soini, Timo (2011) [2008]: *Maisterisjätkä*. Helsinki: Tammi.

Soini, Timo (2014): *Peruspomo*. Helsinki: Werner Söderström osakeyhtiö, Helsinki.

Strandberg, Kim (2009): *Internet vaalikampanjassa etulinjassa*. Teoksessa Borg, Sami ja Heikki Paloheimo (toim.): *Vaalit yleisdemokratiassa*. Tampere University Press, 60–90.

Strandberg, Kim (2012): *Sosiaalisen median vallankumous? Ehdokkaat, valitsijat ja sosiaalinen media vuoden 2011 eduskuntavaaleissa*. Teoksessa Borg, Sami (toim.): *Muutosvaalit 2011*. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 2012:16, Helsinki, 79–96.

Summa, Hilikka (1996): *Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus*. Teoksessa Palonen, Kari ja Hilikka Summa (toim.): *Pelkkää retoriikkaa*. Tampere: Vastapaino, 51–83.

Suhonen, Pertti (2007): *Mielipidetutkimukset presidentinvaaleissa*. Teoksessa Borg, Sami ja Pekka Isotalus (toim.): *Presidentinvaalit 2006*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy, 56–76.

Tiihonen, Seppo (2013): *Presidentti johtaa – suomalaisen valtiojohtamisen pitkä linja*. Teoksessa Korppi-Tommola, Juha, Maritta Pohls ja Seppo Tiihonen (toim.): *Presidentti johtaa – suomalaisen valtiojohtamisen pitkä linja*. Helsinki: Siltala, 13–34.

Tikka, Juha-Pekka (2012a): *130 päivää – Sauli Niinistön presidentinvaalikampanjan tarina*. Tampere: Kansalliskustannus.

Tilli, Jouni (2012a): *The Continuation War as a Metanoic Moment*. Jyväskylän yliopisto.

Tilli, Jouni (2012b): *Presidentinvaalit 2012: uutta, vanhaa, lainattua, sinistä ja vihreää*. Kansalaisyhteiskunta. 2012:1, 70–79.

Torkki, Juhana (2014): *Tarinan valta*. Helsinki: Otava.

Uimonen, Risto (2012): *Puolivallaton presidentti*. Helsinki: Werner Söderström osakeyhtiö.

Virtanen, Matti (2013): *Sauli Niinistön yhdeksän hetkeä*. Yhteiskuntapolitiikka. 78:4, 472–473.

Väyrynen, Paavo (2014): *Suomen linja*. Helsinki: Paasilinna.

Woodward, Gary C. (2003): *The Idea of Identification*. Albany: State University of New York Press.

Wuori, Otto ja Wiberg, Matti (2012): *Presidentinvaalin äänisiirtymät: vaaliekologinen tarkastelu*. *Politiikka* 54:3. 215–227.

Zafersky, David (2004): *Presidential Rhetoric and the Power of Definition*. *Presidential Studies Quarterly*. 34:3, 607–619.

ELEKTRONISET LÄHTEET

Eduskunta (2011): *Täysistunnon pöytäkirja 35/2011 vp*. Saatavilla <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=ptk+35/2011>, viitattu 23.9.2015.

Eduskunta (2015a): *Pekka Haavisto / Vihreä eduskuntaryhmä*. Saatavilla <https://www.eduskunta.fi/FI/kansanedustajat/Sivut/118.aspx>, viitattu 22.10.2015.

Eduskunta (2015b): *Kreikka*. Saatavilla <https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/kirjasto/aineistot/eu/eu-talouskriisi/Sivut/Kreikka.aspx>, viitattu 23.9.2015.

Helsingin Sanomien verkkosivut (2011): *Väyrysen kannatus ampaisi nousuun*. Saatavilla <http://www.hs.fi/politiikka/a1305549367256>, viitattu 1.2.2016.

Helsingin Sanomien verkkosivut (2012a): *Väyrynen Ykkösaamussa: Kiviniemi syypää vaalitappioon*. Saatavilla <http://www.hs.fi/politiikka/a1305558967683>, viitattu 2.5.2015.

Helsingin Sanomien verkkosivut (2012b): *Vaalianalyysi: Haavisto sai aikaan vaalien vastajytlyn*. Saatavilla <http://www.hs.fi/politiikka/a1305553975735>, viitattu 15.9.2015.

Helsingin Sanomien verkkosivut (2015): *Kannatuksen nousu antoi Rinteelle hengähdystauon – mutta demarien kenttä riitelee ja rakoilee*. Saatavilla <http://www.hs.fi/kotimaa/a1444449580133>, viitattu 11.10.2015.

Iltalehti (2011a): *Lipponen lähtee kampanjoimaan rohkeudella*. Saatavilla http://www.iltalehti.fi/presidentinvaalit/2011121214932084_pd.shtml, viitattu 16.10.2015.

Iltalehti (2011b): *Paavoilla kiista sloganeista!* Saatavilla

http://m.iltalehti.fi/uutiset/2011101014543965_uu.shtml, viitattu 15.1.2016.

Iltä-Sanomat (2011): *Homojen suosikki? Teuvo Hakkarainen ihmeissään.* Saatavilla

<http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1288422644346.html>, viitattu 10.11.2015.

Junkkari, Marko (2011): *Värysen ehdokkuus on Kiviniemelle täydellinen nöyryytys.*

Saatavilla

<http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/Värysen+ehdokkuus+on+Kiviniemelle+täydellinen+nöyryytys/1135269230942>, viitattu 22.11.2013.

Kaleva (2010): *Värynen muuttaisi Kiviniemen Paras-hanketta.* Saatavilla

<http://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/varynen-muuttaisi-kiviniemen-paras-hanketta/169943/>, viitattu 25.10.2015.

Kansalaisaloite.fi (2015): *Kansalaisaloite kansanäänestyksen järjestämiseksi Suomen*

jäsenyydestä euroalueessa. Saatavilla <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/1372>, viitattu 16.11.2015.

Kivi, Jaana (2014): *Blogissa toimittajan tollot eivät vääristele sanoja: sosiaalisen median vaikutuksia politiikan journalismiin ja uutisointiin.* Saatavilla

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/42821/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201401201085.pdf?sequence=1>, viitattu 19.4.2014.

Lehmusvirta, Antti (2012): *Presidenttipeliä blogosfäärissä. Retorinen analyysi*

suostuttelun ja vakuuttamisen keinoista ehdokkaiden blogeissa vuoden 2012

presidentinvaaleissa. Saatavilla

<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84046/gradu06274.pdf?sequence=1>, viitattu 6.10.2015

MTV3 verkkosivut (2009): *Soini haluaa presidentiksi.* Saatavilla

<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/soini-haluaa-presidentiksi---/1853406>, viitattu 11.4.2014.

MTV3 verkkosivut (2012): *Sami Borg: Haavisto hyötyi vastajtykystä*. Saatavilla <http://www.mtv3.fi/uutiset/kotimaa.shtml/sami-borg-haavisto-hyotyi-vastajtykysta/2012/01/1482002>, viitattu 29.11.2013.

Pitkälä, Kati (2013): *Uskonnon ja homoseksuaalisuuden jaakobinpaini valtamediassa*. Saatavilla <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84766/gradu06868.pdf?sequence=1>, viitattu 16.9.2015.

Politiikkaradio (2015): *Puheet päreiksi: Missä valhe ja totuus luuraavat politiikassa?*. Saatavilla <http://areena.yle.fi/1-3141465>, viitattu 9.1.2016.

Suomenmaa (2011): *Väyrynen pyrkii taas presidenttiehdokkaaksi*. Saatavilla http://www.suomenmaa.fi/etusivu/vayrynen_pyrkii_taa presidenttiehdokkaaksi_5176934.html, viitattu 10.4.2014.

Suomen Kuvalehti (2012a): *Pekka Haaviston poikkeuksellinen kampanja: Virallinen ja ”roisi”*. Saatavilla <http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/pekka-haaviston-poikkeuksellinen-kampanja-virallinen-ja-roisi/>, viitattu 23.11.2015.

Suomen Kuvalehti (2012b): *Salainen kuntakartta – ministeriön suunnitelmat paljastuivat*. Saatavilla <http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/salainen-kuntakartta-ministerion-suunnitelmat-paljastuivat-2/>, viitattu 2.5.2015.

Suomen tasavallan presidentti (2013): *Sauli Väinämö Niinistö*. Saatavilla <http://www.tpk.fi/public/default.aspx?nodeid=44811&contentlan=1&culture=fi-FI>, viitattu 29.11.2013.

Taloussanommat (2011): *Väyrysestä keskustan presidenttiehdokas*. Saatavilla <http://www.taloussanommat.fi/politiikka/2011/09/09/vayrysesta-keskustan-presidenttiehdokas/201112792/12>, viitattu 22.10.2015.

Tikka, Juha-Pekka (2012b): *Sauli Niinistö: Suurten tunteiden ei nyt saa antaa loukata toisia*. Saatavilla

<http://www.nettistudio.fi/index.php/component/content/article?id=71550:sauli-niinistoe-suurten-tunteiden-ei-nyt-saa-antaa-loukata-toisia>, viitattu 6.11.2015

Tilastokeskus (2012): *Vahvistettu tulos: Sauli Niinistö valittiin presidentiksi 2012*.

Saatavilla http://tilastokeskus.fi/til/pvaa/2012/02/pvaa_2012_02_2012-02-10_tie_001_fi.html, viitattu 14.11.2015.

Turun Sanomat (2011): *Sauli Niinistö lähtee presidenttiehdokkaaksi*. Saatavilla

<http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/234307/Sauli+Niinisto+lahtee+presidenttiehdokkaaksi>, viitattu 22.10.2015.

Vaalit (2007): *Valitut ehdokkaat Uudenmaan vaalipiiri*. Saatavilla

<http://tulospalvelu.vaalit.fi/E2007/s/valitut/uusimaavpval.htm>, viitattu 12.10.2015.

Vaalit (2009): *Valitut ehdokkaat*. Saatavilla

<http://tulospalvelu.vaalit.fi/EP2009/s/valitut/kokomaaval.htm>, viitattu 20.10.2015.

Vaalit (2011): *Tulos*. Saatavilla <http://tulospalvelu.vaalit.fi/E2011/s/tulos/lasktila.html>,

viitattu 20.10.2015.

Vaalit (2012): *Tulos*. Saatavilla <http://tulospalvelu.vaalit.fi/TP2012K1/s/tulos/lasktila.html>,

viitattu 12.10.2015.

Valtiovarainministeriö (2011): *Euroryhmä sopuun Kreikka-vakuuksista*. Saatavilla

http://vm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/euroryhma-sopuun-kreikka-vakuuksista, viitattu 23.9.2015.

Verkkouutiset (2011): *Ei kannatuksessa näytä tapahtuneen mitään olennaista*. Saatavilla

<http://193.185.124.16/index.php/politiikka/984-politiikka/69022-pei-kannatuksessa-naeytae-tapahtuneen-mitaeaeen-olennaistaq>, viitattu 27.3.2014.

Väyrynen, Paavo (2015): *Kansalaisaloite*. Saatavilla
<http://www.paavovayrynen.fi/kansalaisaloite/>, viitattu 16.11.2015.

Wiberg, Matti (2012): *Presidentti lakkautettava*. Saatavilla
https://www.utu.fi/fi/yksikot/soc/yksikot/pcrc/huippu/julktoiminta/julkaisut/julk2012/Documents/Presidentti_lakkautettava%5B1%5D.pdf, viitattu 11.4.2014.

Yle (2011a): *Haavisto taputettiin presidenttiehdokkaaksi*. Saatavilla
http://yle.fi/uutiset/haavisto_taputettiin_presidenttiehdokkaaksi/2656822, viitattu 29.11.2013.

Yle (2011b): *Niinistö ja Biaudet valittiin presidenttiehdokkaiksi*. Saatavilla
http://yle.fi/uutiset/niinisto_ja_biaudet_valittiin_presidenttiehdokkaiksi/2968252, viitattu 29.11.2013.

Yle (2011c): *Soini lähtee presidenttikisaan*. Saatavilla
http://yle.fi/uutiset/soini_lahtee_presidenttikisaan/5428194, viitattu 11.2.2016.

Yle (2011d): *Soini yksimielisesti perussuomalaisten presidenttiehdokkaaksi*. Saatavilla
http://yle.fi/uutiset/soini_yksimielisesti_perussuomalaisten_presidenttiehdokkaaksi/2951788, viitattu 29.11.2013.

Yle (2012): *Matalin äänestysprosentti sitten vuoden 1950*. Saatavilla
http://yle.fi/uutiset/matalin_aanestysprosentti_sitten_vuoden_1950/5054506, viitattu 14.11.2015.

Yle (2014): *Eduskunta äänesti sukupuolineutraalin avioliittolain puolesta*. Saatavilla
http://yle.fi/uutiset/eduskunta_aanesti_sukupuolineutraalin_avioliittolain_puolesta/7657787, viitattu 27.9.2015.

Yle (2015a): *Perussuomalaisten yhtenäisyys rakoilee: Varapuheenjohtaja vaatii äänestystä maahanmuuttajista ja hallitusjatkosta*. Saatavilla
http://yle.fi/uutiset/perussuomalaisten_yhtenaisyys_rakoilee_varapuheenjohtaja_vaatii_aanestysta_maahanmuuttajista_ja_hallitusjatkosta/8353959, viitattu 15.11.2015.

Yle (2015b): *Perussuomalaisten syöksy jatkuu, SDP:n kannatus pomppasi taas*. Saatavilla http://yle.fi/uutiset/perussuomalaisten_syoksy_jatkuu_sdpn_kannatus_pomppasi_tas/8430304, viitattu 15.11.2015.

Ympäristöministeriö (2015): *Mitä on kestävä kehitys*. Saatavilla http://www.ym.fi/fi-fi/Ymparisto/Kestava_kehitys/Mita_on_kestava_kehitys, viitattu 7.11.2015.

LAIT JA ASETUKSET

Suomen perustuslaki (11.6.1999/731): Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>, viitattu 22.10.2015.

LIITTEET

Liite 1:

Presidentin teko: Syrjäytymisen syrjäyttäjä.

*Joskus on hyvin pienestä kiinni,
miten nuoren elämä voi muuttua.
Tällä hetkellä maassamme on jo
liki 60 000 syrjäytynyttä lasta tai
nuorta. Yksikin on liikaa. Siksi tämä
huoli on presidentin huoli.*

Sauli Niinistö

Suomella töissä.
Sauli Niinistö.

www.niinisto.fi

